

PRITARTA

Šilutės lopšelio–darželio
„Ažuoliukas“ tarybos 2016 m.
balandžio 18 d. protokolu Nr.
PT-2

PRITARTA

Šilutės rajono savivaldybės
tarybos 2016 m. gegužės 26 d.
sprendimu Nr. T1-361

PATVIRTINTA

Šilutės lopšelio–darželio
„Ažuoliukas“ direktoriaus
2016 m. birželio 6 d.
įsakymu Nr. V - 40

ŠILUTĖS LOPŠELIO-DARŽELIO „AŽUOLIUKAS“

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„TAKELIU Į PAŽINIMO DŽIAUGSMĄ“

**2016 M.
ŠILUTĖ**

TURINYS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS.....	3
II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	4
III SKYRIUS TIKSLAI IR UŽDAVINIAI.....	5
IV SKYRIUS UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS.....	5
V SKYRIUS UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS.....	66
VI SKYRIUS NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI.....	68

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Šilutės lopšelis-darželis „Ažuoliukas“ (toliau lopšelis-darželis „Ažuoliukas“) yra neformaliojo švietimo mokykla, savivaldybės biudžetinė įstaiga, priskiriama lopšelių – darželių tipui. Adresas: Kęstučio g. 5, Šilutė, LT - 99133, Lietuvos Respublika, tel.: (8 - 441) 62283, el. pašto adresas: azuoliukas@zebra.lt, elektroninės svetainės adresas: www.silutesazuoliukas.lt

Lopšelio-darželio „Ažuoliukas“ ikimokyklinio ugdymo programa „Takeliu į pažinimo džiaugsmą“ siekiama tenkinti pagrindinius 1 – 5(6) metų vaikų saugumo, sveikatos, judėjimo, pažinimo, bendravimo, saviraiškos poreikius, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius gebėjimus, poreikius ir galimybes.

Pedagogų komanda yra kvalifikuota, kompetentinga, sukaupusi darbo patirtį, gebanti keistis, energinga, aktyviai ieškanti naujovių ir jas įgyvendinanti, nuolat bendradarbiaujanti tarpusavyje ir su šeima. Pedagogai siekia konstruktyvaus abipusio dialogo, švietimo paslaugų kokybės bei tėvų ir pedagogų interesų, poreikių ir lūkesčių dermės. Pedagogai yra nuolat besimokančios organizacijos nariai. Jiems svarbu dalyko, pedagogikos išmanymas, technologijų supratimas, organizacinė kompetencija ir bendradarbiavimas, lankstumas, mobilumas, atvirumas. Pedagogai geba analizuoti savo pedagoginę praktinę veiklą, nuolat ją tobulinti, atsižvelgdami į kolegų, tėvų, savivaldos institucijų pateiktus pasiūlymus ar rekomendacijas bei naujausius pedagogikos, psichologijos mokslo pasiekimus, skleisti gerąją darbo patirtį. Jie laisvai renkasi ugdymo turinio realizavimo formas ir būdus, prisiimdami asmeninę atsakomybę už tinkamą ugdymą. Kartu su ikimokyklinio ugdymo auklėtojais ugdymo paslaugas teikia muzikos mokytoja, švietimo pagalbos specialistai (specialusis pedagogas, tiflopedagogas, logopedas, socialinis pedagogas), judesio korekcijos mokytojas, masažuotojas, bendrosios praktikos slaugytojas, visuomenės sveikatos priežiūros specialistas. Švietimo pagalbos specialistų komanda konsultuoja tėvus vaikų ugdymo, jų sveikatos būklės, korekcijos, reabilitacijos klausimais, teikia metodinę pagalbą grupių auklėtojams.

Lopšelyje–darželyje „Ažuoliukas“ kuriama atvira ir lanksti ikimokyklinio bei priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo paslaugų sistema, kurioje pripažįstami kiekvieno vaiko gebėjimai ir poreikiai, plėtojamos kokybiškos švietimo pagalbos teikimo galimybės vaikams ir jų šeimoms. Ugdomi vaikai nuo 1 m. amžiaus iki mokyklos. Veikia ankstyvojo ugdymo grupės, kuriose ugdomi 1 - 3 metų vaikai; ikimokyklinio ugdymo grupės, kuriose ugdomi 3 - 5(6) metų vaikai; priešmokyklinio ugdymo grupės, kuriose ugdomi (5)6 -7 metų vaikai, specialiojo ugdymo grupės vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių. Vaikų grupės formuojamos iš to paties amžiaus vaikų, pagal poreikį formuojamos ir mišraus amžiaus vaikų grupės. Įstaigoje sudarytos galimybės ugdytis specialiųjų poreikių vaikams, kurie ugdomi specialiosiose grupėse arba jie integruojami į įprastos raidos vaikų grupes. Teikiamos švietimo pagalbos specialistų (logopedo, specialiojo pedagogo, tiflopedagogo, socialinio pedagogo) bei judesio korekcijos mokytojo ir masažuotojo paslaugos. Veikia vaiko gerovės komisija, pagal kompetenciją atliekami specialiųjų ugdymosi poreikių vaikų vertinimai, rengiamos ir įgyvendinamos pritaikytos ikimokyklinio/ priešmokyklinio ugdymo programos, vaikų reikmėms pritaikoma specialioji ugdymo(si) aplinka. Teikiama parama specialiųjų poreikių vaikams bei informavimo ir konsultavimo paslaugos jų tėvams. Sukurta saugi, jauki, mobili, aktyvinanti aplinka: įrengti specialistų kabinetai (specialiojo pedagogo, logopedo, socialinio pedagogo, judesio korekcijos, masažuotojo), muzikos salė, kūno kultūros salė, relaksacijos kambarys, muziejus, šeimos seklytėlė. Įstaiga turi savo simboliką (ženklą, himną, tautinius pamario krašto rūbus, kepuraites ir marškinėlius). Lauko aplinka dėkinga vaikų žaidimams, stebėjimams, tyrinėjimams, poilsiui. Kiekviena grupė turi savo lauko žaidimų aikštelę, kurioje įrengta dengta smėlio dėžė, apsirūpinta smėlio žaislais. Teritorijoje įrengti saugūs mediniai sportiniai įrenginiai, sutvarkytos pavėsinės, teritorijoje daug želdinių, gėlynų. Įrengta lauko sporto aikštelė (vaikai žaidžia judriuosius, sportinius žaidimus, estafetes, krepšinių ir kt.), kliūčių ruožai

stambiajai motorikai lavinti; pažintinė-kūrybinė erdvė, stendai vaikų piešiniams ir darbeliams demonstruoti, nuolat organizuojamos kilnojamos parodos.

Lopšelio–darželio „Ažuoliukas“ veiklos paskirtis – padėti šeimai ugdyti vaiką, atliepti tėvų lūkesčius ir poreikius. Atliktų anketinių apklausų ir nuomonių tyrimo analizė rodo, kad tėvams labai aktualus vaikų sveikatos stiprinimas ir puoselėjimas, vaikų saviraiškos skatinimas, edukacinis tėvų švietimas, pagalba specialiųjų poreikių vaikams. Lopšelis-darželis „Ažuoliukas“ pripažintas sveikata stiprinančia mokykla. Įgyvendinama sveikatos stiprinimo programa „Mažais žingsneliais sveikatos link“, kuria siekiama formuoti ugdytinių sveikos gyvensenos įgūdžius, bendromis pedagogų bei bendruomenės pastangomis kurti integruotą, visaapimančią sveikatos stiprinimo sistemą bei sveikatai palankią aplinką. Tėvų ir bendruomenės bendradarbiavimą organizuojame įvairiais lygmenimis: tėvų edukacinis švietimas, tėvų įtraukimas į ugdymo procesą, tėvų dalyvavimas bendruomenės valdyme. Tėvų edukacinis švietimas – tai tėvų/globėjų konsultavimas (individualus, edukacinis, palengvinantis), bendravimas su vaiko ugdymusi suinteresuotomis tarnybomis, tiesioginis bendravimas, švietėjiška veikla, mokymai Tėvai aktyviai dalyvauja bendruomenės gyvenime (tėvų savanoriška veikla, dalyvavimas kuriant ugdančiąją aplinką, šeimų kūrybinės dirbtuvės, bendros vaikų, tėvų ir pedagogų ekskursijos ir edukacinės išvykos, dalyvavimas ugdomojoje veikloje ir pan.). Tai praturtina ugdymo procesą, šeimos, įstaigos bendruomenės gyvenimą. padeda atrasti aktyvias kūrybingas šeimas, stiprinti šeimos, įstaigos narių bendruomeniškumą. Atsižvelgiant į vaikų saviraiškos poreikius bei tėvų lūkesčius, vaikams tai pat teikiamas papildomas ugdymas: vyksta šokių, anglų kalbos užsiėmimai, krepšinio treniruotės.

Lopšelių-darželių „Ažuoliukas“ supa graži, unikali gamtinė aplinka: parkas, tvenkiniai, upė Šyša, miškas su respublikinės reikšmės gamtos paminklu – didžiuoju Pagrynių ažuolu, Nemunas bei jo pavasario potvyniai su parskridusių paukščių gausa. Visa tai skatina vaikus pažinti gamtą, formuoti šeiminingą požiūrį į ją. Šilutėje išlikę daug senų paminklinių pastatų: senasis paštas, pastatytas 1905 m., gaisrinė, pastatyta 1911 m., tiltas per Šyšos upę, pastatytas 1914 m., H. Šojaus dvaro kompleksas, pastatytas net 1818 m, senoji turgaus aikštė su pastatais, uostas, geležinkelio stotis, bažnyčios. Tai formuoja supratimą apie gimtąjį kraštą ir jo savitumą, padeda ugdyti meilę ir pagarbą gimtinei, papročiams.

Kiekvienas mūsų bendruomenės narys kuria vaiko asmenybę. Visų siekis – kad vaikas augtų atsakingas, saugus, sveikas ir laimingas ir užaugtų dvasiškai atsparus ir atsakingas individas, gerbiantis savo ir kitų teises. Todėl pedagogai ir bendruomenė savo veikloje vadovaujasi Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija ir jos pagrindiniais principais: vaikai neturi patirti diskriminacijos, turi teisę fiziškai, emociškai, psichologiškai, socialiai, kognityviai ir kultūriškai gyventi ir vystytis, imantis bet kokių su vaiku susijusių veiksmų ar sprendimų, svarbiausia yra vaiko interesai, vaikai turi teisę būti aktyviais dalyviais, sprendžiant visus su jų gyvenimu susijusius klausimus. Lopšelis-darželis „Ažuoliukas“ atviras humanistinio ugdymo idėjoms, kurios pripažįsta vaiko vidinio pasaulio nepriklausomybę, savarankiškumą, teisę gyventi ir elgtis pagal prigimtį bei asmeninę patirtį (C. Rogers, A. Maslou). Siekiama pažinti, išstudijuoti individualius kiekvieno vaiko polinkius, atsižvelgti į jo prigimtį, interesus, poreikius, galimybes bei gebėjimus. Įvairių gebėjimų, poreikių, polinkių vaikai ugdomi puoselėjant vaikų aktyvumą, savarankiškumą ir teisę rinktis (E. Erikson). Vaiko vystymosi raidos negalima pažeisti - nei skubinti, nei lėtinti - vaiko galios turi skleistis natūraliai (J. Piaget). „Aukščiausias mokslas turi būti pačių vaikų gaminamas“ (Vydūnas). Ugdyme svarbiausia sudaryti tinkamas sąlygas įgyti patirtį: stebint, jaučiant, liečiant, girdint ir praktiškai veikiant. Svarbi asmenybės kultūros ir jo atsakomybės už savo gyvenimą dalis - rūpinimasis savo darna ir sveikata. Pirmutinis auklėjimo veiksnys – šeima. Čia išugdomi pirmieji žmoniškumo daigai Vydūnas).

Ikimokyklinio ugdymo programa „Takeliu į pažinimo džiaugsmą“ skirta lopšelio-darželio „Ažuoliukas“ pedagogams, tėvams. Programa siekiama atliepti ugdytinių poreikius, interesus ir pagal galimybes garantuoti kiekvieno vaiko gerą savijautą ir maksimalią pažangą.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Socialinio ir emocinio kryptingumo principas. Įstaigoje gerbiama vaiko nuomonė, vaikas turi teisę pats rinktis veiklą ir veikti savaip, sudaromos sąlygos vaiko kultūrai puoselėti.

Integracijos principas. Įprastos raidos ir specialiųjų poreikių vaikų lygiateisis dalyvavimas įstaigos gyvenime.

Prieinamumo – individualumo principas – ugdymo turinys atitinka vaiko galimybes, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko interesus ir poreikius.

Humaniškumo principas. Pripažįstama teisė būti skirtingam, kiekvienas vaikas gerbiamas kaip asmenybė.

Tęstinumo principas. Siekiama, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo šeimoje prie ugdymo ikimokyklinėje įstaigoje, priešmokyklinėje grupėje, o vėliau – mokykloje, skatinant tėvų ir pedagogų bendradarbiavimą ugdymo procese.

Sveikatingumo principas. Siekiama sudaryti fiziškai saugią aplinką, ugdyti nuostatą laikytis asmens higienos, aktyvios veiklos. Ugdymo turinį orientuoti į vaiko fizinio, psichinio ir socialinio ugdymo darną.

Tautiškumo principas. Siekiama perimti, perduoti ir puoselėti tautos kultūros vertybes, papročius tradicijas.

Partnerystės su šeima principas. Šeima traktuojama kaip ugdymo proceso partnerė, atsižvelgiama į tėvų lūkesčius, pasiūlymus.

III SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas

Atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsningumais, padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis.

Uždaviniai

Plėtoti vaiko individualias fizinės, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, gebėti pažinti ir išreikšti save.

Formuoti sveikatą stiprinančius sveikos gyvensenos įgūdžius, puoselėjant ir stiprinant psichinę ir fizinę vaiko sveikatą, užtikrinant jo socialinį saugumą.

Ugdyti pozityvų bendravimą ir bendradarbiavimą su suaugusiais ir vaikais, mokytis spręsti kasdienes problemas, atsižvelgti į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes.

Padėti vaikui ir šeimai išsaugoti ir gilinti ryšį su gimtuoju kraštu, puoselėjant kalbą, tradicijas, papročius, ekologines nuostatas.

Sudaryti tinkamas sąlygas patirtiniam ugdymuisi, tyrinėjimui, problemų sprendimui, aplinkos pažinimui.

Skatinti aktyviai dalyvauti ir kūrybiškai išreikšti save šeimos, ugdymo įstaigos ir vietos bendruomenės gyvenime.

Plėtoti tėvų ir įstaigos bendruomenės partnerystę, pripažįstant tėvus pagrindiniais ugdytojais.

IV SKYRIUS UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo turinys

Ugdymo turinys išdėstytas pagal ugdomas vaikų kompetencijas: socialinę, sveikatos saugojimo, komunikavimo, meninę, pažinimo. Nurodoma kompetencijos ugdytinės nuostatos, pasiekimų sritys, vaiko gebėjimai, vaiko veiksenos. Programoje vaikų amžius siejamas su pasiekimų žingsniais: 2 žingsnis – 2 metai, 3 žingsnis – 3 metai, 4 žingsnis – 4 metai, 5 žingsnis – 5 metai, 6 žingsnis – 6 metai. Vaikų pasiekimų žingsnių siejimas su amžiumi yra sąlyginis.

SOCIALINĖ KOMPETENCIJA

Nuostatos

Domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais
 Nusiteikęs valdyti emocijų raišką ir elgesį
 Save vertina teigiamai
 Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiaisiais
 Nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais
 Didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais

Pasiekimų sritis	Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenos
2 žingsnis		
Emocijų suvokimas ir raiška	Džiaugsmą, liūdesį, baimę, pyktį reiškia skirtingu intensyvumu (nuo silpno nepatenkinto niurzgėjimo iki garsaus rėkimo). Emocijos pastovesnės, tačiau dar būdinga greita nuotaikų kaita. Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo, liūdesio, pykčio emocijų išraiškas.	Veidrodinėje sienoje vaikas stebi save ir savo veido išraišką. Klausosi suaugusiojo kalbinimo ir pavadinamų jo reiškiamų emocijų, dainuojamų skirtingų nuotaikų dainelių. Kartu varto knygeles, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos. Klausosi įvardijamų vaikų bei savo emocijų, Pvz. girdi, kad vaikas liūdnas, pats jį paglosto ir paskatina kitą vaiką jį paglostyti. Su lėlėmis, kitais žaislais žaidžia žaidimus, kuriuose jie skirtingai jaučiasi ir elgiasi. Kartu su suaugusiuoju žiūrėdamas knygutes, veidelių korteles, paprašytas pirštuku parodo emocijų išraiškas.
Savireguliacija ir savikontrolė	Išsigandęs, užsigavęs, išalkęs nusiramina suaugusiojo kalbinamas, glaudžiamas, maitinamas. Pats ieško nusiramavimo: apsikabina minkštą žaislą arba čiulpia čiulptuką, šaukia suaugusįjį, ropščiasi ant kelių. Pradeda valdyti savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas	Stebi suaugusiojo reagavimą į vaiko išreikštus poreikius nuosekliai, pastoviais veiksmais, intonacija, žodžiais. Leidžiasi nuraminamas pasiūlant minkštus, švelnius daiktus, leidžiant miegoti, apsikabinus iš namų atsineštą mėgstamą žaislą. Reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam: šypsosi, juokiasi,

	į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonacijas, žodžius.	glosto, apkabina, bučiuoja, vadina vardu. Žaidžia emocijus (klykavimo, mylavimo) žaidimus. Gina save protestuodamas: garsiai verkia, bėga šalin, prieštarauja („ne, nenoriu“). Stebi suaugusiojo veido mimiką ir balso intonaciją, kuriomis parodoma kaip reikėtų elgtis vienoje ar kitoje situacijoje.
Savivoka ir savigarba	Turi savo kūno išorės vaizdinius - atpažįsta save neseniai darytose nuotraukose, savo atvaizdą veidrodyje, pavadina kelias kūno dalis. Supranta, ką ir kaip gali padaryti pats, išreiškia savo norus, pyksta, kai suaugusysis neleidžia to daryti. Džiaugiasi didėjančiomis savo galimybėmis judėti, atlikti veiksmus, kalbėti, tikisi juo besirūpinančio suaugusiojo pritarimo, palaikymo, pagyrimo.	Parodo save neseniai darytose šeimos, vaikų grupės nuotraukose ir pasako savo vardą. Žiūrėdamas į savo atvaizdą veidrodyje pastebi dažus ant kaktos ir valo savo kaktą, o ne atvaizdą veidrodyje. Prieina prie suaugusio, kad parodytų, ko išmoko. Krykštauja, kai jam paplojama, jis pagiriamas. Sulaikius bėgantį, veržiasi iš rankų, įnirtingai reiškia protestą.
Santykiai su suaugusiais	Sunkiai atsiskiria nuo mamos, tėčio ar globėjo. Akivaizdžiai parodo prierašumą prie juo besirūpinančio suaugusiojo. Mėgsta žaisti kartu su juo besirūpinančiu suaugusiuoju, stebi ir mėgdžioja jo žodžius, veiksmus. Prieš ką nors darydamas pažiūri į suaugusiojo veidą, laukdamas pritarimo ar nepritarimo ženklų. Dažniausiai vykdo jam suprantamus suaugusiojo prašymus, kreipiasi į jį pagalbos. Bijo nepažįstamų žmonių, nežinomos aplinkos, neįprastų žaislų.	Turi atsisveikinimo ritualą su tėvais. Rodo suaugusiajam savo jausmus, reiškia savo poreikius. Išprašo iš suaugusiojo to, ko nori. Mėgsta, kai žaidžiant šalia būna auklėtojas, stebi jo žaidimą, juo žavisi. Stebi suaugusiojo veido mimiką, reaguoja į paskatinimus, padaršimus, pastabas. Bijo nepažįstamų žmonių, naujų, didelių, skambančių žaislų. Susipažinęs žaidžia savarankiškai. Nenoriai palieka pažįstamą grupės aplinką
Santykiai su bendraamžiais	Mėgsta žaisti greta kitų vaikų, stebėti jų veiklą. Jiems šypsosi, mėgdžioja jų judesius, veiksmus, ką nors pasako. Gali duoti žaislą kitam, jį imti iš kito, tačiau supykęs gali atimti žaislą iš kito, jam suduoti	Skatinamas suaugusiojo, žaidžia greta vienas kito, mėgdžioja vienas kito judesius, veiksmus, ką nors pasako. Klausosi suaugusiojo komentarų apie vieno ar kito vaiko norus, emocijas, veiksmus, paaiškinimų, kodėl negalima vienaip ar kitaip elgtis.
Iniciatyvumas ir atkaklumas	Pats pasirenka daiktus, su jais žaidžia, daug kartų atkakliai bando atlikti naują veiksmą,	Domisi naujais veiksmais, rodo iniciatyvą mokytis, pvz., atkakliai bando užsegti didelę sągą, šukomis šukuoja

	<p>kartoja tai, kas pavyko. Judesį, veiksmą ar garsą gali pakartoti tuoj pat, po kelių valandų, dienų, todėl savarankiškai modeliuoja kelis judesius ar veiksmus į vieną seką. Trumpam atitraukus dėmesį vėl sugrįžta prie ankstesnės veiklos.</p> <p>Pats noriai mokosi iš tų, su kuriais jaučiasi saugus.</p> <p>Veiksmais ir atskirais žodžiais reiškia norus, veda suaugusįjį prie dominančių daiktų. Protestuoja, reiškia nepasitenkinimą, negalėdamas įveikti kliūties.</p>	<p>lėlę, žaidžia su muzikiniu žaislu.</p> <p>Stebi šalia žaidžiantį draugą ar suaugusįjį, atskirus veiksmus, procesą. Rodo nepasitenkinimą, kai kas nors nepavyksta, reikalauja pagalbos.</p>
3 žingsnis		
<p>Emocijų suvokimas ir raiška</p>	<p>Pradedą atpažinti, ką jaučia, turi savus emocijų raiškos būdus.</p> <p>Pradedą vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.</p> <p>Pastebi kitų žmonių emocijų išraišką, atpažįsta aiškiausiai reiškiamas emocijas ir į jas skirtingai reaguoja (pasitraukia šalin, jei kitas piktas, glosto, jei kitas nuliūdęs.</p>	<p>Bando mėgdžioti suaugusiuosius, todėl atpažįsta kilusį jausmą, pvz., supykęs sako: „Aš piktas“.</p> <p>Veido mimika susitapatina su nuotaika, bando plačiau komentuoti emocijas ir jausmus, juos pavadinti, žaidžia žaidimus su „jausmų kortelėmis“, varto „jausmų knygeles“.</p> <p>Kartu su suaugusiuoju varto knygutes, aiškinasi, atpažįsta ir analizuoja įvairias situacijas, mokosi susitaikymo ir atsiprašymo ritualų.</p>
<p>Savireguliacija ir savikontrolė</p>	<p>Yra ramus ir rodo pasitenkinimą kasdienine tvarka bei ritualais. Jeigu kas nepatinka, nueina šalin, atsisako bendros veiklos.</p> <p>Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinančio suaugusiojo veido išraišką, balso intonaciją, žodžius. Atkakliai laikosi savo norų. Kartoja veiklą, kol pasiekia numatyto rezultato. Žaisdamas kalba su savimi, nes kalba padeda sutelkti dėmesį, kontroliuoti savo elgesį. Išbando įvairius konfliktų sprendimo ar savo interesų gynimo būdus.</p> <p>Bando laikytis suaugusiojo prašymų ir susitarimų</p>	<p>Pripranta prie ritualų ir jų laikosi, turi įprastus nusiramavimo būdus. Ieško emocinio supratimo - suaugusiojo palaikymo. Reiškia savo emocijas, pasitenkinimą, palankumą kitam.</p> <p>Domisi patrauklia veikla, gerai jaučiasi grupės aplinkoje.</p> <p>Žaisdamas, bendraudamas mokosi elementarių savikontrolės įgūdžių. Žaidžia su žaislais ar priemonėmis, padedančiomis išreikšti savo jausmus (pvz.; lėlės su emocija veide). Aiškinasi, kad ne visada visi norai yra patenkinami, kad kiti žmonės irgi turi savo jausmus ir norus. Klausosi suaugusiojo paaiškinimo, vaidinimo, kaip vaiko elgesys įskaudina kitus.</p> <p>Žaidybinių situacijų metu ieško konfliktų sprendimo būdų, stebi</p>

		<p>suaugusiojo demonstruojamus emocijų ir raiškų jausmų raiškos būdus. Veido išraiška ir intonacija vaizduoja tinkamus ir netinkamus poelgius, įsijausdami į „draugo“, „svečio“, „brolio“ ar kt. vaidmenis. Užsidėję „kalbančius akinius“ komentuoja, ką grupėje matė, pastebėjo, patyrė gero, ko nenorėtų matyti. Klausosi suaugusiojo komentarų, prašymų, kodėl svarbi viena ar kita elgesio taisyklė.</p>
Savivoka ir savigarba	<p>Kalba pirmuoju asmeniu: „aš noriu“, „mano“. Savo „aš“ sieja su savo veikla ir daiktų turėjimu - pasako, ką daro, ką turi. Pasako, kas jis yra - berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina 5 - 6 kūno dalis.</p> <p>Didžiuojasi tuo, ką turi ir ką gali daryti, tikisi, kad juo besirūpinantys suaugusieji ir kiti vaikai jį mėgsta ir priima.</p>	<p>Pasako savo vardą. Tarp kitų daiktų atpažįsta savo atsineštą žaislą ir jį parodo. Atpažįsta savo drabužius (pėdkelnes, megztinį, suknelę), žaislus. Paklaustas, atsako, kad yra berniukas ar mergaitė.</p> <p>Prašo, kad suaugusysis stebėtų tai, ką jis daro ir kaip daro, rodo suaugusiajam savo žaislą, reikalauja, kad jo darbelis būtų matomas.</p>
Santykiai su suaugusiais	<p>Lengviau nei antraisiais metais atsiskiria nuo tėvų.</p> <p>Drąsiai veikia, rizikuoja, išbando ką nors nauja., kai šalia yra juo besirūpinantysis suaugusysis. Mėgdžioja, tačiau žaidime savaip pertvarko juo besirūpinančių suaugusiųjų veiksmus, žodžius, intonacijas. Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiojo palaikymo, pagyrimo. Ne visada priima suaugusiojo pagalbą, kartais užsispiria.</p> <p>Ramiai stebi nepažįstamus žmones, kai juo besirūpinantis auklėtojas yra šalia jo arba matomas netoliese.</p>	<p>Išlieka ramus atsisveikindamas su tėvais. Bėgioja kieme, apžiūrinėja aplinką, kitus vaikus, tačiau turi matyti auklėtoją.</p> <p>Siužetiniame žaidime mėgdžioja suaugusiųjų buitinius veiksmus, palydėdamas girdėtais žodžiais. Pats susiranda žaislus, naudoja žaislus pakaitalus. Dažnai kartoja „Aš pats“, bando pats apsirengti, nusirengti. Kartais atkakliai reikalauja, kad suaugusysis duotų žaidimui nesaugų daiktą. Atima iš draugo žaislą, jei tokį turi namie, ir sako „Mano“, prašo suaugusiojo jam žaislą gražinti.</p> <p>Apžiūrinėja į grupę atėjusius svečius, ima jų duodamą žaislą, jeigu šalia yra auklėtojas. Pratinasi bendrauti su nepažįstamais žmonėmis.</p>
Santykiai su bendraamžiais	<p>Ieško bendraamžių draugijos. Žaidžia greta, trumpai pažaidžia su kitu vaiku, trumpam įsitraukia į kito vaiko žaidimą.</p> <p>Bendrauja mimika, judesiais, veiksmais, dažniau kalbasi su kitu vaiku, pakaitomis atlieka veiksmus su tuo pačiu žaislu.</p>	<p>Žaidžia suaugusiojo organizuojamus žaidimus, kuriuose vaikams ką nors reikia daryti paeiliui arba keliems vienu metu. Stebi, ką daro kitas, pakartoja jo veiksmus.</p> <p>Klausosi suaugusiojo komentarų apie draugiškus vaikų jausmus ir veiksmus, skatinamas įsitraukia ir žaidžia kartu į bendrus žaidimus. Skatinamas reiškia</p>

	<p>Audringai reiškia teises į savo daiktus, žaislus, nori kito vaiko jam patinkančio žaislo.</p> <p>Gali simpatizuoti kuriam nors vaikui.</p>	<p>nepasitenkinimą, kai kiti vaikai daro ką nors ne taip. Padedamas suaugusiojo, įgyvendina ketinimus, atsižvelgiant į kitų vaikų norus.</p> <p>Skatinamas žaidžia kartu, greta.</p>
Iniciatyvumas ir atkaklumas	<p>Nuolat energingai žaidžia, ką nors veikia, laisvai juda erdvėje, pats keičia veiklą, pasirenka vieną iš kelių daiktų, sugalvoja būdus, kaip pasiekti neprieinamą norimą daiktą.</p> <p>Mėgsta išbandyti suaugusiojo pasiūlytus naujus žaislus, žaidimus, neįprastą veiklą.</p> <p>Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“.</p>	<p>Stebi ir mėgdžioja suaugusįjį žaidžiant sensorinius žaidimus. Randa aplinkoje jo poreikius atitinkančių priemonių veiklai.</p> <p>Ilgai tyrinėja naują žaislą. Ilgam susitelkia bandydamas.</p> <p>Atkakliai įrodinėja, kai ko nors nenori.</p>
4 žingsnis		
Emocijų suvokimas ir raiška	<p>Pradedą suprasti, kad skirtingose situacijose (per gimimo dieną, susipykus su draugu) jaučia skirtingas emocijas, kad jas išreiškia mimika, balsu, veiksmais, poza. Pavadina pagrindines emocijas.</p> <p>Atpažįsta kitų emocijas pagal veido išraišką, elgesį, veiksmus. Geriau supranta kitų emocijas ir jausmus, iš dalies į juos įsijaučia ir dažnai tinkamai į juos reaguoja (pvz. stengiasi paguosti, padėti).</p> <p>Pradedą suprasti, kad jo ir kitų emocijos gali skirtis (jam linksma, o kitam tuo metu liūdna).</p>	<p>Skatinamas moka parinkti savo nuotaiką atitinkantį veidelį. Geba paaiškinti, kodėl jam linksma ir kas jį nuliūdino. Žaidžiant nuotaikų žaidimus, žvelgdamas į save veidrodyje, vaikas geba nutaisyti linksmą, liūdną, pikną veido išraišką.</p> <p>Žvelgdamas į bendraamžį, vaikas pasako, jis linksmas ar liūdnas. Žaidžia įvairius žaidimus skatinančius tyrinėti ar imituoti kitų žmonių nuotaiką.</p> <p>Stengiasi kartu su suaugusiuoju analizuoti skirtingas jausmų situacijas, per situacijų žaidimus, „Ryto ratą“.</p>
Savireguliacija ir savikontrolė	<p>Nusiramina, kalbėdamas apie tai, kas jį įskaudino, ir girdėdamas suaugusiojo komentarus.</p> <p>Pradedą valdyti savo emocijų raiškos intensyvumą priklausomai nuo situacijos (pvz., ramioje aplinkoje džiaugsmą reiškia santūriau). Paklaustas ramioje situacijoje pasako galimas savo ar kito asmens netinkamo elgesio pasekmes.</p> <p>Nuolat primenant ir sekdamas suaugusiojo bei kitų vaikų</p>	<p>Kasdienių situacijų metu aiškinasi kultūringo bendravimo, elgesio įvairiose situacijose taisykles. Tyrinėja savo ir kitų elgesį, atlieka kai kuriuos įpareigojimus, nurodymus. Klausosi kūrinėlių, žiūri filmukus, žaidžia stalo žaidimus, aptaria paveikslėlius apie vaikų ir gyvūnų gerus ir blogus poelgius bei jų pasekmes, padedančius mokytis spręsti konfliktines situacijas ir rasti tinkamą išeitį, samprotauja kaip patys pasielgtų panašioje situacijoje, ieško išeities.</p> <p>Kuria, aptaria grupės elgesio taisykles. Džiaugiasi, giriamas už taisyklių ir</p>

	pavyzdžiu laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Žaisdamas stengiasi laikytis žaidimo taisyklių.	tvarkos laikymąsi, pagalbą suaugusiajam.
Savivoka ir savigarba	Supranta, kad turi nuo kitų atskirą savo norų, ketinimų, jausmų pasaulį. Pasako, kaip jaučiasi, ko nori jis pats ir kaip jaučiasi, ko nori kitas asmuo. Supranta, kad suaugęs žmogus negalėjo matyti to, ką jis matė, ką darė arba kas atsitiko, jeigu nebuvo kartu (tėvams pasakoja, ką veikė darželyje ir kt.). Mano, kad yra geras, todėl kiti jį mėgsta.	Dalyvauja tyrinėjimo veiklose: „Kas aš esu?“, „Mano kūnas“, „Žmonių panašumai ir skirtumai“, „mano ir kitų pomėgiai“, „Mano ir kitų jausmai“. Pasakoja suaugusiajam apie tai, ko jis nematė Giriasi, kad turi daug draugų, kad auklėtoja yra jo draugė.
Santykiai su suaugusiaisiais	Lengvai atsiskiria nuo tėvų ar globėjų. Grupėje jaučiasi saugus, rodo pasitikėjimą grupės auklėtojais, supranta jų jausmus, bendradarbiauja su jais: guodžiasi, kalbasi, klausia, tariasi. Paklaustas suaugusiajam pasako savo nuomonę. Dažniausiai stengiasi laikytis suaugusiojo nustatytos tvarkos, priima jų pagalbą, pasiūlymus bei vykdo individualiai pasakytus prašymus. Mėgsta ką nors daryti kartu su suaugusiuoju. Kalbasi, ką nors veikia su nepažįstamais žmonėmis, kai auklėtojas yra šalia arba matomas netoliese.	Atsisveikina su tėvais ir pats eina į grupę. Pats apsisprendžia ką, kur ir su kuo žaisti. Išsako savo jausmus, nuomonę, mintis, sumanymus, idėjas. Įsitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą. Kalbasi su suaugusiuoju apie šeimą, žiūri šeimos nuotraukas, diskutuoja ką ir kaip daryti, klausia patarimų, prašo priemonių, rodo, ką padarė. Kartu su tėvais dalyvauja grupės veikloje, žaidžia stalo žaidimus, tariasi dėl švenčių, išvykų. Stengiasi laikytis grupės susitarimų. Kalbasi su į grupę atėjusiais darželio darbuotojais, svečiais, stebi juos ir pats bando įsitraukti į jų veiklą.
Santykiai su bendraamžiais	Kartu su bendraamžiais žaidžia bendrus žaidimus (kviečia žaisti, priima, prašosi priimamas į žaidimą). Žaisdamas mėgdžioja kitus vaikus, supranta jų norus, stengiasi suprasti kita kalba kalbančio vaiko sumanymus. Tariasi dėl vaidmenų, siužeto, žaislų. Padedamas suaugusiojo, palaukia savo eilės, dalijasi žaislais, priima kompromisinį pasiūlymą. Gali turėti vieną ar kelis nepastovius žaidimų partnerius.	Suaugusiojo padedamas, naudoja smėlio laikrodį, susitarimus ir kitus būdus, padedančius palaukti savo eilės. Paskatintas paprašo žaislo, tariasi dėl žaislo, žaidžia juo kartu. Žaidžia, mėgdžioja kitus, kartu su auklėtoja komentuoja priimtinius ir nepriimtinius vaiko veiksmus, elgesio taisykles. Atkreipia dėmesį į save, laukia pagyrimo, Skatinamas suaugusiojo, pasidalija su draugu žaislu ar kitu daiktu, ypač tose situacijose, kai tenka trumpam atidėti savo norų patenkinimą. Žaidžia su draugais.

	Su jais lengvai susipyksta ir susitaiko.	
Iniciatyvumas ir atkaklumas	<p>Dažniausiai pats pasirenka ir kurį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.</p> <p>Kviečiant, sudominant išitraukia į suaugusiojo pasiūlytą veiklą jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei.</p> <p>Susidūręs su kliūtimi arba nesėkme, bando ką nors daryti kitaip arba laukia suaugusiojo pagalbos. Siekia savarankiškumo, bet vis dar laukia suaugusiųjų paskatinimo, padaršinimo.</p>	<p>Rodo iniciatyvą vadovauti sugalvotam žaidimui ir buria kitus vaikus. Pamato žaidimų draugą.</p> <p>Noriai dalyvauja suaugusiojo organizuojamoje veikloje. Veikia dviese, grupelėje ar su visa grupe.</p> <p>Randa išeitį susidūrus su kliūtimi. Bando savarankiškai įveikti iššūkį. Jaučia auklėtojo palaikymą, paskatinimą. Rodo iniciatyvą atlikti nesudėtingus darbus: išplauti teptuką, plauti žaislus ir pan.</p>
5 žingsnis		
Emocijų suvokimas ir raiška	<p>Atpažįsta bei pavadina savo jausmus ir situacijas, kuriose jie kilo.</p> <p>Vis geriau supranta ne tik kitų jausmus, bet ir situacijas, kuriose jie kyla (pakviečia žaisti nuliūdusį draugą, kurio į žaidimą nepriėmė kiti).</p> <p>Pradedą kalbėtis apie jausmus su kitais – pasako ar paklausia, kodėl pyksta, kodėl verkia.</p>	<p>Žaidžia žaidimus, kuriuose vaikas skatinamas išreikšti savo jausmus.</p> <p>Emocijas reiškia ir įvardija dainuojant, piešiant, šokant, komentuoja jausmų paveikslėlius, paveikslėlius, kuriuose pavaizduoti vaikams kilę jausmai, siunčia Šv. Valentino dienos atvirukus draugams ir kt.</p> <p>Kalbasi apie savijautą su suaugusiuoju ir draugais, skaito „Jausmų knygeles“, žaidžia didaktinį žaidimą „Jausmų kortelės“, vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą. Žodžiais bando išreikšti įvairius jausmus, kilusius skirtingose situacijose. Kreipiasi pagalbos į auklėtoją ar kitą suaugusį žmogų, kai sunku išreikšti jausmus, kilus konfliktinei situacijai. Klausosi įvairių tekstų kuriuose išryškinami veikėjų veiksmai, poelgiai, jų nuotaikos</p>
Savireguliacija ir savikontrolė	<p>Nusiramina, atsipalaiduoja, klausydamasis ramios muzikos, pabuvęs vienas, kalbėdamas su kitais.</p> <p>Vis dažniau jausmus išreiškia mimika ir žodžiais, o ne veiksmais. Ramioj situacijoj sugalvoja kelis konflikto sprendimo būdus, numato jų taikymo pasekmes.</p>	<p>Žaidžia su žaislais, kurie padeda suvaldyti emocijas (muzikinės dėžutės, grojantys, švilpiantys vilkeliai, minkšti žaislai), klausosi muzikos per ausines, kalbasi su suaugusiuoju, žaidžia „Ramybės kampelyje“.</p> <p>Aptaria istorijas arba žaidžia žaidimu, kurių veikėjai pozityviai sprendžia konfliktus. Atsako į problemų sprendimą skatinančius klausimus „Kaip galima išspręsti šią problemą? Kas atsitiks, jeigu padarysime taip“. Bando</p>

	Retkarčiais primenamas laikosi grupėje numatytos tvarkos, susitarimų ir taisyklių. Pats primena kitiems tinkamo elgesio taisykles ir bando jų laikytis be suaugusiųjų kontrolės.	pats spręsti problemas, ieško taikų išeičių Džiaugiasi giriamas už pastangas laikantis tvarkos ir susitarimų. Pats tvarko žaidimų vietą po žaidimų. Pats bando sudrausminti išdykaujančius bendraamžius.
Savivoka ir savigarba	Supranta, kad jis visada buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras (moteris), tėvelis (mamytė). Jaučiasi esąs šeimos, vaikų grupės narys, kalba apie šeimą, draugus. Savęs vertinimas nepastovus, priklauso nuo tuo metu išsakyto suaugusiojo vertinimo, siekia kitų dėmesio, palankių vertinimų.	Dalyvauja tyrinėjimo veiklose; „Mano kūnas, pomėgiai, norai, gebėjimai praeityje, dabar, ateityje“. Žaidžia žaidimus, kuriuose vaizduoja tai save, tai ką nors kitą, save praeityje arba ateityje. Kalba apie šeimą, tėvelių darbą, šventes. Varto, komentuoja šeimos, grupės nuotraukų albumus. Dalyvauja grupės šventėse, prisistatymuose tėvams, kitoms grupėms. Kalba apie tai, kas yra gerai, o kas blogai. Skatinamas suaugusiojo, dažnai keičia žaidimo partnerius, kviečia į savo žaidimą mažiau populiarius vaikus, sako komplimentus. Atsiprašo, draugą nuskriaudęs, įžeidęs,
Santykiai su suaugusiais	Rodo, prašo, siūlo, aiškina, nurodinėja, įtraukdamas suaugusįjį į savo žaidimus ir bendrą veiklą, pokalbius apie savijautą ir elgesį. Priima su veikla susijusius suaugusiojo pasiūlymus. Tikrina suaugusiojo išsakytas leistino elgesio ribas - atsiklausia, derasi, pasako, kaip pasielgė kitas, ir laukia komentarų. Dažniausiai laikosi suaugusiojo nustatytų elgesio taisyklių, susitarimų, tačiau stipriai supykęs, išsigandęs, susijaudinęs gali priešintis suaugusiajam. Drąsiai bendrauja su pažįstamais ir mažiau pažįstamais žmonėmis grupėje, salėje, įstaigos kieme.	Kviečia suaugusįjį į savo žaidimus, pats pradeda pokalbį. Pastebi draugų tinkamą ir netinkamą elgesį ir pasako apie tai suaugusiajam. Varto knygutes, žiūri paveikslėlius apie naudingas elgesio taisykles, kalba su suaugusiuoju, kodėl būtina jų laikytis, kas nutinka, kai jos pažeidžiamos. Kartu su suaugusiuoju kalbasi apie tinkamą bendravimą su tėvais, broliais, seserimis, dalinasi savo patirtimi apie šeimos bendravimą, susitarimus. Laikosi grupės vaikų susitarimų. Susijaudinęs nedrąsiai elgiasi šventėje, nors suaugusysis ir prašo būti drąsesniam, aktyvesniam. Kartu su suaugusiuoju kalbasi apie svečius, bendrauja su jais, aprodo savo žaislus, darbelius, užduoda ir atsako į jų klausimus.
Santykiai su bendraamžiais	Sėkmingai įsitraukia į vaikų grupę ir nuolat kartu žaidžia. Geranoriškai veikia kartu su kitais, siūlydamas sumanymą ar	Pamatęs žaidžiančius vaikus, pasiprašo į žaidimą. Pats sugalvoja žaidimą ir pakviečia kitus žaisti. Imasi įvairios veiklos, turtinančios patirtį apie bendruomenę, žmones, jų veiklą,

	<p>priimdamas kitų sumanymą, fantazuodamas. Tikslingai atsineša žaislą iš namų bendram žaidimui su žaidimo draugu. Paprašius kitam vaikui, duoda pažaisti savo žaislu arba žaidžia juo paeiliui. Noriai žaidžia su vaikais iš kitos kultūrinės ar socialinės aplinkos, natūraliai priima vaikų skirtumus. Gali padėti kitam vaikui. Pats randa nesutarimo, konflikto sprendimo būdą arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p> <p>Gali turėti draugą arba kelis kurį laiką nesikeičiančius žaidimų partnerius.</p>	<p>panašumus ir skirtumus. Tarpininkaujant suaugusiajam, ieško išeičių konfliktinėje situacijoje.</p> <p>Nuolat grupėje žaidžia po vieną ar kelis. Žaidžia žaidimus, renkasi veiklas, kuriose reikia siekti vieno tikslo, bendradarbiauti.</p>
Iniciatyvumas ir atkaklumas	<p>Pats pasirenka ir ilgesnį laiką kryptingai plėtoja veiklą vienas ir su draugais.</p> <p>Lengviau pereina nuo paties pasirinktos prie suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytos veiklos. Suaugusiojo pasiūlytą veiklą atlieka susitelkęs, išradingai, savaip, savarankiškai.</p> <p>Ilgesnį laiką pats bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį.</p>	<p>Pats sugalvoja žaidimą ir ilgai jį plėtoja.</p> <p>Suaugusiajam pasiūlius motyvuojančią idėją, pats sukonkretina ją ir savaip įgyvendina.</p> <p>Rezultatui pasiekti pats bando daug kartų, o nepavykus kreipiasi pagalbos į suaugusįjį. Suaugusiajam keliant mąstymą skatinančius klausimus, pateikiant keletą alternatyvių pasiūlymų, pats bando įveikti kliūtis.</p>
6 žingsnis		
Emocijų suvokimas ir raiška	<p>Apibūdina savo jausmus, pakomentuoja juos sukėlusias situacijas bei priežastis.</p> <p>Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas, pastebi nuskriaustą, nusiminusį ir dažniausiai geranoriškai stengiasi padėti.</p> <p>Pradedą kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.</p>	<p>Žaisdamas vaidmenų žaidimus, bando samprotauti, kas džiugina, liūdina ir kodėl.</p> <p>Pažvelgęs į draugų ir artimųjų veidus, geba matyti jų emocijas, aiškiai suvokia ir ieško būdų kaip paguosti, pradžiuginti ar nustebinti kitą. Skatinamas žaidžia bendrus žaidimus, kuriuose reikia suprasti kitą ir įsijausti į kito emocijas ir išgyvenimus.</p> <p>Žino keletą išeičių iš susidariusios konfliktinės situacijos, bando samprotauti kaip geriau pasijusti, jei yra nusiminęs, atvirai kalbasi su suaugusiuoju apie užplūdusius jausmus.</p>

		Stengiasi erzinas nesivelti į muštynes, o rasti kompromisą padedant suaugusiajam.
Savireguliacija ir savikontrolė	<p>Pats taiko įvairesnius nusiramino, atsipalaidavimo būdus (pastovi prie akvariumo su žuvytėmis, klauso pasakos naudodamasis ausinėmis ir kt.) Bando susilaikyti nuo netinkamo elgesio jį provokuojančiose situacijose, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų.</p> <p>Supranta susitarimų, taisyklių prasmę ir naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi. Stengiasi suvaldyti savo pyktį, įniršį. Lengvai priima dienos ritmo pasikeitimus.</p>	<p>Padedamas suaugusiojo, reiškia savo jausmus, žino ir randa nusiramino būdų, pvz. stebi žuvytes akvariume, piešia, varto knygutes bibliotekėlėje ir pan.</p> <p>Klausosi skaitomų M.Molickos „Terapinių pasakų“, kalbasi apie tinkamas išėtis konfliktinėse situacijose Padedant suaugusiajam, įvardija sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą.</p> <p>Suaugusiojo sudarytose situacijose bando pasijusti grupės nariu, atsakingu už bendros veiklos sėkmę. Mokosi prisiimti atsakomybę už savo kasdienį elgesį. Kasdinių situacijų metu aiškinasi kultūringo bendravimo, elgesio įvairiose situacijose taisykles. Tyrinėja savo ir kitų elgesį, atlieka kai kuriuos įpareigojimus, nurodymus. Kuria, aptaria grupės elgesio taisykles. Klausosi kūrinėlių, pasakų diskutuodami apie vaikų ir gyvūnų gerus ir blogus poelgius bei jų pasekmes, samprotaudami, kaip patys pasielgtų panašioje situacijoje.</p> <p>Aiškinasi su suaugusiuoju ir įvardija sudėtingus jausmus: nusivylimą, nerimą, pavydą, kalbasi apie tinkamas išėtis konfliktinėse situacijose, aiškinasi skirtumus tarp kovinių žaidimų ir žaidimų tikrovėje. Su suaugusiuoju aptaria netikėtus dienos ritmo pasikeitimus, aiškinasi, kas pasikeis įprastoje dienos rutinoje, pagal galimybes parodo būsimą dienos įvykių seką vaizdžiai.</p>
Savivoka ir savigarba	<p>Vis geriau suvokia savo norus, jausmus, savybes, gebėjimus, šeimą, bendruomenę, Tėvynę. Ima suvokti save kaip galintį suvokti save, kaip galintį daryti įtaką kitam (pralinksinti, padėti ir kt.) ir atsakingai pasirinkti (ką veikti, kaip elgtis, aktyviai dalyvauti priimant su jo gyvenimu ir veikla susijusius sprendimus ar kt.). Juokiasi iš savo klaidų ar mažų nelaimių,</p>	<p>Samprotauja apie save, savo pomėgius, veiklą: „Kas?, „Kur?“, „Kada?“, „Ką?“, „Kur? „Kaip?“ „Su kuo?“ Tyrinėje save, šeimą, kitus žmones, tėvynę. Pristato savo ir tėvų pomėgius vakaronėse, parodose ir kt.</p> <p>Vis daugiau renkasi pats, nepažeisdamas savo ir kitų saugumo bei nustatytų elgesio taisyklių. Pvz., Vaikas atsisako suduoti kitam, suprasdamas, kad jam skaudės. Vaikas sako, kad prieš pietus nevalgys atsineštų sausainių, juos</p>

	<p>jeigu jos nesukėlė rimtų pasekmių.</p> <p>Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę.</p> <p>Save ir savo gebėjimus vertina teigiamai. Stebi ir atpažįsta kitų palankumo ir nepalankumo jam ženklus (pasakytus žodžius, kvietimą žaisti kartu ir kt.).</p>	<p>suvalgys po pietų.</p> <p>Kalba, diskutuoja apie fizines savybes, pomėgius ir elgesio savybes, šeimą, grupę, tėvynę.</p> <p>Tyrinėja kitų palankumo ar nepalankumo ženklus, aiškinasi priežastis. Iš intonacijos, žodžių, veido išraiškos, pozos supranta, kada kitas palankiai ar nepalankiai nusiteikęs jo atžvilgiu.</p>
Santykiai su suaugusiais	<p>Nusiteikęs geranoriškai ir pagarbiai bendrauti su suaugusiais. Tariai su jais dėl dienotvarkės ir elgesio taisyklių, teikia pasiūlymus, stengiasi laikytis susitarimų, nors kartais su suaugusiuoju bendrauja priešiška. Kasdieninėse situacijose bando tinkamu būdu išsakyti priešingą nei suaugusiojo nuomonę.</p> <p>Paprašytas paaiškina, kodėl negalima bendrauti su nepažįstamais žmonėmis, kai šalia nėra juo besirūpinančio suaugusiojo. Žino, į ką galima kreiptis pagalbos pasimetus, nutikus nelaimei.</p>	<p>Pasakoja suaugusiajam apie savo patirtus įspūdžius namuose. Diskutuoja, tariasi, mėgdžioja suaugusius. Siūlo savo grupės dienotvarkės susitarimus, ir kartu su auklėtoju suformuluoja susitarimą. Laikos grupėje numatytos tvarkos ir susitarimų. Išsako savo nuomonę visais aktualiais gyvenimo grupėje klausimais, paaiškina, ką nori veikti ir kodėl?</p> <p>Sužino pokalbių metu iš suaugusiojo apie tinkamus bendravimo būdus su suaugusiais, kaip pasakyti savo nuomonę, neįžeidžiant kitų (tėvų, senelių, draugų). Pasako ir paaiškina kodėl reikia būti atsargiems su nepažįstamais žmonėmis. Klausosi ir pasakoja apie savo patirtus atsitikimus su suaugusiais ir analizuoja kaip jie galėtų elgtis. Aiškinasi, kur galima kreiptis pagalbos iš tikus nelaimei (pasiklydus, susižeidus, pamačius vagį ir pan.). Pasakoja savo įspūdžius iš asmeninės patirties</p>
Santykiai su bendraamžiais	<p>Rodo iniciatyvą bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais, palaikyti su jais gerus santykius, domisi skirtumais tarp vaikų ir juos toleruoja.</p> <p>Taikiai diskutuoja, tariasi, derasi su kitais vaikais dėl žaidimų sumanymų ir veiklos. Dalijasi žaislais ir kovoja už kitų teisę žaisti paeiliui. Siekdamas rasti kompromisą, išitraukia į derybų procesą. Supranta, kad grupė vaikų, norėdama veikti sutartinai, turi susitarti dėl visiems</p>	<p>Imasi veiklos, kurioje gauna naujų įspūdžių, praturtinančių jų žaidimus.</p> <p>Kreipia dėmesį į tinkamus vaikų poelgius bei santykius su kitais, aiškinasi, kas padeda visiems pasijusti laimingesniems. Aiškinasi, kas yra gerai, o kas blogai. Kartu su auklėtoju kuria taisykles, susitarimus, susitaria jų laikytis.</p>

	<p>priimtino elgesio. Supranta, koks elgesys yra geras ar blogas, ir kodėl. Suvokia savo veiksmų pasekmes sau ir kitiems.</p> <p>Turi draugą arba kelis nuolatinius žaidimų partnerius. Palaiko ilgalaikę draugystę mažiausiai su vienu vaiku.</p>	<p>Kalbasi apie draugus ir draugystę. Renkasi veiklas, kuriose reikia ką nors daryti drauge.</p>
Iniciatyvumas ir atkaklumas	<p>Turiningai plėtoja paties pasirinktą veiklą, ją tęsia po dienos miego, kitą dieną, kelias dienas.</p> <p>Susidomėjęs ilgesniam laikui išitraukia į suaugusiojo jam, vaikų grupei ar visai vaikų grupei pasiūlytą veiklą, siūlo vaikams ir suaugusiajam išitraukti į jo paties sugalvotą veiklą.</p> <p>Savarankiškai bando įveikti kliūtis savo veikloje, nepasisėkus bando įtraukti bendraamžius ir tik po to kreipiasi į suaugusįjį.</p>	<p>Žaidžia ilgą laiką trunkančius kūrybinius žaidimus. Pradėtą veiklą plėtoja keletą dienų arba kol baigia.</p> <p>Įgyvendina suaugusiojo pasiūlytas idėjas, sumanymus.</p> <p>Sumanymui įgyvendinti kreipiasi pagalbos į draugą. Atlieka kruopštumo, susikaupimo reikalaujančius darbus, padeda draugui įveikti problemas, pabaigia darbą iki galo.</p>

SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA

Nuostatos

Noriai įvaldo sveikam kasdieniniam gyvenimui reikalingus įgūdžius
Noriai, džiaugsmingai juda

Pasiekimų sritis	Vaiko gebėjimas	Vaiko veikseną
2 žingsnis		
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	<p>Valgo ir geria padedamas arba savarankiškai.</p> <p>Kartais parodo mimika, ženklais arba pasako, kada nori tuštintis ir šlapintis.</p> <p>Suaugusiojo rengiamas vaikas „jam padeda“. Suaugusiojo padedamas plaunasi, šluostosi rankas, išpučia nosį. Paprašytas padeda žaislą į nurodytą vietą.</p>	<p>Geria iš puodelio, pats valgo šaukštu. Stebi grupės vaikų valgymą. Maitina lėlytes, kitus žaisliukus. Žaidžia žaidimus „Su kuo lėlytė valgo?“, „Meškiukas nori valgyti“.</p> <p>Rodo į tualetą duris, atsineša puoduką ar savais ženklais parodo, kad nori į tualetą. Sėdasi ant puoduko ar klozeto.</p> <p>Rengiasi - kiša koją į batuką, ranką į rankovę, deda kepurę ant galvos.</p> <p>Rengia lėlytes, žaidžia žaidimą „Lėlytė eina į lauką“, imituoja rengimosi veiksmus, žaidžia „Jurgelį meistrelį“. Apsirengia ir nusirengia drabužėlius tam tikra tvarka, žaidžia</p>

		„Šmurkšt kojytę į kojinytę (batuką)“ ir t. t. Tiesia nešvarias rankas į suaugusiųjų tikėdamasis, kad jas nuplaus ar nušluostys. Pratinasi plautis rankas, veiduką, naudoja muilą, šluostosi į rankšluostį. Padedamas pučia nosį į nosinę. Stebi suaugusiuosius, jų darbą. Skatinamas suaugusiųjų tvarko žaislus. Žaidžia žaidimus: „Mašinytė grįžta į garažą“, „Lėlytė sėdasi prie stalo, gulasi į lovytę (vežimėlį)“, „Kamuoliukai pavargo ir nori pailsėti“.
Fizinis aktyvumas	Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina į priekį, šoną ir atgal, eina stumdamas ar tempdamas daiktą, bėga tiesiom kojom, atsisėdęs ant riedančio žaislo stumiasi kojomis, pralenda per kliūtis keturpėsčia, padedamas lipa laiptais aukštyn pristatomuoju žingsniu, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. Pasuka riešą, apverčia plaštaką delnu žemyn, pasuka delnu aukštyn, mosteli plaštaka, paima daiktą iš viršaus apimdamas jį pirštais, išmeta daiktus iš rankos atleisdamas pirštus, ploja rankomis. Ridena, meta, gauda, spiria kamuolį.	Vaikšto pasiėmęs žaislą, eidamas sustoja, vėl pradeda eiti ir keičia ėjimo kryptį. Žaidžia su judėjimą skatinančiais žaislais. Užlipa kelių pakopų laipteliais, laikydamasis laiptų turėklų. Užlipa ir nulipa nuo kėdės. Stebi suaugusiojo, draugų judesius ir bando kartu atlikti. Sudeda 4–6 kaladėles vieną ant kitos, varto knygelę po vieną puslapį, atsuka, užsuka dangtelius. Eina rateliu, juda vorele. Derina rankų judesius, žaisdami su kitais vaikais. Pagal muziką bando atlikti judesius, trepsi, linguoja, žaidžia muzikinius žaidimus – ratelius. Ridena didelius ir mažus kamuolius suaugusiajam ir draugam. Spiria kamuolį. Žaidžia judriuosius žaidimus su kamuoliais, renka juos į krepšį. Bando mėgdžioti rodomus pirštukinius žaidimus.
3 žingsnis		
Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai	Valgo ir geria savarankiškai. Pradeda naudoti stalo įrankius. Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti. Pats eina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko. Suaugusiojo padedamas nusirengia ir apsirengia, bando praustis, nusišluostyti veidą, rankas. Padeda vieną kitą daiktą į	Valgo šaukštu, šaukšteliu, šakute. Pasako, kokius patiekalus mėgsta. Ragauja ir valgo įvairų maistą. Gerai sukramto maistą, neskuba valgyti, valgo ramiai. Keliasi nuo stalo tik baigus valgyti. Žaidžia žaidimus su stalo įrankiais: „Gimtadienis“, „Kavinėje“ ir t.t. Eina į tualetą, moka taisyklingai juo naudotis. Apsiauna batukus, apsivelka, sagsto sagas, varsto batų raištelius. Žaidžia žaidimus „Kuo aš apsirengsiu, eidamas į lauką ar iš darželio namo?“

	<p>vieta.</p>	<p>„Aprenk draugą“. Klausosi skaitomų eilėraščių ir juos imituoja: R. Kašausko „Batukai pyksta“, R. Skučaitės „Močiutės spinta“. Prieš valgi, pasinaudojęs tualetu, susitepęs plaunasi rankas. Susitepęs prausiasi ir šluostosi veidą. Naudoja įvairias spalvotas, kvepiančias vaikiškas higienos priemones. Kalba apie švarą. Sudėlioja žaislus į jiems skirtas vietas. Susideda rūbus, pastebi netvarką. Tvarkydamas žaislus, dainuoja dainelę: „Visi žaisliukai turi savo vietą, turi savo vietą, vietą numylėtą“.</p>
<p>Fizinis aktyvumas</p>	<p>Pastovi ant vienos kojos (3-4 sekundes). Tikslingai, skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis, eina plačia (25 – 30 cm.) linija. Bėga keisdamas kryptį, greitį. Lipa ir nulipa laiptais pakaitiniu žingsniu laikydamasis suaugusiojo rankos ar turėklų. Atsispirdamas abiem kojomis pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją.</p> <p>Geriau derina akies-rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius, todėl tiksliau konstruoja, veria ant virvutės sagas, ridena, mēto, gaudo, spiria kamuolį, įkerpa popieriaus kraštą.</p>	<p>Stovi ant vienos kojos (apie 3–4 sekundes), po to pakeičia koją. Vaikšto, bėgioja aplink pagalvėlę, gulinčią ant grindų, jos neužkliudydamas. Vaikšto keturiomis, kaip šuniukas, nerangiai kaip dramblys, tyliai kaip pelė, ištiesęs kaklą kuo aukščiau kaip žirafa. Ant grindų išdėstytos pėdos – vaikas jomis eina paprastai, po to ant pirštų galų. Vaikas laikomas už rankos šokinėja abiem kojomis, ant vienos kojos, paskui ant kitos. Žaidžia judrius ir ramius žaidimus. Laisvai juda grupėje, renkasi jam patinkančią veiklą, žaislus.</p> <p>Įmeta įvairius daiktus į dėžutę, kurioje padaryta tinkamo dydžio anga. Į išvirkščią pusę išverčia savo kojines. Ridendamas ar mesdamas kamuolį vaikas taiko į kėglius, išdėliotus ant žemės, vartelius. Atsuka ir užsuka įvairaus dydžio dangtelius; sudeda daiktus vieną ant kito (pastato 5–6 kubų bokštą); ant siūlo suveria sagas. Vaikas gaudo suaugusiojo metamą kamuolį, kai tik pagauna, kamuolys metamas iš naujo, vis labiau nuo jo tostant. Šokinėja, žaidžia judrius žaidimus, imituoja judančius gyvūnus, šoka per liniją, virvutę. Šokinėja, siekdamas pakabinto daikto. Žaidžia pirštukinius žaidimus „Skrido du paukščiai“, „Du maži šimtakojučiai“, „Penki maži lašeliai“, „Į svečius atėjo Matas“. Pats pasiima ir vėl į vietą padeda žirkles, jas nešasi prie stalo</p>

		saugiai, žino, kad galima susižeisti su žirkėmis. Kerpa žirkėmis.
4 žingsnis		
Kasdienio gyvenimo įgūdžiai	<p>Valgo gana tvarkingai. Primenamas po valgio skalauja burną. Pasako, kodėl reikia plauti vaisius, uogas, daržoves. Padeda suaugusiajam serviruoti ir po valgio sutvarkyti stalą.</p> <p>Dažniausiai savarankiškai naudojami tualetu ir susitvarko juo pasinaudojęs. Šiek tiek padedamas apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Šiek tiek padedamas plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį. Gali sutvarkyti dalį žaislų, su kuriais žaidė.</p> <p>Pasako, kad negalima imti degtukų, vaistų, aštrių ir kitų pavojingų daiktų</p>	<p>Valgo nedideliais gabaliukais, gerai sukramto, valgydamas nekalba, neužsiima pašaliniais darbais, nežaidžia; taisyklingai naudojasi šaukštu, šakute, peiliu, pavalgęs nusivalo servetėle, padėkoja. Pasako, kodėl pusryčius, pietus ir vakarienę reikia valgyti tuo pačiu metu. Žino, kad galima apsinuodyti valgant nepažįstamas uogas, vaisius. Įsitraukia į stalo padengimo veiklą, siekia, kad stalai būtų serviruojami pagal taisykles, patiekalus atitinkančiais indais. Su suaugusiu plauna vaisius, daržoves, uogas. Žaidžia žaidimus, kurie formuoja maitinimosi ritmo suvokimą (šeima, restoranas...).</p> <p>Maunasi (nusimauna) kelnes, aunasi (nusiauna) batus, šlepetes, velkasi (nusivelka) megztinį, užsideda (nusiima) kepurę. Apsirengia ir nusirengia laikantis eiliškumo, tvarkingai susideda drabužius. Nueina į tualetą. Taisyklingai plaunasi ir šluostosi rankas, prausiasi ir šluostosi veidą. Čiaudėdamas ar kosėdamas prisidengia burną ir nosį, pasitraukia nuo kitų vaikų, naudojasi nosinaite. Sudėlioja žaislus į jiems skirtas vietas. Apžiūri plakatus, paveikslėlius, vaizdines priemones apie saugų elgesį. Žiūri mokomuosius filmus. Klausosi skaitomų kūrinių, kuria situacijas apie saugų elgesį. Neragauja jokių vaistų, neima degtukų. Dalyvauja saugaus elgesio savaitėse, viktorinose. Susitinka ir bendrauja su medicinos darbuotojais, gaisrininkais. Su draugais žaidžia žaidimus „Ligoninė“, „Vienas namuose“.</p>
Fizinis aktyvumas	Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Eina ant pirštų galų, eina siaura (5 cm) linija, gimnastikos suoleliu, lipa laiptais aukštyn – žemyn nesilaikant už turėklų,	Eina lyg čiuoždamas, o kai suplojama rankomis, jis eina aukštai keldamas kelius. Žaisdamas juda įvairiais būdais (pvz., vaikšto kaip gandra, šokinėja kaip varlytė ir kt.). Atsigula ant nugaros ir „mina dviračių“. Iš pradžių lėtai, paskui vis greičiau ir greičiau.

	<p>šokinėja abiem ir ant vienos kojos, nušoka nuo paaukštavimo. Mina ir vairuoja triratuką.</p> <p>Pieštuką laiko tarp nykščio ir kitų pirštų, tiksliau atlieka judesius plaštaka ir pirštais (ima, atgnybia, suspaudžia dviem pirštais, kočioja tarp delnų) bei ranka (mojuoja, plasnoja). Ištiestomis rankomis pagauna didelį kamuolį. Judesius tiksliau atlieka kaire arba dešine ranka, koja.</p>	<p>Vaikas suglaustomis kojomis šoka į apskritimo vidų, paskui į išorę, po to šokinėja viena koja. Žaidžia pirštukų mankšteles, kvėpavimo pratimus su imitaciniais elementais. Važinėja triratuku. Juda, veikia drauge, sutartinai, po vieną.</p> <p>Pieštuku, teptuku, flomasteriu, mediniais pieštukais ar vaškinėmis kreidelėmis piešia, braižo nesudėtingas geometrines figūras. Iš plastilino sūrios tešlos, mėnulio ir kinetinio smėlio lipdo įvairius daiktus, kerpa tiesiai, taisyklingai laikydamas žirkles ir klijuoja paveikslėlius. Vieną ant kito dėlioja daiktus (pastato 8–10 kubų bokštą); glamžo popierių ir formuoja įvairaus dydžio gumuliukus; išvarsto batų raišteliu ir iš naujo suveria; atsega ir užsega sagas. Žaidžia rūšiavimo žaidimus: dėlioja daiktus, juos imdamas pincetu, veria įvairius daiktus ant virvutės, Vaikas ranka, paskui visais pirštais liečia stalą.</p>
5 žingsnis		
<p>Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai</p>	<p>Valgo tvarkingai, dažniausiai taisyklingai naudojasi stalo įrankiais. Domisi, kuris maistas sveikas ir visavertis. Serviuoja ir tvarko stalą, vadovaujamas suaugusiojo.</p> <p>Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna</p>	<p>Išmano, kuriems patiekalams valgyti skirti įvairūs stalo įrankiai. Stebi suaugusiųjų taisyklingą naudojimąsi stalo įrankiais. Valgo įvairių maistą. Po valgio skalauja burną, Įvardija kelis sveikus maisto produktus (morką, obuolį, pieną ir t. t.) bei kelis nenaudingus sveikatai (traškučius, kokakolą, guminukus). Žino, kad pieną, mėsą, vaisius, daržoves valgyti naudingiau nei saldumynus. Apžiūri plakatų rinkinį „Daržovės ir vaisiai“. Kalba, diskutuoja, pataria, aiškina draugams apie sveikus maisto produktus. Varto knygą „Mityba“ Pasako, kad saldžiuosius gėrimus gerti nesveika. Kalbasi su suaugusiais apie neįprasto skonio ar nemalonaus kvapo maistą. Serviuoja stalą draugo gimtadieniui, pusryčiams, pietums ir vakarienei. Žaidžia žaidimus „Baras“, Svečiuose pas draugą“.</p> <p>Pasako, kaip apsirengti šiltu ir šaltu oru. Yra tvarkingas, saugo rūbus,</p>

	<p>batus. Priminus plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Priminus tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p> <p>Priminus stengiasi sėdėti, stovėti, vaikščioti taisyklingai.</p> <p>Žaisdamas, ką nors veikdamas stengiasi saugoti save ir kitus.</p>	<p>tvarkingai juos padeda, sulanksto. Priminus savarankiškai pasikeičia savo sušlapusius rūbus, avalynę. Suaugusiojo padedamas kloja lovą. Sudeda žaislus, šluosto dulkes, valo stalą, surenka šiukšles aikštelėje. Tvarkantis naudoja darbo drabužius: prijuostes, kepurėles.</p> <p>Taisyklingai sėdi (nesikūprina) ant kilimo, prie stalo. Atlieka pratimus, stiprinančius nugaros ir pilvo raumenis. Stebi suaugusiųjų sėdėjimą. Pastebi ir pataiso draugų sėdėjimą bei stovėjimą. Varto knygeles, žurnalus apie taisyklingą laikyseną. Komentuoja iliustracijas.</p> <p>Saugiai elgiasi grupėje, lauko aikštelėje (stengiasi bėgti nekliudydamas kitų, nelipti ant tvoros). Kartu su vaikais organizuoja viktorinas, projektus apie saugų vaikų elgesį. Diskutuoja su vaikais, suaugusiais kaip konfliktus spręsti taikiai. Žaidžia „Saugių žodžių piramidę“: kiekvienas vaikas „stato“ saugių žodžių piramidę, aukščiausia piramidė tampa sugaus elgesio nuostatomis. Žaidžia, varto saugaus eismo knygeles, susipažįsta su įvairiomis situacijomis, dalijasi įvairiais išgyvenimais su draugais, suaugusiais, tikisi jų pagalbos ir paramos ištikus nelaimei. Išvyksta už darželio ribų, susipažįsta su šalia esančiomis gatvėmis, jų pavadinimais, kelio ženklais (perėja, mokykla, įvažiuoti draudžiama, šviesoforas ir t.t.). Stebi praeivius, kaip jie elgiasi gatvėje (nesistumdo, nebėgioja, mandagiai praleidžia, aplenkia).</p>
<p>Fizinis aktyvumas</p>	<p>Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, pakaitiniu ir pristatomuoju žingsniu, aukštai keldamas kelius, atlikdamas judesius rankomis, judant vingiais. Greitas, vikrus, bėgioja vingiais, greitėdamas ir lėtėdamas, išsisukinėdamas, bėga ant pirštų galų. Šokinėja abiem kojom vietoje ir judant pirmyn, ant vienos kojos, šokinėja per virvutę, peršoka žemas kliūtis, pašoka</p>	<p>Eina „tip-top“ žingsneliais. Šoka į šoną, greitai laksto, sustoja ir pajuda iš vietos. Užlipa ant bet kokio paaukštinimo ir nušoka ant žemės. Meta kamuolį, sniego gniūžtę į taikinį. Mėto kamuolį vienas kitam ir gaudo, meta į žemę viena ranka, o kita ranka jį pagauna. Laipioja kopėtėlėmis, bokšteliais. Derina, varijuoja judesius, viso kūno koordinaciją. Kartu su suaugusiuoju atlieka pratimus, kurių</p>

	<p>siekdamas daikto.</p> <p>Pieštuką ir žirkles laiko beveik taisyklingai. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, užsega ir atsega sagas). Meta kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį, tiksliau gauda, mušinėja. Įsisupa ir supasi sūpynėmis. .</p>	<p>metu derinami 2 – 3 judesiai. Tiesia rankas kūno atžvilgiu įvairiomis kryptimis: aukštyn, žemyn, į šonus, mojuoja, suka ir t.t.</p> <p>Piešia ar rašo pieštuku, bando piešti statinius, gyvūnelius, pieštuką laiko taisyklingai, veria ant virvelės smulkius daiktus, apsirengia ir nusirengia, (už)riša kilpas, naudojasi žirkklėmis. Sprigtu svaido rutuliukus. Iš storų siūlų pina kasą, veja virveles. Batų dėžės šonus apsaugo skalbinių segtukais. Meta kamuolį į žemę viena ranka, o kita ranka jį pagauna. Šokinėja, trepsi kojomis, ploja delnais į įvairias kūno vietas, juda įvairiomis kryptimis, žygiuoja, bėga, straksi, linksi, šliaužia, žaidžia, erzina, niūniuoja supant lėlę, vaizduoja gyvūnų elgseną, gamtos vyksnių, transporto priemonių judėjimą, buities darbus.</p>
6 žingsnis		
<p>Kasdieninio gyvenimo įgūdžiai</p>	<p>Valgo tvarkingai. Pasako, jog maistas reikalingas, kad augtume, būtume sveiki. Įvardija vieną kitą maisto produktą, kurį valgyti sveika, vieną kitą - kurio vartojimą reikėtų riboti. Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą.</p>	<p>Kalba, aiškina, pasakoja, komentuoja, atlieka individualias užduotis, sprendžia kryžiažodžius, kuria pasakojimus, klausosi skaitomų kūrinių, vaidina, inscenizuoja įvairias situacijas, dainuoja daineles, dalyvauja akcijose, šventėse, viktorinose, konkursuose, žaidžia didaktinius žaidimus, loto, leidžia „knygas“, stendus organizuoja parodas, varto žurnalus apie žmogaus sveiką mitybą. Žaisdamas atskiria naudingą ir bevertį maistą. Daro įvairius kūrybinius darbelius, kurie skatina pasirinkti sveikus produktus, patiekalus. Žiūri filmukus, TV laidas, klausosi radijo laidų, deklamuoja eilėraščius apie žmogui naudingus maisto produktus. Žaidžia su lėlėmis, rūšiuoja maisto produktus į vertingus ir naudingus. Taisyklingai naudojasi peiliu. Valgydamas laiko šakutę kairiaja, peilį – dešiniąja ranka, šaukštą ir šaukštelį – tarp pirštų. Atlieka budėjimo pareigas, dengia stalus draugo gimtadieniui, pusryčiams, pietums, vakarienei. Laikosi budinčiųjų taisyklių.</p>

	<p>Savarankiškai apsirengia ir nusirengia, apsiauna ir nusiauna batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius ir avalynę pagal orus. Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą.</p> <p>Priminus stengiasi vaikščioti, stovėti, sėdėti taisyklingai.</p> <p>Savarankiškai ar priminus laikosi susitartų saugaus elgesio taisyklių. Stebint suaugusiajam saugiai naudojasi veiklai skirtais aštriais įrankiais. Žino, kaip saugiai elgtis gatvėje, kur kreiptis iškilus pavojui, pasiklydus.</p>	<p>Jaučia, kada sušilo, sušalo ar sušlapo, ir savarankiškai apsirengia arba nusirengia megztinį, striukę, pasikeičia savo sušlapusius rūbus, avalynę ir pasidžiauna, kad išdžiūtų. Plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą. tvarkosi. Kartu su suaugusiuoju pildo „Plovimo rankų dienoraštį“. Žaidžia „Išmanieji pirštukai“, reiškia mintis kodėl reikia plautis rankas, rašo – kopijuoja ant savo padarytų popierinių plaštakų. Naudoja muilo dozatorių. Tvarkosi žaislus, veiklos vietą.</p> <p>Sėdi, vaikšto taisyklingai. Žiūri, stebi aplinkinius žmones, vertina, tyrinėja, aiškinasi.</p> <p>Aiškinasi, stebi, klausosi suaugusio pamokymų, patarimų, sudarinėja saugaus elgesio taisykles, motyvuoja vienokį ar kitokį elgesį, diskutuoja, nusako pasekmes. Žiūri knygas, bukletus, klausosi skaitomų pasakojimų, aiškinasi, klausinėja, dalinasi įspūdžiais, dalyvauja išvykose į gatvę prie judrių sankryžų, į gaisrinę, į mišką kalbasi, žaidžia kūrybinius vaidmeninius žaidimus, klausosi skaitomų kūrinių, kurie prisimena saugaus elgesio su ugnimi taisykles. Žino saugaus elgesio taisykles, susipažįsta su pagrindiniais eismo ženklais. Susitinka su policijos pareigūnais. Bando kurti taisykles, spręsti konfliktines situacijas, ieškodami įvairių sprendimo būdų. Laikosi taisyklių, motyvuoja, analizuoja savo elgesį. Žaidžia vaidmeninius žaidimus, žiūri filmukus, apžiūri ir komentuoja plakatus „Saugus eismas“. Sprendžia kryžiažodžius, atlieka įvairias užduotis, piešia saugaus eismo tema. Dalyvauja konkursuose, diskusijose, piešinių parodose, akcijose saugaus elgesio temomis. Žino, kur kreiptis iškilus pavojui, pagalbos telefoną.</p>
<p>Fizinis aktyvumas</p>	<p>Eina ratu, poroje, prasilenkiant, gyvatėle, atbulomis, šonu. Bėga pristatomu ar pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius, bėga</p>	<p>Juda greta kito vaiko poroje, ratu, rikiuotėje, sutartinai su kitais vaikais. Važiuoja dviračiu plačiu ir siauru takeliu, ratu. Įvairiais būdais</p>

	<p>suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn. Šokinėja ant vienos kojos judant pirmyn, šoka į tolį, į aukštį. Važiuoja dviračiu.</p> <p>Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau.</p> <p>Tiksliau valdo pieštuką bei žirkles ką nors piešdamas, kirpdamas. Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus, žaidžia komandomis, derindami veiksmus.</p>	<p>vaikščioja, bėgioja, šuoliuoja, lipa, šokinėja, judina rankas, žaidžia. Atlieka kvėpavimo pratimus. Dalyvauja estafetėse, derina savo veiksmus su draugu porinėse estafetėse. Žaidžia žaidimą „Klasės“.</p> <p>Savarankiškai įveria siūlą, dygsniuoja, siuvinėja ant kartono, kai yra išdurtos skylutės. Žaidžia varstymo žaidimus, naudodamas įvairius varstymo būdus. Kerpa įvairias formas taisyklingai naudodamasis žirkklėmis. Žaidžia, juda, skirtingu tempu, išsiliedamas ir nusiramindamas. Derina, jutimus ir motoriką, viso kūno koordinaciją. Žaidžia komandinius žaidimus.</p>
--	--	---

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA

Nuostatos

Nusiteikęs išklausyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba
Domisi rašytiniais ženklais, simboliais, skaitomu tekstu

Pasiekimų sritis	Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenos
2 žingsnis		
Sakytinė kalba	<p>Klausymas Klausosi ir kalba, mimika, gestais reaguoja į suaugusiųjų ir vaikų kalbėjimą. Supranta vaikų ir suaugusiųjų kalbą apie artimiausios aplinkos objektus, reiškinius, santykius, nesudėtingus trumpus tekstukus: žaidimus, eilėraštkus, pasakas, pasakojimus, su dienvartke susijusius paaiškinimus, prašymus, įprastus klausimus. Supranta ir greitai mokosi paprastų naujų žodžių. Išklauso ir supranta du vienas po kito išsakomus prašymus, kvietimus.</p> <p>Kalbėjimas Noriai dalyvauja pokalbiuose. Mėgdžiojimu, žodelių pasikartojimais, veiksmais, mimika ir pantomimika dalyvauja paprastuose</p>	<p>Klausymas Mimika, gestais, trumpais žodeliais atsako į suaugusiojo klausimus, prašymus, reaguoja į vaikų kalbą. Susikaupęs klausosi naujų žodžių ir bando juos suprasti. Suranda artimoje aplinkoje esantį daiktą ar žaislą, kurio pavadinimą išgirdo. Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių. Kūno judesiais, garsais, trumpais žodeliais atliepia jam skaitomą trumpą tekstuką. Teigiamai arba neigiamai reaguoja į prašymus, siūlymus.</p> <p>Kalbėjimas Vardina žaislus, namų apyvokos reikmenis, augalus, gyvūnus, žmones. Pavadina jų kūno dalis. Žino keletą apibendrinančių žodžių.</p>

	<p>žodiniuose žaidimuose. Dviejų trijų žodžių sakiniiais kalba apie tai, ką mato ir girdi, kas atsitiko, ko nori. Suaugusiojo padedamas kartoja girdėtus trumpus kūrinėlius.</p>	<p>Pasako ką mato, kas ką veikia artimoje jo aplinkoje, atsakydamas į klausimus: kas čia?, ką veikia? Kartu su suaugusiu kartoja eilėraštkus, daineles, žaidinimus, pasakėlių tekstų garsus, žodžius, frazes, papildo juos kūno kalba (šokinėja, pliaukši delnais, šoka ir kt.), mėgdžioja dažnai girdimus gyvūnų bei paukščių balsus..</p>
Rašytinė kalba	<p>Skaitymas Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, piršteliu juos rodo. Pradedama atpažinti jo mėgstamas knygeles, nori, kad jas jam paskaitytų. Kartais knygelę laiko taisyklingai. Reaguoja į skaitomą tekstą rankų / kojų judesiais, veido raiška, emocijomis. Kreipia dėmesį į aplinkoje esančias raides, žodžius, simbolius.</p> <p>Rašymas Įvairiomis rašymo priemonėmis spontaniškai brauko popieriaus lape</p>	<p>Skaitymas Klausosi suaugusiojo skaitomų kūrinėlių, kartu žiūri paveikslėlius, kalbasi apie juos. Pastebi aplinkoje parašytas raides, nupieštus simbolius, klausia „Kas čia“</p> <p>Rašymas Spontaniškai brauko popieriaus lape jo amžiui tinkančiais įvairiais rašikliais.</p>
3 žingsnis		
Sakytinė kalba	<p>Klausymas Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių.</p> <p>Išklauso, supranta ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius prašymus, siūlymus, patarimus.</p> <p>Kalbėjimas 3-4 žodžių sakiniiais kalba ir klausinėja apie save, savo norus, poreikius, išgyvenimus. Pradedama mėgdžioti suaugusiųjų kalbėseną. Sako „ačiū“, „prašau“. Kalba ir klausinėja apie tai, ką</p>	<p>Klausymas Mėgsta klausytis jau žinomų kūrinėlių, suklūsta išgirdęs jau girdėtą pasakojimą, aiškinasi nesuprastą žodį. Susikaupęs klausosi naujų žodžių ir bando juos suprasti. Supranta ir veikia pagal žodinius nurodymus. Sako „ačiū“, „prašau“. Atsako į pateiktus trumpus klausimus, susijusius su sekta ar skaityta pasaka. Išklauso ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius nurodymus. Pagal iliustracijas atpažįsta girdėtus tautosakos, grožinės literatūros kūrinėlius. Žaidžia pirštukų žaidimus.</p> <p>Kalbėjimas Greitai mokosi naujų žodžių. 3-4 žodžių sakiniiais kalba ir klausinėja apie save, žaislus ir jį supančią aplinką, vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus.</p> <p>Nusako aplinkos reiškinių savybes, ieško</p>

	<p>matė ir girdėjo, apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato. Domisi laidomis, animaciniais filmais vaikams, kalba apie juos. Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus. Kalba kelių žodžių sakiniais, žodžius derina pagal giminę, skaičių, linksnį.</p> <p>Kartu su suaugusiuoju dainuoja daineles, deklamuoja eilėraštukus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius.</p>	<p>įvykių priežasčių ir pasekmių, pasakoja apie tai kas vyksta ar vyko, atsako į klausimą „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“.</p> <p>Kalba taisyklingais sakiniais, vartoja žodžius, padedančius bendrauti su aplinkiniais ir išreikšti savo norą. Žiūrėdamas filmuką, klausydamasis skaitomo kūrinėlio komentuoja įvykius. Kartoja girdėtus eilėraščius, dainuoja daineles, žaidžia žaidimus. Į klausimą atsako sakiniu.</p>
Rašytinė kalba	<p>Skaitymas Varto knygeles, dėmesį skirdamas ne tik paveikslėliams, bet ir tekstui, prašydamas paskaityti. Geba sieti paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais, juos pavadina. Pradeda pažinti aplinkoje esančius simbolius.</p> <p>Rašymas Įvairiomis rašymo priemonėmis keverzoja vertikalias ir horizontalias linijas.</p>	<p>Skaitymas Prašo paskaityti knygutę po kelis kartus nekeičiant teksto. Klausosi suaugusiojo skaitomus trumpus tekstus, kuriuose kartojasi tie patys žodžiai, skirtingai perteiktais atskirų personažų kalba. Pavadina kiekvieną paveikslėlį. Kartu su auklėtoja kalba apie iliustraciją susiedamas vaizdą su konkrečiu daiktu. Skaitymo metu liečia ar laiko su tekstu susietus daiktus.</p> <p>Skiria, atkreipia grupėje, artimiausioje aplinkoje esančius simbolinius ženklus, įvairius žaidimo kampelius, patalpas žyminčius ženklus ir kt.</p> <p>Rašymas Keverzoja popieriaus lape, reiškia savo mintis, džiaugiasi pasiekimas.</p>
4 žingsnis		
Sakytinė kalba	<p>Klausymas Klausosi aplinkinių pokalbių, sekamų, pasakojamų, skaitomų, deklamuojamų ir dainuojamų kūrinėlių literatūrine kalba, tarmiškai.</p> <p>Pradeda išklausti suaugusįjį ar vaiką, jam sakantį, kalbantį, aiškinantį. Stengiasi suprasti kita kalba kalbančių vaikų norus, pasiūlymus.</p> <p>Kalbėjimas Kalba pats sau, kalba kitam, klausinėja, užkalbina, prašo, pašaukia, kartais laikydamasis</p>	<p>Klausymas Klausosi įvairių tekstų, gyvai, įrašų, skaitomų ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai. Domisi aplinkinių pokalbiais, pasakojimais – „viską girdi“.</p> <p>Pastebi kita kalba kalbančius aplinkinius. Išklauso draugą, reaguoja į jo balsą.</p> <p>Kalbėjimas Kalba sau ką veikia, dalinasi savo išgyvenimais, patirtimi. Bendraudamas su suaugusiu, vartoja</p>

	<p>elementarių kalbinio etiketo normų. Kalba, pasakoja apie tai, ką jaučia ir jautė, veikia ir veikė. Žaidžia garsais ir žodžiais, kuria naujus žodžius.</p> <p>Kalba (pasakoja) apie tai, ką mato ir matė, girdi ir girdėjo, ką sužinojo, suprato, vartodamas elementarius terminus, girdėtus naujus žodžius.</p> <p>Kalbėdamas vartoja paprastos konstrukcijos gramatiškai taisyklingus sakinius. Taisyklingai taria daugumą gimtosios kalbos žodžių garsų. Padedant atpažįsta žodyje kelis atskirus garsus.</p> <p>Deklamuoja trumpus eilėraščius, atkartoja trumpas pasakas ar apsakymus, pridėdamas savo žodžius, pasakojimą palydėdamas gestais ir mimika.</p>	<p>elementarius mandagumo žodžius.</p> <p>Pasakoja apie tai ką šiuo metu veikia, ką veikė, ką išgyveno ar jaučia šiuo metu. Vartoja naujus išgirstus žodžius.</p> <p>Taisyklingai taria gimtosios kalbos garsus, išgirsta ir atpažįsta juos įvairiuose žodžiuose.</p> <p>Žaidžia garsais, žodžiais, suskaičiuoja iš kelių skiemenų susideda žodis.</p> <p>Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas.</p> <p>Noriai deklamuoja savo kūrybos eilėraštukus. Kalba vaizdingais žodžiais, posakiais</p>
Rašytinė kalba	<p>Skaitymas Domisi skaitymu. Vaizduoja, kad „skaito“ knygą, kuri jam buvo skaityta.</p> <p>Skaito knygelių paveikslėlius, įvardija įvairių objektų ir veikėjų bruožus, veiksmus. Atkreipia dėmesį į raides, simbolius (grafinius vaizdus) aplinkoje, pradeda jais manipuliuoti įvairioje aplinkoje.</p> <p>Rašymas Domisi ne tik įvairiomis rašymo priemonėmis, bet ir galimybe rašyti (planšete, kompiuteriu ir kt.). Kevezonėse ir piešiniuose pasirodo realių raidžių elementai ir raidės. Raidėmis ir simboliais (grafiniais vaizdais) pradeda manipuliuoti įvairioje veikloje.</p>	<p>Skaitymas Varto žurnalą, knygą, bukletą ar skrajutę įvairioje bendravimo aplinkoje. Domisi suaugusiojo skaitomu tekstu.</p> <p>Atsako į užduodamus klausimus apie tai ką „perskaitė“. Iliustruoja „perskaitytą“ tekstą. Pasiima knygutę, žiūri paveikslėlius, pasakoja apie juos kas ką daro, ką kalbą ir pan.</p> <p>Rašymas Susipažįsta su kompiuteriu. Kevezoja, kraigalioja matomus raidžių „o“, „i“ ir „a“ elementus. Kevezonėmis užrašo savo vardą, pavardę, norus, pasirašinėja po savo dailės darbeliais ir kt. Veria vardo, pavardžių raides. Ieško aplinkoje žodžių, kuriuose yra jo vardo raidės.</p>
5 žingsnis		
Sakytinė kalba	<p>Klausymas Klausosi įvairaus turinio tekstų (publicistinių, grožinių, enciklopedinių, informacinių) apie aplinką, įvairius įvykius,</p>	<p>Klausymas Pajaučia įvairių žanrų tekstų stilistinę įvairovę (pvz., skelbimai, reklaminės skrajutės, enciklopedijos, autorinės pasakos ir kt.), suteikiančią specifinę</p>

	<p>reiškinius, klausosi gyvai, įrašų. Supranta sudėtingesnio turinio tekstus. Supranta, kad į jį kreipiamasi ar kalbame gimtąja kalba.</p> <p>Kalbėjimas Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmukus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kita žodį. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų draugų vardažodžiuos, trumpuose žodžiuose. Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja, dainuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.</p>	<p>informaciją, klausosi skaitomų tekstų, įrašų. Bendraudamas su draugais, kreipiasi į juos ne gimtąja kalba (bai bai ir kt.).</p> <p>Kalbėjimas Kalba su vaikais ir suaugusiais. Pakartoja, jeigu kas nesuprato. Kalba su keliais vienu metu. Nenukrypsta nuo pagrindinės pokalbio temos. Dėmesingai klausosi kitų pasakojimų. Dalinasi savo patirtais įspūdžiais, kur buvo, ką matė, kokį filmą žiūrėjo. Prisimena daugiau įvykio aplinkybių, detalių. Vartoja įvairius techninius terminus. Išsako savo įspūdžius, kuomet išgirsta naują žodį. Vyksta dialogas tarp bendraamžių. Atsako į klausimus. Kalba apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį.</p> <p>Kalboje vartoja įvairias kalbos dalis (dalyvius, veiksmažodžių laikus, įvairius būdvardžių laipsnius, išiktukus, jaustukus ir kt.) Pasako pirmą ir paskutinį garsą savo, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose. Sugalvoja žodžių su nurodytu ar atpažintu garsu. Žaidžia įvairius žodžių darybos, rimavimo reikalaujančius žaidimus.</p> <p>Pasako patarlių, mįslių reikšmes, taiko jas savo kalboje. Kuria pasakas, istorijas, fantazuodamas, kitaip sugalvodamas pasakos pradžia, pabaigą, kurdamas atvirkštines pasakas.</p>
<p>Rašytinė kalba</p>	<p>Skaitymas Domisi abėcėlės raidėmis. Pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide. Supranta, kad kai kurios raidės turi savo pavadinimą ir specifinę grafinę raišką. Supranta aplinkoje matomų spausdintų žodžių prasmę. Sugalvoja pavadinimus</p>	<p>Skaitymas Žaidžia su suaugusiuoju kalbos garsais, kurie atspindi jo pažįstamas raides. Sugalvoja raidėms smagius pavadinimus: A – stogelis, H – kopetėlės, sudarant su žodiniais vaizdiniais. Kuria apie raides istorijas, pasakas. Stebi aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan. Pavadina savo sukurtą knygutę, nupieštą</p>

	<p>paveikslėliams, knygelėms. Įvardija specifinius skaitomo teksto veikėjų bruožus.</p> <p>Rašymas Domisi ir supranta skirtingų spaudinių funkcijas (kalendorius, valgiaraštis, reklama, bukletas ir pan.). Kopijuoja raides, paprastus žodžius. „Iliustruoja“ pasakas, pasakojimus, istorijas, filmukus, iliustracijose parašydamas nukopijuotas raides, žodžius. Kuria ir gamina rankų darbo knygeles su elementariais nukopijuotais sakiniais, žodžiais, raidėmis. Braižo ir aiškina planus, schemas, grafikus. Bando rašyti raides, pradėdamas savo vardo raidėmis. (Planšetiniame kompiuteryje rašo savo vardą, trumpus žodelius).</p>	<p>piešinių, atliktą darbą. Nusako veikėjų, daiktų, veiksmų savybes būdvardžiais, veiksmažodžiais, išiktukais, dalyviais,rieveiksmiais, jaustukais. Kuria rankų darbo knygeles su paslaptinomis drelėmis, langeliais, uždengtais paveikslėliais ir kt. Sugalvoja rankų darbo knygelėms pavadinimus, tekstukus.</p> <p>Rašymas Savarankiškai kuria reklamas, skelbimus, sveikinimus, kvietimus, dienotvarkę, orų prognozes, suvestines, informacines laikraščio skiltis ir kt. Įvairioje veikloje kopijuoja atskiras raides, žodžius. Rašo savo vardą įvairiais rašikliais, kompiuteriu. Savo veikloje skaitytas pasakas atvaizduoja įvairiomis schemomis, grafikais, juos pakomentuoja. Pasirašo savo piešinius, darbelius pirmąja vardo raidele, visu vardu.</p>
6 žingsnis		
Sakytinė kalba	<p>Klausymas Natūraliai kitiems kalba apie tai, ką žino, veikia, ko nori, tikisi, nesupratus paaiškina, pakartoja. Kalbėdamas žiūri į akis. Kalba, pasakoja apie tai, kas buvo nutikę, įvykę, tai siedamas su žmonėmis, tautos gyvenimu, gamtos reiškiniais. Vartoja įvairią techniką, transporto priemones bei prietaisus įvardijančius žodžius. Pasakoja, kalbasi apie matytus animacinius filmukus, televizijos laidas, žaistus kompiuterinius žaidimus. Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, pakartodamas jo kalbos vieną kita žodį. Laisvai kalba sudėtiniais sakiniais, žodžius į sakinius</p>	<p>Klausymas Kalba su vaikais ir suaugusiais. Pakartoja, jeigu kas nesuprato. Kalba su keliais vienu metu. Nenukrypsta nuo pagrindinės pokalbio temos. Dėmesingai klausosi kitų pasakojimų. Dalinasi savo patirtais įspūdžiais, kur buvo, ką matė, kokį filmą žiūrėjo. Prisimena daugiau įvykio aplinkybių, detalių. Vyksta dialogas tarp bendraamžių. Atsako į klausimus. Kalba apie savo norus, išgyventus įspūdžius, vidinį pasaulį. Vartoja įvairius techninius terminus. Išsako savo įspūdžius, kuomet išgirsta naują žodį. Kalboje vartoja įvairias kalbos dalis (dalyvius, veiksmažodžių laikus, įvairius</p>

	<p>jungia laikydamasis perprastų kalbos taisyklių. Vartoja daugumą kalbos dalių (daiktavardžius, veiksmažodžius, būdvardžius,rieveksmius, prielinksnius ir kt.). Išgirsta pirmą ir paskutinį garsą jo paties, tėvų draugų vardažodžiuos, trumpuose žodžiuose.</p> <p>Seka girdėtas ir savo sukurtas pasakas, kuria įvairias istorijas, eilėraštkus, inscenizuoja. Deklamuoja, dainuoja skaitomų pasakų eiliuotus intarpus.</p> <p>Kalbėjimas</p> <p>Kalba natūraliai atliepdamas bendravimo situaciją, išsakydamas savo patirtį, norus, svajones, svarstymus, kalba apie problemų sprendimą, vartoja mandagumo bei vaizdingus žodžius (sinonimus, antonimus ir kt.), technologinius terminus (mikrofonas, pelė, klaviatūra ir kt.). Bando susikalbėti su kitakalbiu vaiku, suaugusiuoju. Garsiai svarsto savo planuojamos veiklos eigą, praneša apie tai draugui, grupei draugų, visai grupei. Klausinėja apie išgirstą, matytą, sugalvotą, pajaustą.</p> <p>Pasakoja, kalba apie savo aplinką, gamtos reiškinius, techniką, įvardydamas įvairias detales, savybes, būsenas, vartodamas naujai išgirstus sudėtingesnės sandaros žodžius.</p> <p>Kalba taisyklingais sudėtiniais sakiniiais, vartoja pagrindines kalbos dalis. Išgirsta žodžius, kurie panašiais skamba, bet turi skirtingą reikšmę. Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus. Skiria gimtosios kalbos žodžius nuo išgirstų kitos kalbos žodžių.</p> <p>Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus</p>	<p>būdvardžių laipsnius, ištiktukus, jaustukus ir kt.)</p> <p>Pasako pirmą ir paskutinį garsą savo, tėvų, draugų vardažodžiuose, trumpuose žodžiuose.</p> <p>Sugalvoja žodžių su nurodytu ar atpažintu garsu.</p> <p>Žaidžia įvairius žodžių darybos, rimavimo reikalaujančius žaidimus.</p> <p>Pasako patarlių, mįslių reikšmes, taiko jas savo kalboje. Kuria pasakas, istorijas, fantazuodamas, kitaip sugalvodamas pasakos pradžia, pabaigą, kurdamas atvirkštines pasakas.</p> <p>Kalbėjimas</p> <p>Nuosekliai dėsto girdėto pasakojimo/matyto filmuko turinį ir rišliai reiškia mintis. Argumentuoja, komentuoja meno kūrinius, iliustracijas.</p> <p>Turiningai kalba apie jam įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus.</p> <p>Kalboje vartoja rečiau vartojamus, sudėtingesnės sandaros žodžius.</p> <p>Klausia apie tai kas jam įdomu, negirdėta, diskutuoja apie tai tarpusavyje su auklėtoju. Perduoda reikiama informaciją kitiems vaikams.</p> <p>Kartu su bendraamžiais kuria pasakojimus apie nekasdienius, fantastiškus nuotykius, personažus, vartoja išgalvotus žodžius, kalbą.</p> <p>Žaidžia įvairius garsų keitimo žodžiuose žaidimus, dainuoja ritmines daineles, ieško aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi nurodytu garsu.</p> <p>Vaidina, inscenizuoja, kuria dialogus, išmėgindamas kalbinės raiškos priemones. Pasakodamas naudoja įvairius būdus:</p>
--	---	--

	<p>per įvairias skaitmenines laikmenas (TV, DVD, CD). Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, mįsles, humoristines istorijas, deklamuoja savo sukurtus kūrinėlius, žaidžia prasmingais ir beprasmyiais žodžiais, bando juokauti, kalba „ateivių“ kalbomis, „užsienio“ kalbomis. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą intonacijas ir kt.</p>	<p>spontaniškus, atkuriamuosius, kūrybinius, fantastinius ir kt.</p>
Rašytinė kalba	<p>Skaitymas Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais, supranta nesudėtingų jų siužetą, klausinėja. Pradeda suprasti ryšį tarp knygos teksto, iliustracijų ir asmeninės patirties. Žino keliolika abėcėlės raidžių. Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidės sudaro žodį. Pradeda skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis. Pažįsta parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Gali perskaityti užrašus, kuriuos mato gatvėse, pavyzdžiui, parduotuvių, kirpyklų, kavinių pavadinimus.</p> <p>Rašymas Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje matomus žodžius. Piešiniuose užrašo atskirų objektų pavadinimus. Įvairiais simboliais bando perteikti informaciją. Planšetiniu kompiuteriu rašo raides, žodžius. Supranta rašymo tikslus.</p>	<p>Skaitymas Grupės knygų kampelyje kalbasi su vaikais. Su suaugusiuoju kasdien skaito knygas, kalbasi apie skaitomo teksto veiksmą, aprašomus įvykius. Dalyvauja organizuojamose vardo raidžių dienose. Skaitomose suaugusiojo įvairaus žanro knygose, rašytiniuose tekstuose atkreipia dėmesį į atskiras raides, žodžius, teksto dėstymą. Su suaugusiuoju sudaro savo vardo asmeninį raidžių žodynėlį. Artimiausioje aplinkoje atpažįsta esančius simbolinius ženklus, skaito įvairias trumpas iškabas.</p> <p>Rašymas Kuria žodinius laiškus, telegramas, pranešimus, žinutes. Sukurtą tekstą perteikia įvairiais simboliais. Kopijuoja reikiamus žodžius, tekstus, raides, simbolius, nuo pavyzdžių, įvairių raidynų, knygų, bukletų, skrajučių, žurnalų, laikraščių, iškabų. Įvairiais simboliais perteikia informaciją apie save, kitus, aplinką. Dalyvauja veiklose, kuriose kyla poreikis užrašyti įvairių objektų pavadinimus, simbolius. Atskiras raides, žodžius, simbolius, įdomią informaciją perrašo arba savarankiškai užrašo kompiuteriu.</p>

MENINĖ KOMPETENCIJA

Nuostatos

Jaučia meninės raiškos džiaugsmą, rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje

Domisi, gèrиси, grožisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla
Jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą

Pasiiekimų sritis	Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenos
2 žingsnis		
<p>Meninė raiška</p>	<p>Muzika, šokis Įdėmiai klausosi muzikos ir aplinkos garsų, spontaniškai žaidžia balso intonacijomis, rankų ir kojų judesiais, mėgdžioja žaidinimų judesius, suaugusiųjų balso intonacijas, muzikos garsus, dviejų-trijų garsų melodijas ar daineles. Skambant muzikai ritmiškai ploja, trepsi, tūpčioja, barškina, stuksena koku nors daiktu.</p> <p>Žaidinimai, vaidyba Žaidžiant sūpavimo, kykavimo, jodinimo, kutenimo, pirštukų žaidimus bei žaidinimus mėgdžioja įvairias išgirstas intonacijas, parodytus veiksmus. Įvairius jausmus, norus rodo judesiais ir veiksmais (pamojuoja, apkabina).</p> <p>Vizualinė raiška Spontaniškai keverzoja rankų judesių piešinius, juos apžiūrinėja. Džiaugiasi (šūkčioja, krykštuoja, mojuoja rankomis), dailės priemonės (tirštų dažų, minkštos tešlos) paliekamu pėdsaku ir patiriamais jutimais, siekia pakartoti ir pratęsti įdomią patirtį. Tyrinėdamas dailės medžiagas ir priemones intuityviai atranda skirtingus veikimo su jomis būdus (brauko pirštais, varvina</p>	<p>Muzika, šokis Klausosi įvairių stilių muzikos (etninės, klasikinės, roko, džiazo ir kt.). Suklūsta girdėdamas muziką bei aplinkos garsus. Kartoja, mėgdžioja suaugusiųjų padainuotas nesudėtingas dainas, atlieka natūralius judesius (ploja, eina pirmyn, atgal, trepsi, spyruokliuoja, susikabinęs dviem rankom su suaugusiuoju šokinėja ant dviejų kojų). Spontaniškai taria, intonuoja garsus, atskirus dainelių žodžius. Balsu imituoja aplinkos garsus. Dainuoja su suaugusiuoju trumpas nesudėtingas, pasikartojančio teksto daineles, niūniuoja. Skatinamas juda skambant klasikinei muzikai, gamtos ir kūno perkusijos garsams (plekšnoti, barbenti). Kartu su suaugusiuoju groja vaikiškais skambančiais žaislais, barškučiais.</p> <p>Žaidinimai, vaidyba Kartoja, mėgdžioja suaugusiųjų padainuotas nesudėtingas dainas, judesius. Žaidžiant vaikas reiškia savo norus, rodymo judesius ir veiksmus. Kalbinamas maloniomis intonacijomis, mėgdžioja veiksmus ir intonacijas, kartoja žodžius.</p> <p>Vizualinė raiška Minkštomis kreidelėmis taškuoja, keverzoja linijas vieną po kito sparčiai pribrauko popieriaus lapus. Čiupinėja, maigo, suploja, ištempia. Randa aplinkoje priemonių jei nori tęsti veiklą, pvz., kitą popieriaus lapus, naujų piešimo priemonių bei medžiagų. Džiaugiasi suaugusiojo pritiriamu žvilgsniu, šypsena, savo pasiekimais.</p> <p>Tepinėja dažus, pašalioja, deda spaudus kempinėle ant įvairaus dydžio, ilgio, formos ar spalvos, paviršiaus popieriaus, daiktų.</p>

	dažus, maigo tešlą).	
Estetinis suvokimas	Skirtingai reaguoja girdėdamas besikeičiančių intonacijų suaugusiojo kalbinimą, muzikos garsus, matydamas gražius gamtos bei aplinkos daiktus ar vaizdus, spalvingas knygelių iliustracijas, šokančius ir vaidinančius vaikus ar suaugusiuosius. Intuityviai mėgdžioja tai, kas jam patinka.	Aktyviai reiškia emocijas klausydamas linksmos muzikos, dainos, stebėdamas šokį. Stebi šokantį vaiką, pedagogą. Ilgiau sutelkdamas dėmesį seka, klausosi, pats mėgdžioja veiksmus, garsus, džiaugiasi laisvu, išraiškingu savo paties intonavimu, veikimu. Stebi tapantį suaugusįjį, klausosi jo sakomų žodžių. Pats ima mėgdžioti tapymo veiksmus. Sulaukęs pagyrimo ir palaikymo, džiaugiasi bei bando dar.
Kūrybiškumas	Domisi naujais daiktais, vaizdais, garsais, judesiais. Atranda naujus veiksmus (tapyti ant veidrodžio, ridenti, nardinti į vandenį ir kt.) ir taiko juos daiktams tyrinėti.	Tyrinėja visus daiktus, patekusius į jo rankas. Tyrinėja žaislus, norėdamas suprasti, kas vyksta, kai jį kratai, barškini, rideni. Domisi, kas yra žaislų viduje, juos išardydamas. Judesiais, veido ir kūno išraiškomis reaguoja į naujus vaizdus, garsus, objektus. Ieško naujus potyrius žadinančių žaislų, medžiagų (skirtingų formų, tekstūros, spalvų), objektų, skleidžiančių garsus. Tyrinėja naujų objektų dydžius, savybes, formas, paviršių įvairiais būdais – liesdamas, skanaudamas, apžiūrinėdamas, mėtydamas. Išmėgina vis įvairesnius veiksmus su tuo pačiu daiktu. Veikia su priemonėmis, skatinančiomis visus 5 pojūčius panaudoti aplinkai tyrinėti. Emocingai reaguoja į naują patirtį (stebisi, džiaugiasi, sunerimsta). Naudoja žaislus, kuriuos galima išardyti, išbando jų formas, pritaikant tinkamiausią, domisi garsus skleidžiančiais žaislais. Eksperimentuoja dailės priemonėmis ir medžiagomis. Spontaniškais, atsitiktiniais ir nesąmoningais judesiais, piešimo priemonėmis ar pirštais palieka netikėtus pėdsakus popieriaus lape, pajutęs džiaugsmą tai kartoja ir pan.
3 žingsnis		
Meninė raiška	Muzika Emocingai atliepia klausomus kūrinius (vaikiškas dainas, instrumentinius kūrinius) - šypsosi, džiaugiasi, ploja rankom, trepsi, sėdėdamas sūpuoja kojas ar pan.). Vienas ir kartu su kitais	Muzika Klausosi vaikiškų dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinius ar trumpų instrumentinių kūrinėlių. Reaguoja į klausomus kūrinius, pvz., jei muzika patinka ploja, trepsi, šypsosi ir kt.

	<p>dainuoja dviejų-keturių garsų daineles, palydėdamas jas judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka).</p> <p>Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, jų tekstą imituoja rankų, kūno judesiais (žingsniuoja, bėga, apsisuka).</p> <p>Apžiūrinėja, tyrinėja ritminius muzikos instrumentus ir jais ritmiškai groja kartu su pedagogu.</p> <p>Kuria, dainuoja vieno aukščio tonu savitus žodžius, ritmuoja vaikiškais instrumentais ir daiktais.</p> <p>Šokis Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius. Šoka spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių (eina, pritūpia, pasisuka ir kt.) seką.</p> <p>Žaidimai, vaidyba Žaisdamas su daiktu ar žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius. Įvairiai intonuodamas kalba apie tai, ką daro. Mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmis vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaimė kilusias emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis. Brėžia įvairias linijas, jas jungia į formas vis labiau koordinuodamas rankų judesius. Bando ką nors pavaizduoti (mamą, mašiną). Savo abstrakcijose išvelgia daiktus ar įvykius.</p> <p>Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis,</p>	<p>Žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, tekstą imituoja judesiais. Juda pagal muziką, eina, bėga, apsisuka.</p> <p>Apžiūri instrumentus, kuriais groja, klausosi jų skambėjimo, tyrinėja instrumentų ir daiktų garsines galimybes, muša nesudėtingos struktūros ritmą (pvz., „ta-ta“). Pritaria suaugusiojo grojimui vaikiškais ritminiais muzikos instrumentais (barškučiais, pagaliukais, būgneliais). Klausosi jų skleidžiamų garsų.</p> <p>Kuria savo sugalvotus žodžius, garsus, intonacijas, apie tai, ką veikia, žaidžia, mato, girdi, improvizuoja ritminiais muzikos instrumentais ir garsais.</p> <p>Šokis Kartu su auklėtoju tyrinėja įvairius judesius, judesius sujungia į seką. Pvz., šliaužia vaizduodamas gyvatę; ropoja perteikdamas šuniuką, katytę ar kitą keturkojį; šokinėja ant dviejų kojų susiedamas judesį su kiškio judėjimu</p> <p>Žaidimai, vaidyba Pasirenka žaislus ir kitus daiktus, jais naudojasi, reiškia įvairias emocijas, pasakoja, ką daro, pvz. važiuodami mašina linksmai kalba, pasakoja, ką mato, kur važiuoja, kas atsitinka.</p> <p>Skatinamas suaugusiojo improvizuoja pagal rodomus veiksmus, reiškia emocijas, įsijaučia į veikėjus, siužetą.</p> <p>Vizualinė raiška Pasakoja apie savo piešinį, lipdinį, džiaugiasi su savo kūrinium, bėgiodamas, žaisdamas vaizduoja tai, ką nupiešė. Supranta, kad savo sumanymą galima įkūnyti piešinyje. Jaučia pasitenkinimą, kai darbelis matomas ir juo pasidžiaugta.</p> <p>Eksperimentuoja įvairiomis priemonėmis ir medžiagomis (pvz., su spalvų palete,</p>
--	--	--

	tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.	vilnos kamuoliuku, skirtu spaudams dėti, šlapiu popieriumi it kt.). Kalba apie tai ką daro, noriai išbando kitus būdus. Pvz., spaudinėja, suploja molį, atgnybia gabalėlius ir juos jungia vieną prie kito, baksnoja lipdiniu į stalą.
Estetinis suvokimas	<p>Atpažįsta (suklūsta, rodo) kai kuriuos jau girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinius.</p> <p>Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį, žiūrinėdamas savo ir kitų piešinėlius, spalvingas knygečių iliustracijas, žaislus, džiaugdamasis savo puošnia apranga.</p> <p>Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis.</p>	<p>Kartais klausydamas nuotaikingų vokalinių, instrumentinių muzikos kūrinių šypsosi, mojuoja kojomis į muzikos taktą, kartais susiraukia, nuleidžia galvą, atsistoja ir vaikšto. Stebėdamas šokį klausia, komentuoja. Nupiešia labiausiai įsiminusių šokio personažą. Suvokia, kad vaizduoja kitą žmogų.</p> <p>Džiaugiasi jau girdėtu instrumentinės muzikos įrašu, daina, vaidinimu. Galvos linktelėjimu ar žodžiu „taip“ išreiškia savo nuomonę. Parodydamas, kad patinka, ploja, šūkčioja, komentuoja.</p>
Kūrybiškumas	<p>Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje.</p> <p>Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma. Žaisdamas atlieka įsivaizduojamus simbolinius veiksmus.</p>	<p>Eksperimentuoja su įvairia saugia medžiaga patalpose ir lauke. Nuolat tyrinėja aplinką (ima, iškrausto, pabando), veikia bandymų ir klaidų keliu, džiaugiasi naujais atradimais, pažindamas tai, ko iki tol nebuvo regėjęs, patyręs.</p> <p>Domisi dar nematytais, naujais daiktais ir reiškiniais, aptinka naujas neįprastas daiktų savybes. Gamtoje nori išbandyti tai, ko nepatyrė – taškytis balose, voliotis sniege ir pan. Dėlioja kaladėles, lego, sukurdamas iš jų naujus objektus.</p> <p>Daro taip, kaip iki šiol nedarė, pasirenka kuo įvairesnių sprendimų. Suteikus galimybę atranda namų reikmenų (šaukštų, puodų, kočėlių), maisto produktų (kruopų, miltų ir pan.), gamtos dovanų (gilių, kaštonų, kankorėžių ir kt.) naudojimo galimybes, sukurdamas iš jų naujus ir netikėtus produktus.</p> <p>Savitai reaguoja į naują patirtį. Klausia, domisi, trumpai ir aiškiai atsako į pateiktus klausimus. Įdėmiai klausosi pasakojimų apie gyvūnus, augalus, daiktus, jų išorines savybes, užduoda apie juos klausimus, pats pasakoja apie juos. Praktiškai atlieka įsivaizduojamus veiksmus.</p>

4 žingsnis		
<p>Meninė raiška</p>	<p>Muzika Klausydamas ir tyrinėdamas gamtos garsus, trumpus vokalinius ir instrumentinius kūrinius, judesiais emociškai atliepia jų nuotaiką, tempą bei keliais žodžiais apibūdina. Kartu su kitais dainuoja trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono, laipsniškos melodinės slinkties autorines ir liaudies dainas. Dainavimą palydi ritmiškais judesiais. Tyrinėja savo balso galimybes (dainuoja garsiai, tyliai, aukštai, žemai, greičiau, lėčiau). Žaidžia įvairių tautų muzikinius žaidimus, atlikdamas kelis nesudėtingus judesius: eina, bėga rateliu, trepsi, ploja, mojuoja, sukasi po vieną ir už parankių. Tyrinėja garso išgavimo būdus kūno, gamtos, įvairiais muzikos instrumentais, jais ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui. Improvizuoja skanduodamas, plodamas, trepsėdamas, stuksendamas, spontaniškai kuria ritminius, melodinius motyvus savo vardui, žodžiams. Šokis Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus, šoka trijų-keturių natūralių judesių (bėga, sukasi, ritasi ir kt.) šokius. Šoka spontaniškai kurdamas trijų-keturių natūralių judesių seką. Žaidimai, vaidyba Žaisdamas atkuria matytų situacijų fragmentus, panaudoja tikrus daiktus, reikmenis,</p>	<p>Muzika Klausosi muzikos ir gamtos garsų, juos aptaria, pasikalbėdami tyrinėja, pasakoja. Dainuoja su suaugusiuoju trumpas, aiškus ritmo, siauro diapazono liaudies bei originalios kūrybos dainas, jas imituoja judesiais. Eina ratelius, žaidžia muzikinius žaidimus, atlieka nesudėtingus imitacinius judesius pagal žaidimo turinį - sukasi vietoje po vieną ir už parankių, vejasi į kamuolį, mojuoja, ploja ir t.t.). Tyrinėja įvairius muzikos instrumentus, atneštus iš gamtos bei buitinių atliekų, kartu pasigamintus namų darbo muzikos instrumentus, klausosi jų skambėjimo. Ritmiškai pritaria suaugusiojo grojimui, skanduoja, ploja, trepsi, kuria melodijas ir ritmus. Šokis Žaidžia vaizduojamuosius (darbo proceso, augalų vegetacijos, gyvūnų) šokamuosius žaidimus. Improvizuoja, sugalvoja savo judesius vietoj žinomų. Naudoja natūralius su jokia šokio žanru nesusijusius judesius, t.y. iš esmės tyrinėja šokio elementus – erdvę (aukštyn, žemyn), tempą (greitai, lėtai), ritmą, energiją (kampuotai, plaukiančiai, didelis, mažas judesys). Žaidimai, vaidyba Atsineša ir susideda reikalingus tikrus daiktus (pvz., kirpyklos, virtuvės, statybos reikmenų). Sužino kur ir kaip</p>

	<p>drabužius. Kuria dialogą tarp veikėjų, išraiškingai intonuoja. Žaisdamas atsipalaiduoja.</p> <p>Muzikiniuose rateliuose kuria ar savaip perteikia kelis veikėjų vaizduojančius judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška Patirtį išreiškia įvairiomis linijomis, jų deriniais, dėmėmis, geometrinėmis ir laisvomis formomis, spalvomis, išgaudamas šiek tiek atpažįstamus vaizdus, objektus, juos įvardija. Kuria spontaniškai, kartais pagal išankstinį sumanymą, kuris darbo eigoje dažnai kinta, „pasimeta“. Kūrybos procesą palydi pasakojimu, komentavimu, gestikuliacija, mimika.</p> <p>Ekperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, atrasdamas spalvų, linijų, formų, faktūrų įvairovę, turi mėgstamas spalvas. Kuria koliažus, spauduoja įvairiomis priemonėmis, konstruoja, lipdo nesudėtingas formas.</p>	<p>galima žaisti su stalo teatro pirštiniųėmis lėlėmis. Paskatintas rengia lėlytes sumanytais veikėjais, kuria situacijas pagal girdėtas pasakas, matytus filmukus, žaidžią teatrą. Džiaugiasi savo pastangomis ir atradimais.</p> <p>Kartu su suaugusiuoju eina ratelius, rodo judesius, veiksmus, spontaniškai reiškia emocijas, pvz., susimąsto, stengdamasis prisiminti, kaip pavaizduoti, netrukus šypsosi, džiaugdamasis, kad pavyko, pabaigęs kartu su visais nusilenkia.</p> <p>Vizualinė raiška Kurdamas mokosi, atranda kūrybos ir vaizdavimo ypatumus veikdamas taip, kaip nori, kaip jam patinka. Pasitiki savimi, išradingai ir savitai realizuoja sumanymus, naudodamas įvairias medžiagas ir priemones. Priima suaugusiojo pagalbą, skatinimą.</p> <p>Žaismingai eksperimentuoja linijomis, spalvomis, formomis. Veikdamas supranta, kad iš įvairių medžiagų, buities ir gamybos atliekų galima sukurti originalių, gražių darbų. Pvz., piešia linijas ant smėlio, sniege. Mėgina piešti flomasteriu abiem rankom. Kuria koliažą ant kartono gabalo klijuodamas audinio, tapetų, laikraščio skiauteles. Tarpus papildo tapydami, piešdami flomasteriu. Pasakoja, ką primena sukurtas darbelis.</p>
<p>Estetinis suvokimas</p>	<p>Džiaugiasi menine veikla, nori dainuoti, šokti, vaidinti, pasipuošti, gražiai atrodyti.</p> <p>Skirtingai reaguoja (ramiai ar emociškai) klausydamas ir stebėdamas skirtingo pobūdžio, kontrastingus meno kūrinius, aplinką.</p> <p>Keliais žodžiais ar sakiniiais pasako savo įspūdžius apie klausytą muziką, dainelę,</p>	<p>Džiugiai eina į salėje vykstančią muzikinę veiklą, noriai dainuoja, šoka, žaidžia. Išreiškia norą gražiai dainuoti, šokti, vaidinti, gražiai sutvarkyti daiktus, žaislus.</p> <p>Klausosi, stebi skirtingus meno kūrinius, reiškia savo išgyvenimus, paprašytas pasakoja, kaip jaučiasi, ką pajuto, girdi suaugusiojo pritarimą jo mintims, pvz., „Taip, ir man patinka, ir man gražu“.</p> <p>Apžiūrėdamas meno kūrinius, kalba apie ir kitų darbelius: kuris linksmiausias, kodėl patinka, kokių spalvų, kurį norėtum</p>

	<p>eilėraščių, pasaką, matytą šoki, vaidinimą, dailės kūrinį, knygelė iliustracijas, gamtos ir aplinkos daiktus ir reiškinius, pastebi ir apibūdina kai kurias jų detales. Reaguoja į kitų nuomonę.</p>	<p>dar išgirsti ir pan. Pažiūrėjęs šoki, aptaria, atsako į klausimus: „Kaip?, „Kodėl?“. Kalbasi apie spalvas paletėje, kurios spalvos jiems atrodo linksmos arba liūdnos, tyrinėja spalvų maišymo efektus. Pasako savo nuomonę apie savo ir kitų išorės grožį, apie gražų ir negražų bendraamžių poelgį. Jautriai reaguoja į kitų vertinimus.</p>
<p>Kūrybiškumas</p>	<p>Išvelgia naujas įprastų daiktų bei reiškinių savybes.</p> <p>Pasitelkia vaizduotę ką nors veikdamas: žaisdamas, pasakodamas, judėdamas, kurdamas.</p> <p>Sugalvoja įdomių idėjų, skirtingų veikimo būdų.</p>	<p>Žaidimuose realybę paverčia nauja tikrove, panaudoja kasdien naudojamus daiktus pagal kitą paskirtį, iš daiktų sukuria savo, naują produktą.</p> <p>Derina įvairias medžiagas, buitines daiktus, baldus ir sukuria naujus objektus, išbando ir jungia įvairią veiklą.</p> <p>Išbando įvairią veiklą, įvairius daiktų panaudojimo būdus, pastebi, jog tą patį daiktą, priemonę, galima panaudoti įvairioms reikmėms ir tikslams (žaisti, vaidinimui kurti, dekoracijoms puošti).</p> <p>Kuria vaidinimus, renkasi jiems patinkančią veiklą, režisuoja savo pačių sugalvotas istorijas tam tikslui naudoja įvairius butaforinius daiktus.</p> <p>Lavina kūrybinį mąstymą – lankstumą, gausumą, detalumą, originalumą. Atsako į klausimus: „Kaip dar kitaip galėtų pasakyti, ką tai dar galėtų reikšti?“, atsako į fantastinius, netikėtus klausimus.</p> <p>Drąsiai išsako į galvą atėjusias idėjas: nupiešia, išvaidina, atlieka kuo įvairesnius judesius, sukuria melodijas ir t. t.</p> <p>Džiaugiasi savo kūriniais, sugalvota idėja, originaliu sprendimu. Žaidžia, persikūnija į įvairius veikėjus, sugalvoja nebūtų personažų. Pasakoja apie šeimą, save, prikuria nebūtų įvykių, nutikimų.</p> <p>Pasakoja, ką originalaus pavyko sukurti, svarsto, kaip galėtų patobulinti panašų kūrinį kitą kartą. Sumano ir tampa antimi, gyvate, žirgu ir kt. gyvūnu, vaizduoja jų judėjimą ir pan.</p> <p>Atlieka įvairius eksperimentus su jau žinoma medžiaga, pvz. maišo spalvas, kurių dar nėra maišęs, ir žiūri, kas išeis.</p> <p>Improvizuoja, kuria naujas, netikėtas, originalias fantastines istorijas, užsiima nauja veikla, kurioje gali atrasti ir iširti dar nepažintus dalykus.</p>

5 žingsnis

<p>Meninė raiška</p>	<p>Muzika Balsu, judesiais, pasirinktu muzikos instrumentu spontaniškai improvizuoja, pritaria klausomam vokalinės, instrumentinės muzikos įrašui ar gyvai skambančios muzikos kūriniui. Savais žodžiais išsako kilusius įspūdžius. Atpažįsta kai kurių instrumentų (smuiko, būgno, dūdelės, varpelio) tembrus, girdėtus kūrinius. Dainuoja vienbalses, dialoginio pobūdžio dainas, jaučia ritmą. Dainuodamas išbando balso skambesį, išmėgina jį įvairioje aplinkoje (grupėje, kieme ir kt.). Stengiasi tiksliau intonuoti, taisyklingiau artikuliuoti (aiškiai tarti balsius, priebalsius, dvibalsius), taisyklingiau stovėti, kvėpuoti. Ritminiais, melodiniais, gamtos, savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams, tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Improvizuodamas balsu, vaikišku muzikos instrumentu kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms.</p> <p>Šokis Šoka sukamuosius (kai sukamasi poroje) ratelius, paprastų žingsnių (paprastasis, aukštas paprastasis, stangrus, pritupiamasis) autorinius ir penkių–šešių natūralių judesių</p>	<p>Muzika Klausosi vokalinės ir instrumentinės muzikos įrašų, gyvos muzikos, papasakoja kokia ji buvo, kokius instrumentus girdėjo. Išsako savo nuomonę po matyto koncerto, muzikinio spektaklio, pramogos ar vakaronės. Dainuoja vienbalses ir dialogines dainas, išmėgina, kaip skamba balsas grupėje, salėje, lauke ir kitur. Dainuoja atliekant įvairius darbus (piešiant, stebint augalus, gyvūnus, einant pasivaikščioti). Dainuoja išraiškingai, mimika, kūno judesiais imituodamas dainuojamos dainos tekstą. Balsu perteikia kai kurių personažų charakterius, nuotakas (džiaugsminga, liūdna, pikta ir kt.). Tyrinėja savo ir draugų balso skambėjimo galimybes (pvz., pasako garsiai ar tyliai dainavo, greitai ar lėtai, kaip skambėjo balsas – švelniai, ramiai, skubiai ar kt.). Apžiūrinėja įvairius instrumentus, juos išmėgina, Tyrinėja jų skambėjimo tembrus. Pasigaminę savo instrumentą išmėgina skambėjimo galimybes, tembrus. Įvairiais ritminiais (lazdelėmis, trikampių, šaukštais ir kt.), melodiniais (ksilofonu, triola, molinukais, varpeliais ar kt.) ar savo gamybos vaikiškais muzikos instrumentais pritaria dainoms, šokiams. Balsu ar vaikiškais muzikos instrumentais kuria ritmus, melodijas ketureiliams, mįslėms, patarlėms balsu ar muzikos instrumentu. Kuria judesius rateliui, žaidimui. Džiaugiasi skatinamas, giriamas. Šokis Šoka sukamuosius ratelius. Šoka poroje, sustoja į ratelį, puslankį. Su auklėtoja aptaria įvairius galimus judesių jungimo variantus.</p>
-----------------------------	--	---

	<p>(bėga, sukasi, pašoka ir kt.) šokius.</p> <p>Šoka improvizuotai kurdamas penkių šešių natūralių judesių seką, reaguodamas į muziką, išreiškdamas aplinkos vaizdus (gamtos reiškinius, gyvūnus).</p> <p>Vaidyba Vaidindamas stalo, lėlių teatre, vaizduoja realistinį ir fantastinį siužetą, išplėtoja vyksmą dialogu, monologu, keisdamas balso intonacijas. Išreiškia savo norus, jausmus, mintis, baimes. Susikuria ištisą žaidimo aplinką, panaudodamas daiktus, drabužius, reikmenis. Muzikiniuose žaidimuose ir rateliuose kuria ar savaip perteikia 3–4 veiksmų seką, vaizduojančią augimą, darbus, veikėjų judėjimą, stengiasi perteikti veikėjo nuotaiką.</p> <p>Vizualinė raiška Savo emocijas, patirtį, įspūdžius išreiškia kitiems atpažįstamais vaizdais. Išryškina vaizduojamų objektų bruožus, reikšmingas detales. Objektus vaizduoja ne tokius, kokius mato, o tokius, ką apie juos žino. Kuria pagal išankstinį sumanymą, kuris procese gali kisti.</p> <p>Eksperimentuoja tapybos, grafikos, mišriomis dailės priemonėmis ir medžiagomis, kuria sudėtingesnius koliažus, trimates formas iš įvairių medžiagų, asambliažus, fotografuoja, piešia skaitmeninėmis priemonėmis (piešimo programomis telefone, kompiuteryje).</p>	<p>Šoka kurdamas judesių sekas, šoka pagal muziką arba be muzikos. Pvz., parenka judesius šokio pradžiai (susirietęs guli ant žemės) ir pabaigai (stovi nuleidęs rankas ir galvą), aiškiai parodo, kad užbaigė šokį – sustodamas ar nusilenkdamas žiūrovams. Sieja pamatytą personažą su atliekamais judesiais, pvz., „bėga greitai kaip vilkas“.</p> <p>Vaidyba Pasiklausius skaitomos pasakos, pažiūrėjus vaidinimą, bando pats vaidinti. Džiaugiasi, kai klausama jo nuomonės, atsižvelgiama į sumanymus, domimasi jo veikla. Žaidžia muzikinius žaidimus ir ratelius, savaip rodo, savaip kartoja veiksmus. Priima suaugusiojo pagalbą.</p> <p>Vizualinė raiška Tyrinėja artimiausią aplinką, dalyvauja renginiuose, stebi meno kūrinius, žmonių ir gyvūnų gyvenimą, klausosi istorijų bei patys jas pasakoja. Tyrinėja kūno galimybes (lankstyti, šokinėti, suktis), patys išbando įvairius judesius ir pozas. Stebi kitų judesius (šokėjų, sportininkų). Piešia išryškindamas reikšmingas detales. Pasako viską, ką žino apie vaizduojamą objektą, piešia „permatomus“ piešinius (nupiešto daugiaaukščio namo kambariuose)</p> <p>Eksperimentuoja ir kuria naudodamas monotipijos, grotažo technikas, piešinius papildydamas gamtine medžiaga, popieriaus lankstinukais. Kuria iš smulkių detalių, gamtinės medžiagos, mozaikas, mandalas, juostas, kilimėlius, dėlioja vaisių ir daržovių mozaikas. Kuria siužetus, ornamentus iš laisvų bei pagal kontūrą iškirptų, išplėšytų iš popieriaus geometrinių formų, gėlių. Karpo, lanksto, pina, audžia iš popieriaus juostelių,</p>
--	---	---

		<p>šiaudelių ir kt.. Kuria asambliažus, erdvinius-plastinius paveikslus iš įvairiausių daiktų, jų dalių (žaisliukų, smulkių buities daiktų, kamštelį, vielučių, sulankstytų iš popieriaus figūrėlių ir kt.) ant įrėmintos plokštumos arba kabančioje paverstoje plokščioje dėžutėje, papildo sumanytą tapydamas, nupiešdamas papildomų detalių. Konstruoja erdvines figūras iš popieriaus, papjė mašė, gamtinių medžiagų, antrinių žaliavų (buteliukų, dėžučių).</p> <p>Interaktyvios lentos kompiuterinės grafikos programomis spontaniškai kuria netikėtų vaizdų variantus, mėgaujasi, gėrisi savo atradimais, pasakoja, sugalvoja pavadinimus. Veikia kūrybingoje aplinkoje. Reiškia savo potyrius, išpūdžius neįprastomis sąlygomis ir priemonėmis, (pvz. piešiant gamtoje, ant asfalto, šaligatvio plytelių, šlapio sulamdyto popieriaus, laikraščio, piešti plunksna, kitu teptuko galu, pagaliuku, akmenėliu ir kt.).</p>
<p>Estetinis suvokimas</p>	<p>Mėgaujasi muzikavimu, šokiu, vaidyba, dailės veikla. Rodo pasitenkinimą bendra veikla ir kūryba, gėrisi savo ir kitų menine veikla, geru elgesiu, darbais. Grožisi gamtos spalvomis, formomis, garsais.</p> <p>Pastebi kai kuriuos meninės kūrybos proceso ypatumus (siužetą, veikėjų bruožus, nuotaiką, spalvas, veiksmus). Pasako, kaip jautėsi ir ką patyrė dainuodamas, šokdamas, vaidindamas, piešdamas.</p> <p>Dalijasi išpūdžiais po koncertų, spektaklių, parodų, renginių lankymo. Pasako savo nuomonę apie muzikos kūrinėlį, dainelę, šokį, vaidinimą, dailės darbelį, aplinką, drabužį, tautodailės ornamentais papuoštus daiktus.</p>	<p>Patikusius, sukėlusius daug emocijų kūrinius, daineles, ratelius prašo nuolat kartoti. Nusako pasakų, vaidinimų veikėjų balsų intonacijas ir jas pakartoja žaidimuose.</p> <p>Su dideliu susidomėjimu dalyvauja kūrybos procese. Džiaugiasi piešimo procesu. Kalbėdamas apie draugo piešinį, šoki, pagiria. Trumpai grožisi gamta, sutelkia dėmesį ir pastebi spalvų ir formų, garsų darną ir įvairumą. Džiaugiasi ir gėrisi ornamentais išgražintais drabužiais, aplinkos daiktais.</p> <p>Girdėtus ar klausomus muzikos kūrinius elementariai apibūdina. Savarankiškai pasakoja matyto šokio siužetą. Žiūrėdamas vaidinimą, atkreipia dėmesį į veikėjų elgesio, judėjimo, intonacijų ypatybes, jas įvardija.</p> <p>Kartu su auklėtoja apžiūri dailės reprodukcijas, nuotraukas, pažiūri trumpą filmo fragmentą. Diskutuoja, kas ką yra matę, elementariai aiškinasi, kuo skiriasi dailės kūrinys, fotografija, kinas ir kt.</p> <p>Išsako savo nuomonę, veido išraiška,</p>

		judesiais, žodžiais parodo, kas patinka ar nepatinka
Kūrybiškumas	<p>Klausinėja, aiškindamasis jam naujus, nežinomus dalykus.</p> <p>Savitai suvokia ir vaizduoja pasaulį.</p> <p>Išradingai, neįprastai naudoja įvairias medžiagas, priemones. Lengvai sugalvoja, keičia, pertvarko savitas idėjas, siūlo kelis variantus.</p> <p>Džiaugiasi savitu veikimo procesu ir rezultatu.</p>	<p>Domisi naujais žodžiais, pastebi naują daiktą ar kūrinį, apie jį klausinėja, aiškinasi jam rūpimus dalykus. Aiškina kitiems tai, kas ir jam pačiam nelabai aišku, mėgina aiškintis tyrinėdamas, eksperimentuodamas.</p> <p>Inicijuoja naują veiklą aplinkai tyrinėti. Mielai atsako, gavęs originalių, negirdėtų klausimų. Atsako netikėtai, neįprastai, itin ryškėja vaizduotė ir fantazija.</p> <p>Supranta, domisi ir atsako į fantastinius, neįprastus klausimus, turi idėjų ir netikėtų (nestandartinių) atsakymų. Siūlo įvairius (dažnai neįprastus) problemų sprendimo būdus.</p> <p>Kelia klausimus, pastebi trūkstamą informaciją. Kūrybiškai, laisvai reiškia idėjas, užduoda daug atvirojo tipo klausimų: „Kaip?“ „Ką dar?“ „Kas būtų?“ ir pan.).</p> <p>Išsako, pavaizduoja kuo įvairesnes idėjas. Išsako idėjas taip, kaip niekas kitas, drąsiai fantazuoja, kuria, nebijo savo idėjų, sako visa, kas tik ateina į galvą.</p> <p>Išradingai ir kūrybingai atlieka užduotis, kuria projektus, naudoja įvairias medžiagas, priemones. Įprastus dalykus atlieka neįprastai.</p> <p>Realybę paverčia nauja tikrove, atkartoja ir interpretuoja savo veikloje – vaidina, piešia, fantazuoja, kuria istorijas. Kuria naujus žodžius, garsus, objektų spalvas, judesius, istorijų derinius.</p> <p>Atranda skirtumus tarp fantazijos ir realybės.</p> <p>Dalinasi praeityje išgyventa įdomia patirtimi, veikla, kelionių išpūdžiais ir nuotykiiais su kitais vaikais.</p> <p>Kūrybiškai naudoja įprastus objektus savo veiklai. Savitai kuria vaidmenų žaidimus, pasirenka ir interpretuoja auklėtojos, tėvų, brolių, seserų, įvairių profesijų atstovų vaidmenis. Išbando įvairius piešimo būdus, sukuria naujus savo sugalvotus siužetus, tyrinėja ir išbando naujus žaislus, atradamas naujas jų savybes ir paskirtį.</p> <p>Iš įvairių medžiagų, žaislų, priemonių, kuriai naujus produktus po vieną ar</p>

		<p>grupelėse. Dalijasi idėjomis, dirbant porose ir grupelėse, kartu priima sprendimus.</p> <p>Organizuoja projektus, grupinę veiklą. Mokosi mokytis ir dirbti grupėje, kalbasi apie tai, kaip jaučiasi kiti vaikai, jei vienas neleidžia kitiems nieko pasakyti. Aktyviai dalyvauja kuriant ir pristatant bendrą produktą. Sėkmingai dirba su kitais. Tariausi su grupe, moka pateikti savo idėjas ieškodamas bendro sprendimo (neužgožiant kitų ar neliekant nuošalyje). Dalijasi įspūdžiais, kaip sekėsi dirbti kartu, kaip pavyko sukurti naują kūrinį.</p>
6 žingsnis		
Meninė raiška	<p>Muzika</p> <p>Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius. Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylos panašumus ir skirtumus. Įvardija kūrinių nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos instrumentus.</p> <p>Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos, platesnio diapazono vienbalses dainas, jas gana tiksliai intonuoja. Dainuoja trumpas daineles kanonu, įsiklausydamas į savo ir draugų dainavimą.</p> <p>Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses solo ir orkestre, seka dirigento judesius, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinėlį.</p> <p>Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui. Žaidžia muzikinius dialogus, kuria judesius kontrastingo</p>	<p>Muzika</p> <p>Klausosi įvairių epochų, kultūrų ir stiliaus muzikos kūrinių. Tyrinėja, kuo jie skiriasi, ar panašūs nuotaikos, tempo, dinamikos atžvilgiu. Muzikos kūrinyje atpažįsta ir skiria kai kuriuos instrumentus (pvz., smuiką, kankles, gitarą ir kt.). Klausosi tylos ir triukšmo, lygina jų skirtumus.</p> <p>Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos vienbalses dainas. Pakankamai tiksliai jas intonuoja. Mokosi dainuoti dvibalsio dainavimo, dainuojant trumputes daineles kanonu. Klausosi savo ir draugų dainavimo. Dainuoja visur kur įmanoma: grupėje, lauke, dirbant, bendraujant, žaidžiant.</p> <p>Melodiniais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas, lietuvių liaudies dainas. Pritaria suaugusiojo grojimui, atlikdami muzikines pjeses. Groja solo ir orkestre. Grodami stebi dirigentą, kad galėtų kartu pradėti ir baigti kūrinį, seka muzikos tempą, dinamiką, laiku įstoja ir baigia groti. Savo aplinkoje turi muzikos instrumentus, spalvotas natas, dirigento lazdele, muzikos įrašų, klausymosi aparatūrą, video įrašų apie žymius muzikantus ir jų muzikavimą.</p> <p>Žaidžia kompozitoriais, kuria melodijas tekstams, knygų iliustracijoms, paveikslams, trumpoms pasakėlėms. Balsu, muzikos instrumentu kuria melodijas trumpam tekstui, vietoj kalbos</p>

	<p>pobūdžio muzikai.</p> <p>Šokis Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų (paprastasis bėgamasis, aukštas bėgamasis, liaunas, smulkus bėgamasis) žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius. Šoka improvizuotai kurdamas septynių–aštuonių natūralių judesių seką, perteikdamas trumpą siužetą ar pasirinktą nuotaiką, išreikšdamas erdvės (aukštai – žemai) ir laiko (greitai – lėtai) elementus.</p> <p>Vaidyba Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocijas būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką.</p> <p>Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia veikėjo mintis, emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška Detalesniais, įtaigiais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius. Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais ir kt.). Kuria pagal išankstinį sumanymą, nuosekliai bando jį įgyvendinti. Kartu su kitais kuria bendrus dailės darbus.</p>	<p>dainuoja (kaip operetėje), žaidžia muzikinius dialogus, improvizuoja, kuria judesius kontrastingo pobūdžio muzikai, dainoms, šokiams. Improvizuoja savo ir kitų kurtas dainas, ritmus, šokio judesius.</p> <p>Šokis Šoka nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius. Naudoja ir kitu tautų folklorinę medžiagą. Renkasi nesudėtingus judesius.</p> <p>Stebi gamtą, gamtos reiškinius, aplinkos objektus, ieško idėjų kurdamas judesių sekas. Sujungia judesius atliekamus įvairiame erdvės lygyje (aukštyje), įvairiu tempu, šokio elementus sieja su šokio nuotaika, Priderina judesius prie muzikos, keičia atlikimo greitį atsižvelgdamas į muzikos tempą, nuotaiką.</p> <p>Vaidyba Vaidina trumpas improvizacijas pagal literatūrinius, muzikinius, pačių vaikų išgalvotus siužetus. Kūrybingai naudojami aplinkoje esančiais daiktais, įvairiais suneštais butaforiniais daiktais. Supranta, kad jie gali būti panaudoti įvairiems tikslams, pvz., žaisti, kurti vaidinimą taip pat gali tapti muzikinio ratelio veikėjais. Žaidžia teatrą. Aptaria vaidmenis, aprangą, palaiko bendravimą su žiūrovais, spontaniškai vaidina. Žaidžia muzikinius žaidimus, laisvai, pagal situaciją reiškia savo norus ir jausmus, pagal skirtingas to paties siužeto situacijas.</p> <p>Vizualinė raiška Stebi tautodailės, taikomosios dekoratyvinės ir vaizduojamosios dailės, šiuolaikinio meno (instaliacijų, abstrakčių skulptūrų, fotografijų) kūrinius artimoje aplinkoje, parodose, muziejuose, tradicinėse šventėse. Įsižiūri bei apibūdina, kokia gali būti ir ką gali „kalbėti“ linija (rami, aštri, virpanti, šokinėjanti, gali suktis, gali tyliai ir garsiai skambėti, gali pasakyti apie skirtingus kvapus - rožė, česnakas), spalva (gali skleisti šilumą ar šaltį),</p>
--	--	--

	<p>Skirtingiems sumanymams įgyvendinti dažniausiai tikslingai pasirenka dailės priemones ir technikas. Eksperimentuoja sudėtingesnėmis dailės technikomis, skaitmeninio piešimo ir kitomis kompiuterinėmis technologijomis.</p>	<p>vaizdas (išreiškia jutiminę patirtį-garsų, kvapų, skonio). Piešdamas kuria fantastines istorijas. Kūrybos procese bendradarbiauja, vienas kitą taiso, dalijasi idėjomis, ginčijasi.</p> <p>Dekoruoja audinius, daiktus grafiniais ženklais ir simboliais, kuria ornamentus. Paskatintas sukuria savo inicialiais išgražintą asmeninę kortelę, atviruką, paveikslėlį. medžiagų ir technikų teikiamas galimybes (pvz., lėtai rankomis brauko dažus ant stalo, stebi jų maišymąsi, atsiradus atsitiktiniams raštams daro patikusių fragmentų anspaudus). Netikėtais būdais susipažįsta su dailės medžiagų galimybėmis Atlieka eksperimentus, naudojant maistinius dažus, pieną ir skystą muilą. Mėgaujasi ebru menu. Stebi tautodailės ornamentiką. Apžiūrinėja, pasirenka flomasterius piešia.</p> <p>Kuria erdvines, mobilias kompozicijas. Kuria „gražius vaizdus“ ant šviesos stalo ar grafoprojektoriaus dėliodamas peršviečiamus ir neperšviečiamus daiktus. Jus fotografuoja, peržiūri naudodami multimediją. Žaidžia kompiuterinės grafikos programa (Paint, Paintbrush ir kt.), bando piešti įvairių spalvų linijomis, lieti dėmes, keisti spalvas, visiems savo kūrinį rodo ekrane. Kaupia elektroninius arba popierinius savo kūrybos albumus.</p>
<p>Estetinis suvokimas</p>	<p>Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti, konstruoti. Gėrįsi ir grožįsi savo menine kūryba.</p> <p>Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius ir pasako, kas jam gražu. Palankiai vertina savo ir kitų kūrybinę veiklą, pasako vieną kitą argumentą, kodėl gražu.</p> <p>Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio siužetą, matytus dailės, tautodailės kūrinius, vaizduojamus įvykius, veikėjus,</p>	<p>Emociškai išgyvena meno kūrinius (pvz., klausydamiesi valso, linguoja į šonus, vaizduoja, kad groja fortepijonu, užsimerkia ir pakelia akis į dangų ir kt.), pasakoja apie šokį.</p> <p>Vaidindamas emociškai, išraiškiai pakartoja frazes ir intonacijas. Gana ilgai sutelkia dėmesį ir seka jį sudominusį vaidinimą ar filmuką.</p> <p>Gėrįsi ir grožįsi savo menine kūryba, pasako, kas pasisekė, užrašo savo vardą, nori jus eksponuoti, rodyti kitiems. Siekia meninės kūrybos grožio, noriai ir su džiaugsmu stengiasi viską atlikti kuo gražiau.</p> <p>Pateikdami keletą motyvų apibūdina, palygina patikusių ar nepatikusių muziką, šokį, dailės darbelį, vaidinimą. Palankiai vertina patinkančią savo ir kitų kūrybinę</p>

	<p>nuotaiką, kilusius vaizdinius. Plačiau papasakoja, ką sukūrė, kaip pats bei kiti dainavo, grojo, šoko, vaidino, piešė.</p>	<p>veiklą ir kūrinėlius. Pastebi neišraiškingą, nepavykusį kūrinių atlikimą. Reiškia nuomonę apie grupės aplinkos estetiką, pastebi, kada daiktai tvarkingai ar gražiai išdėlioti, aiškina, kad švara ir tvarka – tai gražu. Saugo ir puoselėja gamtos grožį, noriai tvarko, puošia grupės aplinką. Gėrasi ir palankiai vertina tinkamą bendraamžių elgesį, džiaugiasi pats gavęs pagyrimų. Piktinasi netinkamu elgesiu, išsako pastabą. Mėgdžioja gražaus elgesio pavyzdžius.</p> <p>Gana kritiški savo ir kitų išvaizdai, pastebi, kada kiti netvarkingai ar nešvariai apsirengę, pagiria, atvirai išreiškia savo nepasitenkinimą ar susižavėjimą, pasako komplimentus.</p> <p>Grožisi ir išraiškingais žodžiais apibūdina labiausiai į akis krentančias gamtos, aplinkos daiktų ir reiškinių bei kasdienio gyvenimo estetiškas ypatybes (pvz., „ryškios žvaigždės“, „sidabrinis šerkšnas“, „gražiausia lėkštutė su mėlynu paausotu krašteliu“). Pastebi grupės aplinkos estetiką ir ja rūpinasi (tvarkingai išdėsto žaislus, daiktus, gražiai padengia stalą, noriai puošia grupę), pastebi savo ir kitų estetinę išvaizdą, pvz., tvarkingus drabužius, švarias rankas.</p> <p>Suvokia ir savais žodžiais apibūdina muzikos kūrinius.</p> <p>Savarankiškai pasakoja stebėto šokio siužetą, nusako veikėjus, jų judesius, apibūdina šokio kostiumus.</p> <p>Supranta, kur sėdi žiūrovai ir savarankiškai užima jų vietą, parodo, kur vaidins aktoriai, žino, kada vaidinimas prasideda, o kada pasibaigia.</p> <p>Įvardija skirtingus meno kūrinių sukeltus potyrius ir kilusias idėjas patiems veikti, apibūdina spalvas, medžiagas, išraišką.</p> <p>Bando atpažinti ir spėlioti, kokį veikėją vaidina. Įžvelgia kai kuriuos raiškos priemonių ryšius su vaizduojamu objektu.</p>
Kūrybiškumas	<p>Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų.</p>	<p>Diskutuoja, aptaria kilusias idėjas, temas, užduotis. Kelia klausimus, pastebi trūkstamą informaciją ir pan. Patirčiai plėsti ir žinioms įgyti naudojami knygomis, internetu, prašo suaugusiųjų pagalbos. Veikia patalpose ir lauke,</p>

	<p>Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, svarsto, įsivaizduoja, fantazuoja.</p> <p>Ieško atsakymų, naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, atlikimo variantų, lengvai, greitai keičia, pertvarko, pritaiko, siekia savito rezultato.</p> <p>Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti, daryti kitaip.</p>	<p>pamato naujus, iki tol nepastebėtus įvairius gamtos reiškinius skirtingais metų laikais, stebi augalų, paukščių gyvenimą.</p> <p>Atkreipia dėmesį į visus žmogaus pojūčius. Mokosi pastebėti, išiklausyti, užuosti, paliesti ir pajusti.</p> <p>Smalsauja, kelia klausimus, svarsto: „O kas bus toliau? „Kas iš to išeis?“ ir pan.</p> <p>Atlieka įvairius eksperimentus.</p> <p>Supranta, domisi ir atsako į fantastinius, neįprastus, smegenis audrinančius klausimus, turi netikėtų idėjų, naudoja anksčiau išbandytą medžiagą, bet ją perkuria, panaudoja kitaip, remdamasis ankstesne patirtimi, taip nuolat tobulina veiklos galimybes.</p> <p>Kuria fantastinius pasakojimus, žaidžia kūrybinius vaidmeninius žaidimus, vaidina trumpus siužetus, kuria pasakas sėdint ratu, piešia fantastinius gyvūnus (po vieną ar grupelėse) ir pan..</p> <p>Turi daug neįprastų, netikėtų idėjų, bando, ieško būdų, priemonių, kaip jas įgyvendinti, nuolat jas tikrina, tyrinėja, pasiekia naujų, originalių rezultatų.</p> <p>Bando nuspėti kasdienos įvykius pagal tai, ką pastebi (pvz., pagal dangaus ženklus, bando nuspėti ar lis, ar bus vaivorykštė).</p> <p>Kuria žaidybines ir tyrinėjimo aplinką, ieško įvairių reikiamų priemonių ir medžiagų. Žinomas istorijas pakeičia naujais herojais ar charakteringais veikėjais. Daug žinomų pasakų vietų pakeičia naujomis, tyrinėja paveikslus, piešia piešinius, vaidina, improvizuoja įvairias istorijas. Savitai perkuria žinomas pasakas.</p>
--	---	---

PAŽINIMO KOMPETENCIJA

Nuostatos

Pažįsta ir supranta save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors naujo
 Nusiteikęs pažinti pasaulį skaičiuodamas ir matuodamas
 Smalsus, domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando, samprotauja
 Nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams iššūkiams bei sunkumams įveikti
 Noriai mokosi, džiaugiasi tuo, ko išmoko

Pasiiekimų sritis	Vaiko gebėjimai	Vaiko veiksenos
2 žingsnis		
Aplinkos pažinimas	<p>Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje.</p> <p>Pažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus, žmones, daiktus, jų atvaizdus.</p> <p>Žino kai kurių daiktų paskirtį ir jais naudojasi (šukos, šaukštas, nosinaitė).</p>	<p>Pavadina įvairius daiktus, galvoja ir kalba apie tai, ką jie daro su žaislais ar daiktais, tyrinėja, kaip daiktai tinka vienas prie kito, pvz., dėlionės, kaladėlės. Dalyvauja išvykose, pasivaikščiojimuose.</p> <p>Pašeria naminių gyvūną, pagal galimybę stebi jį natūroje, pamėgdžioja jo balsą, elgseną, palaisto augalą ir pan.. Varto knygeles, žiūrinėja paveikslėlius, nuotraukas.</p> <p>Išbando daiktus kaip įrankius, juos pavadina. Pamėgdžioja suaugusiuosius, bando šukuotis, valgo su įrankiais (šaukštas, šakutė), valosi dantis, šluosto stalą. Pratinasi plautis rankas.</p>
Skaičiavimas ir matavimas	<p>Skaičiavimas Supranta, ką reiškia vienas, dar vienas, du, daug (parodo pirštukais, kiek turi metukų).</p> <p>Matavimas Žaisdamas stengiasi rasti reikiamos formos, dydžio ar spalvos daiktą. Nuotraukoje, piešinyje atpažįsta anksčiau matytą daiktą. Supranta vis daugiau žodžių, kuriais nusakoma daikto forma, dydis, spalva, judėjimas erdvėje: paimti didelį, nueiti iki, pažiūrėti į viršų ir pan.</p>	<p>Skaičiavimas Pradedama klausytis ir teatralizuoti žaidimus, daineles, pasakėles, eilėraštukus, žaidžia žaidimus, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama, randama dar ir dar. (pvz. eilėraštukas „Mano batai buvo du“, „Du gaideliai“). Paklaustas, kiek turi metukų, parodo pirštukais. Norėdamas pasakyti ar parodyti, kad ko nors yra daug, ištiesia rankytes į šonus.</p> <p>Matavimas Sukurtoje aplinkoje varto tas pačias knygeles kietais viršeliais, nevaržomas ardo ir surenka daiktus, tyrinėja daiktų dydžių santykius, visai eksperimentuoja su spalvomis, dydžiais, formomis. Įsidėmi žodžius ir judesius kalbinamas, pakartodamas, darydamas pauzes.</p>
Tyrinėjimas	<p>Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką pavyko padaryti.</p> <p>Mėgsta žaisti slėpynių. Patikusį veiksma prašo pakartoti daug kartų</p>	<p>Tyrinėja viską, kas yra aplinkui, jis ima, judina, liečia, stebi, klausosi, kalba, prisimena kas vyko, bando sudėti ar išardyti žaislus, didžiuojasi, kai jam pavyksta. Žaidžia su žaislais, kurie lavina stambiuosius ir smulkiuosius judesius.</p> <p>Prašo kartoti tą patį žaidimą „Kur pasislėpė lėlytė, meškiukas, katytė, mamytė ar pats vaikas?“, ieško slepiamo veido po skarele, po delniukais ir t.t.</p>

		Patikusį veiksmâ prašo kartoti.
Problemų sprendimas	<p>Susidūres su sudėtinga veikla, kliūtimi, išbando jau žinomus veikimo būdus. Stebi, kaip panašioje situacijoje elgiasi kiti ir išbando jų naudojamus būdus.</p> <p>Nepavykus įveikti kliūties, meta veiklą arba laukia pagalbos.</p>	<p>Išbando įvairius veiksmâ su daiktais būdus: apžiūrinėja, meta, paima, perdeda iš rankos į ranką, paglosto, sugniaužia, bando atsukti, užsukti. Pavykus apsidžiaugia. Stebi, mėgdžioja kitų vaikų veiksmâ ir elgesį, klausosi suaugusiojo patarimų.</p> <p>Jei pats neįveikia kliūties, pakartoja nepasisėkusius veiksmâ, stebi naujus veiklos būdus. Nepasisėkus, sugrįžta prie veiklos, bando dar kartą įveikti kliūtį, stiprėja pasitikėjimo savimi jausmas.</p>
Mokėjimas mokytis	<p>Nori naujų išpūdžių, todėl aktyviai domisi aplinkos daiktais, juda, norėdamas paimti, pasiekti, išbandyti žaislus ar daiktus. Stebi ir mėgdžioja, klausia.</p> <p>Patraukia, pastumia, paridena, įdeda daiktus ir stebi, kas vyksta, bando pakartoti pavykusį veiksmâ. Stebi, mėgdžioja, klausia.</p>	<p>Tyrinėje aplinkos daiktus ir jų savybes, pvz., pila vandenį ant smėlio, stebi kaip jis susigeria; žiemą, atsineša į grupę sniego ar ledo ir stebi kaip jis tirpsta. Žaidžia įvairius didaktinius žaidimus, pojūčių žaidimus (klausos, regos, lytėjimo, skonio). Žaidžia vieni, kartu su draugais bendrus žaidimus. Suaugusysis pastebi vaikų ketinimus ir padeda juos įgyvendinti. Naudoja įvairias priemones (kaladėlės, kamuoliukai), kurios skatina vaiką veikti (stumti, traukti, imti, čiupinėti pirštais, kišti į burną). Randa tokių priemonių ar daiktų, su kuriais lengva veikti, ir tokių, kurie keltų iššūkius ir galėtų būti įvairiai panaudojami.</p>
3 žingsnis		
Aplinkos pažinimas	<p>Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų (sodo, daržo, lauko), gyvūnų, daiktų, domisi jais.</p> <p>Skiria atskirus gamtos reiškinius.</p> <p>Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje.</p> <p>Pasako savo ir savo šeimos narių vardus.</p>	<p>Stebi ir taisyklingai kalbėdami pavadina kai kuriuos dažniau sutinkamus augalus, natūralias daržoves, vaisius, gyvūnus, kūno dalis. Atkreipia dėmesį į nematytus daiktus, klausinėja, kaip vadinasi, kas tai yra, ar galima pasiimti ir pan. Klausosi skaitomų, deklamuojamų, dainuojamų kūrinėlių, žiūri inscenizacijas. Žaidžia stalo, loto žaidimus, kūrybinius žaidimus.</p> <p>Pasako, kai šilta ar šalta. Pasivaikščiojimų metu visais pojūčiais pajunta tai, kas yra. Įsižiūri, stebi, pavadina, klausinėja, aiškinasi.</p> <p>Džiaugiasi pamatę savo pažįstamą aplinką (darželį, namą, kuriame gyvena), orientuojasi darželyje. Domisi suaugusiųjų darbu.</p> <p>Vardija šeimos narius, pasako jų vardus, pasako savo vardą, parodo ir pasako, kiek turi metų.</p>

	Dalyvauja prižiūrint augalus ar gyvūnus.	Padedą prižiūrint naminius augalus ar gyvūnus, klausia, ką jie mėgsta, ką ėda, kokius vaikus veda, ko reikia augalui, kad jis augtų ar kitaip rodo susidomėjimą.
Skaičiavimas ir matavimas	<p>Skaičiavimas Skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą.</p> <p>Geba išrikiuoti daiktus į vieną eilę.</p> <p>Matavimas Tapatina daiktus pagal formą dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus.</p> <p>Supranta, kad bokštas, kurio viršuje bus didesnė, o apačioje mažesnė kaladėlė, nebus tvirtas. Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: didelis – mažas, ilgas – trumpas, sunkus – lengvas, storas – plonas, toks pat, ne toks, kitoks, vienodi – skirtingi ir pan.</p>	<p>Skaičiavimas Mokosi vienodo dydžio ir formos daiktus paimti po vieną-du daiktus, padalina po vieną (pvz. kitiems vaikams), sudėlioja juos į dvi-tris krūveles. Paklausus, parodo kurioje iš dviejų grupelių yra vienas daiktas ir kur jų yra daug ir pan. Manipuliuoja, stebi, žiūrinėja, lygina, skaičiuoja įvairius daiktus (spalvotus pieštukus, akmenukus). Girdi ir vartoja sąvokas: vienas, daug, mažai, po lygiai, tiek pat. Varto knygeles, žiūri paveikslėlius.</p> <p>Teatralizuoja daineles, pasakas, žaidžia žaidimus, kuriuose kas nors paeiliui daroma, rikiuojama. (pvz. pasaka „Ropė“, lietuvių liaudies daina „Išėjo tėvelis į mišką“).</p> <p>Matavimas Varto knygeles, kuriose pavaizduoti objektai, leidžia samprotauti apie dydžius, formas, spalvas. Ieško ir randa pažįstamas formas aplinkoje. Pakartoja paveikslėliuose pavaizduotų objektų dydį, formą, spalvą nusakančius žodžius. Rūšiuoja daiktus.</p> <p>Eksperimentuoja su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, norėdamas pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan. Bokštą stato iš skirtingo dydžio kaladėlių.</p>
Tyrinėjimas	Atsargiai elgiasi su nepažįstamais daiktais ir medžiagomis, tačiau rodo susidomėjimą, bando aiškintis, kas tai yra, kaip ir kodėl tai veikia, vyksta.	Manipuliuoja kiekiais, dėlioja tam tikra tvarka daiktus, padeda juos į vietą, bando savaip tvarkyti žaislus, mielai padalija ką nors kitiems po lygiai, pasidalina per pusę. Bando išardyti žaislus, pažiūrėti, kas yra jų viduje. Pasako kitiems, kodėl negalima imti aštrių, smailių daiktų. Stebi, aiškinasi, klausinėja, kas tai yra, kaip tai vyksta, kalba apie tai, ką išbandė, patyrė, stebėjo.
Problemų	Drąsiai imasi sudėtingos	Stengiasi savarankiškai įveikti kliūtį,

sprendimas	<p>veiklos, atkakliai, keisdamas veikimo būdus bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes.</p> <p>Nepavykus įveikti sudėtingos veiklos ar kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.</p>	<p>išbando žinomus veikimo būdus, juos pritaiko ir pasirenka tinkamiausią. Pasako kitiems, kaip jam pavyko įveikti kliūtį, džiaugiasi savo veiksmų sėkme.</p> <p>Prašo pagalbos arba sako „nenorių“, „nemoku“. Drąsinamas, siūlant taikyti kitokius veiksmus, klausiami „Ką dar galima padaryti, kaip kitaip padaryti?“.</p> <p>Džiaugiasi giriamas už pastangas.</p>
Mokėjimas mokytis	<p>Veikia spontaniškai ir tikėdamasis tam tikro rezultato.</p> <p>Klausia, kaip kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando. Modeliuoja veiksmus ir siužetinio žaidimo epizodus.</p> <p>Džiaugiasi tuo, ko išmoko.</p>	<p>Siekia būti savarankiškas, nepriklausomas – sprendžia, sumano, vykdo, klausia, kaip ir kodėl kas nors vyksta, kaip veikia, atidžiai stebi, bando ir pan.</p> <p>Kuria siužetinio žaidimo epizodus, ieško teminių paveikslėlių knygelėse, nuotraukose, žaidžia probleminius žaidimus, mėgdžioja suaugusiojo kalbą, veiksmu, žaidimą kartuoja keletą kartų, sugalvoja naujų veikėjų, veiksmų.</p> <p>Džiaugiasi kartu su suaugusiuoju pasiekimais, dalykais, kurių jis jau išmoko</p>
4 žingsnis		
Aplinkos pažinimas	<p>Pažįsta gyvenamosios vietovės objektus (namai, automobiliai, keliai, paruoštos ir pan.); Pasako miesto, gatvės, kurioje gyvena, pavadinimus, savo vardą ir pavardę.</p> <p>Pastebi pasikeitimus savo aplinkoje.</p> <p>Pastebi ir nusako aiškiausiai pastebimus gyvūnų ir augalų požymius.</p> <p>Atpažįsta gamtoje ar paveiksluose dažniausiai sutinkamus gyvūnus, medžius, gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus.</p>	<p>Pasivaikščiavimo metu pamato: namų įvairovę (daugiaaukščiai, vienuaukščiai), transporto priemones (autobusą, traukinį, dviratį ir kt.), keliaujančius žmones (pėsčiomis, automobiliais ir kt.). Varto knygutes, žiūrinėja paveikslėlius, prisimena savo patirtus įspūdžius. Žaidžia kūrybinius-vaidmeninius žaidimus, didaktinius žaidimus, pakartoja veiksmus.</p> <p>Pasako savo vardą ir pavardę, kitų vaikų, draugų, šeimos narių, suaugusiųjų vardus, miesto ir gatvės, kurioje gyvena pavadinimą.</p> <p>Stebi, kas atsitiks judinant daiktus (pučiant, traukiant, stumiant, sukant, supant, skandinant). Tyrinėja medžiagų savybes: sušlapina, plėšia, minko ir pan.</p> <p>Pastebi gyvūnus, jų išskirtinius bruožus (kailis, uodega, nagai, spalva ir pan.), klausia vardo, ką valgo ir pan. Bando paliesti augalo lapus, medžio žievę, pauostyti žiedą, paragauti.</p> <p>Žiūri filmus apie gamtą, gyvūnus, paveikslėlius knygoje, nuotraukas, patys aiškina, ką mato, klausia. Stebi, domisi, klausinėja, aiškinasi apie gyvūnus esančius artimiausioje aplinkoje.</p>

	<p>Pasako metų laikų pavadinimus ir būdingus jiems požymius, skiria daugiau gamtos reiškinių (rūkas, pūga, šlapdriba).</p>	<p>Mėgdžioja gyvūnų balsus ir judesius. Skiria ir įvardija gyvūnų kūno dalis. Sužino kuo naudingi gyvūnai žmogui (džiugina, maitina) ir kuo žalingi (gyvatės). Atpažįsta ir pavadina kai kuriuos gyvūnus. Kartu su suaugusiuoju globoja gyvūnus žiemą, grupėje auginamas žuvytes. Klausosi lietuvių liaudies pasakų, dainų, patarlių, eilėraščių. Žaidžia didaktinius ir muzikinius žaidimus. Stebi, tyrinėja, domisi, aiškinasi apie augalus esančius artimiausioje aplinkoje (kieme, darželyje, grupėje). Sužino, ko reikia augalams, kad augtų (drėgmės, šviesos). Susipažįsta su augalo sandara. Daigina įvairias sėklas, svogūnus ir pan. Augina augalus stebėdami jų dygimą ir augimą. Sužino, kuo naudingi augalai žmogui (džiugina, teikia prieglobstį, maitina) ir kuo žalingi (yra nuodingų augalų). Atpažįsta ir pavadina keletą vaisių ir daržovių. Kartu su suaugusiuoju prižiūri grupėje auginamus kambarinius augalus Stebi dienos orus, metų laiką ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta. Kalbasi, vaizduoja orus piešinyje, žymi orų kalendoriuje. Vaidina, dainuoja, suranda paveikslus knygoje.</p>
<p>Skaičiavimas ir matavimas</p>	<p>Skaičiavimas Pradeda skaičiuoti daiktus, palygina dvi daiktų grupes pagal daiktų kiekį grupėje.</p> <p>Padalina daiktus į grupes po lygiai (po du, po tris). Supranta, kad prie daiktų pridedant po vieną jų skaičius grupėje didėja, o paimant po vieną – mažėja.</p> <p>Pradeda vartoti kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras...).</p> <p>Matavimas Atpažįsta ir atrenka apskritos (skritulio), keturkampės (keturkampio), kvadratinės (kvadrato) formos daiktus, vienodo dydžio ar spalvos</p>	<p>Skaičiavimas Atsakydamas į klausimą „Kiek?“, vartoja žodžius „daug“, „vienas“, „nė vieno“. Randa dvi korteles, kuriose pavaizduota po tiek pat daiktų.</p> <p>Naudoja paveikslėlius, kuriuose pavaizduoti 1-3 daiktai ar dvi-trys 1-3 daiktų grupės. Paklausus kiek - pastebi daiktų skaičių grupėje, lygina daiktų grupes. Žaidžia su suaugusiuoju „Domino“.</p> <p>Teatralizuoja daineles, pasakėles, kuriose veikėjai ką nors dalinasi. (pvz., meškučiai iš pasakos „Du godūs meškučiai“ dalijasi iš popieriaus iškirptą sūrį). Atsako į klausimus: kelintas? Kiek iš viso?</p> <p>Matavimas Apibūdina erdvės objektus, nurodo į juos panašius esančius kasdieninėje aplinkoje. Vartoja tokius palyginimus kaip „panašus į Rubiko kubą“, „apvalus kaip kamuolys“, „tokios pat formos kaip skardinė“ ir pan.</p>

	<p>daiktus. Statydamas, konstruodamas, komponuodamas, grupuodamas pradeda atsižvelgti į daikto formą, dydį, spalvą.</p> <p>Labai skirtingus ir vienodus daiktus palygina pagal ilgį, storį, aukštį, masę ir pan. Dydžių skirtumams apibūdinti pradeda vartoti žodžius: didesnis – mažesnis, ilgesnis – trumpesnis, storesnis – plonesnis, aukštesnis – žemesnis ir pan. Už save didesnius daiktus vadina dideliais, o mažesnius – mažais.</p> <p>Pradeda skirti dešinę ir kairę savo kūno puses, kūno priekį, nugarą. Nurodydamas kryptį (savo kūno atžvilgiu) vartoja žodžius: pirmyn – atgal, kairėn – dešinėn, aukštyn – žemyn.</p> <p>Paros dalis sieja su savo gyvenimo ritmu. Žino metų laikus ir būdingus jiems požymius.</p>	<p>Suvokia, kad figūros forma nepriklauso nuo jos spalvos ir dydžio (pvz. paprašytas atrenka vienodos spalvos, bet skirtingos formos ir dydžio daiktus). Paveikslėlyje randa visus vienos formos daiktus. Manipuliuoja daiktais (juos varto, padeda šalia, uždeda ant, įdeda ir pan.). Stebi kitus, eksperimentuoja (iš skritulio, kvadrato, trikampio formos popieriaus gabaliukų sukomponuoja įvairius daiktus. (pvz. mašiną, namą ir pan.). Žaidžia „Lego“.</p> <p>Prašomas palygina kasdieninėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, storį, plotį ir t.t., juos dėdamas vieną prie kito, kilnodamas. Prideda vieną šiaudelį prie kito ir nustato, kuris šiaudelis iš trijų yra vidutinio dydžio. Kambario ilgį išmatuoja žingsniais. Išrikiuoja kamuolius nuo mažiausio iki didžiausio. Pradeda suprasti, kad daikto (pvz. virvutės) masė nesikeičia, daiktą (virvutę) suraičius ar sulenkus.</p> <p>Dėlioja daiktus dešine ranka iš kairės į dešinę, vartoja sąvokas, nusakančias erdvines padėtis. Pratinasi orientuotis stalo, popieriaus lapo paviršiuje. Žaidžia judrius žaidimus kai reikia pasirinkti teisingą kryptį savo kūno atžvilgiu (pvz. žaidimas „Diena - naktis“, „Šilta - šalta“). Stebi laiko tėkmei būdingus metų laikų požymius gamtoje. Skiria paros dalis, kalba apie tai ką daro kasdien ryte, dieną, vakare, naktį</p>
Tyrinėjimas	<p>Pats pasirenka žaidimui ar kitai veiklai reikalingus daiktus ir medžiagas, paaiškina, kodėl pasirinko.</p> <p>Žaisdamas tyrinėja, išbando daiktus bei medžiagas (pvz., plaukia ar skęsta, rieda ar sukasi ratu, tinka daiktai vienas prie kito ar ne ir pan.).</p>	<p>Žaidimui pasirenka įvairius artimiausios aplinkos daiktus ar medžiagas ir išradingai juos panaudoja. Tyrinėdamas įvairias medžiagas ir priemones, pasinaudodamas ankstesniu patyrimu ir juo remiantis, paaiškina kitiems, kodėl juos pasirinko.</p> <p>Tyrinėja, išbando, grupuoja daiktus pagal atitinkamą požymį (plaukia, skęsta, tirpsta, sušąla, rieda, šiltas-šaltas, minkštas, kietas ir pan.).</p>
Problemu sprendimas	<p>Supranta, kad susidūrė su sudėtinga veikla, kliūtimi, problema.</p> <p>Nori ją įveikti, išbando paties taikytus, stebėtus ar naujai</p>	<p>Susidūręs su sudėtinga veikla, ieško sprendimų, taiko žinomus, stebėtus ar naujai sugalvotus sprendimo būdus. Pasakoja kitiems, kaip pavyko įveikti sunkumus, kokius taikė veikimo būdus.</p>

	<p>sugalvotus veikimo būdus. Stebi savo veiksmų pasekmes, supranta, kada pavyko įveikti sunkumus. Nepasisekus prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Vaikas sako: „Aš tai padarysiu“ ir bando tol, kol pavyksta arba sugalvoja kitaip.</p> <p>Įveikia sunkumus, tardamasis su suaugusiuoju, prisimindamas, kokius panašius problemų sprendimo būdus taikė anksčiau, ką dar galima padaryti kitaip.</p>
Mokėjimas mokytis	<p>Pasako, parodo, ką nori išmokti. Mėgsta kūrybiškai žaisti, veikti, siūlo žaidimų ir veiklos idėjas, imasi iniciatyvos joms įgyvendinti, pastebi ir komentuoja padarinius.</p> <p>Pasako, ką veikė ir ką išmoko.</p>	<p>Sako suaugusiajam, ko jis nori išmokti. Apibendrina daiktus pagal jų funkcinę reikšmę (puodelis – gerti, kėdė – sėsti...). Stebi savo aplinkoje įvairius daiktus, jais naudojasi, tyrinėja. Eksperimentuoja savo pojūčiais, tyrinėja aplinką: įsiklauso, išžiūri, uodžia, liečia, ragauja, stebi atsiradimą, pokyčius. Ilgesnį laiką kryptingai stebi įdomesnius reiškinius, pavadina, apibūdina, skaičiuoja, matuoja, gretina, lygina, grupuoja. Tyrinėja paviršiaus savybes: šaltas, šiltas, švelnus, šiurkštus, gruoblėtas, apskritas, spalvotas ir t.t. Jaučia, kad gali laisvai žaisti, tačiau reikiamu metu bus padrasintas, paskatintas.</p> <p>Pasakoja artimiausiems žmonėms apie tai ką veikė per dieną ir ko išmoko.</p>
5 žingsnis		
Aplinkos pažinimas	<p>Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kuriuos laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų gyvenimo skirtumus.</p> <p>Skiria daržoves, vaisius, uogas, nusako, kaip naudoti maistui.</p>	<p>Pažįsta gyvūnus, geba juos pavadinti, apibūdinti. Pagal galimybes stebi gyvūnus natūralioje gamtoje. Tyrinėdami gamtoje stengiasi elgtis atsargiai. Domisi gyvūnų jaunikliais, jų panašumu į tėvus, elgsena. Sako, kad nori turėti globotinį. Žiūri knygeles, albumus, bukletus, klausosi pasakojimų, mena mįsles, mokosi eilėraščių, dainelių. Aiškinasi, klausinėja, dalinasi išpūdžiais, vaizduoja juos įvairiomis meninėmis priemonėmis. Vyksta į gamtą, muziejų, ūkį ar tėvų darbovietes. Kartu su tėveliais dalyvauja išvykose į zoo parduotuvę, pagal galimybes rūpinasi miško gyvūnais šaltuoju metų laikotarpiu. Išvykose rodo susidomėjimą, stengiasi nepamiršti atlikti mažas užduotis, aktyviai dalyvauja aptariant, ką patyrė, išsiaiškino.</p> <p>Aiškinasi, ragauja, kaip daržovės, vaisiai, uogos vartojami maistui, kuo jie naudingi, diskutuoja apie tai, kuriuos jie mėgsta ir kurių nelabai.</p>

	<p>Domisi dangaus kūnais, gamtos reiškiniiais, kurių negali pamatyti (pvz. ugnikalnių išsiveržimas, žemės drebėjimas, smėlio audra).</p> <p>Pasakoja apie savo šeimą, jos buitį, tradicijas.</p> <p>Moka papasakoti apie savo gimtąjį miestą ar gyvenvietę. Pasako savo gatvės pavadinimą. Įvardija kelis žinomus gimtojo miesto objektus.</p> <p>Gali savarankiškai nueiti į darželio muzikos ar sporto salę, skalbyklą.</p> <p>Atranda buities prietaisų, skaitmeninių technologijų panaudojimo galimybes, noriai mokosi jais naudotis.</p>	<p>Stebi orų kaitą, klausinėja, klausosi dainų, gamtos garsų. Dalyvauja pokalbiuose apie orą, stebi metų laikų kaitos požymius, klausia apie mums neįprastus gamtos reiškinius, katastrofas, kurios vyksta pasaulyje. Savo žinias ir išpūdžius perteikia įvairiomis meninėmis priemonėmis. Piešia, dainuoja, mena mįsles, inscenizuoja.</p> <p>Kartu su šeima ruošiasi kalendorinėms šventėms (sužino apie šventimo tradicijas, ruošia sveikinimus, varto knygeles, albumus, puošia artimiausią aplinką savo darbeliais, stebi miesto puošimą). Domisi savo „šeimos medžiu“, „jausmų pasauliu“, aiškinasi, kas yra močiutė, senelis, kiti giminės nariai, kaip jie atrodo nuotraukose. Stebėdami fotografijas, aiškinasi, kuo panašūs į savo artimuosius. Kuria žaidimų situacijas. Savo išpūdžius pasakoja iš patirties. Kalba apie tai, kuo bus suaugę.</p> <p>Stebi, domisi, aiškinasi, klausinėja, žiūri knygas, albumus, enciklopedijas. Lanko miesto ir rajono žymias vietas (H.Zudermano paminklą, H.Šojaus dvarą, senąjį Šilutės tiltą, uostą, senąją Turgaus aikštę, geležinkelio stotį, F. Bajoraičio viešąją biblioteką, Ventės ragą ir kt.). Dalyvauja ekskursijose prie Šyšos upės, į parką, į stadioną, prie didžiojo Pagrynių ažuolo, prie Nemuno upės potvynio metu. Renka iškarpas iš laikraščių, ieško informacijos enciklopedijose apie gimtąjį miestą.</p> <p>Aiškinasi, stebi įvertina, pavadina erdvines sąvokas (į kairę, į priekį, atgal ir kt.), apibūdina daikto vietą erdvėje savo paties atžvilgiu, orientuojasi popieriaus lape. Žaidžia didaktinius žaidimus. Atlieka nesudėtingus auklėtojos prašymus, pvz., nunešk muzikos vadovei dėdelę.</p> <p>Naudojasi skaitmeninėmis priemonėmis, susiranda norimus žaidimus, muziką, nesudėtingą vaizdinę informaciją. Išbando techniką, kuri padeda tyrinėti judėjimą, pvz., ratai, skridiniai, magnetai, sūpynės.</p>
Skaičiavimas ir matavimas	Skaičiavimas Supranta, kad daiktų skaičius nepriklauso nuo daiktų formos,	Skaičiavimas Žaidžia stalo žaidimus. Paima prašomų kortelių skaičių, pastebi ar visi vaikai turi

	<p>dydžio ir kitų savybių bei jų padėties erdvėje. Skaičiuoja bent iki 5. Dėliodamas kelis daiktus, sugeba atsakyti klausimus: „Kiek iš viso?“ „Kiek daugiau?“ „Kiek mažiau?“</p> <p>Pastebi, kaip sudaryta daiktų (elementų) seka, geba pratęsti ją 1–2 daiktais (elementais). Pratęsdamas pasikartojančių daiktų (elementų) seką, nebūtinai laikosi tos pačios sudarymo logikos (pvz., iš pradžių gali imti daiktus (elementus) pagal vieną požymį, vėliau – pagal kitą). Skiria kelintinius skaitvardžius.</p> <p>Matavimas</p> <p>Skiria trikampę, stačiakampę formas. Randa mažai besiskiriančius daiktus. Kalbėdamas apie spalvą, vartoja žodžius „vienos spalvos“, „dvispalvis“. Grupuoja, komponuoja daiktus, atsižvelgdamas į jų spalvą, formą arba dydį</p> <p>Palygindamas daiktų dydžius, naudojasi sąlyginiu matu (trečiu daiktu). Kalbėdamas apie atstumą, daiktų ilgį, plotį, aukštį, storį, masę, vartoja žodžius: ilgesnis – trumpesnis, siauresnis – platesnis, aukštesnis – žemesnis, lengvesnis – sunkesnis. Supranta, ką reiškia sudėlioti nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai.</p> <p>Supranta, kad knygos skaitomos iš kairės į dešinę ir iš viršaus į apačią. Juda nurodyta kryptimi. Skiria ir žodžiais išreiškia</p>	<p>tinkamą kortelių skaičių. Žodžiu pasako kaip turi elgtis ne tokį kortelių skaičių paėmęs žaidėjas. Vartoja tokius posakius, kaip „duok man“, „paimk iš manęs“, „padėk į šoną“, „paimk dar“ ir pan.</p> <p>Dalyvauja žaidimuose, kuriuose kas nors skaičiuojama, kartojama du-trys skirtingi judesių elementai, keisdamas savo ar daikto padėtį erdvėje ir daro ką nors tam tikra seka (pvz. žaidimas „Kas trečias bėga“, „Daryk, kaip Jonelis daro“. Žaidžia žaidimą, kai nutilus muzikai, kaskart turi vis kitaip pasielgti: susigrupuoti – sustoti po du, susėsti į du ratukus, parodyti keturis pirštukus ir pan.). Kalbant pasako, kiek veikėjų buvo pasakoje, kokia įvykių eilė, ką darė pirmasis, antrasis ir t.t. veikėjai. (pvz. pasaka „Trys paršiukai“, „Mergaitė ir lokys“, „Pagrandukas“). Nuspalvina dryžiukais paveikslėlyje pavaizduotą zebra. Suveria pakaitomis dviejų spalvų karoliukus. Paeiliui dėlioja trikampus ir kvadratus. Serviruoja stalą.</p> <p>Matavimas</p> <p>Manipuliuoja, lygina, stebi, čiupinėja, veikia. Žaidžia stalo žaidimus. Karpo, paišo, spalvina trikampus, stačiakampius. Iš įvairių formų detalių, piešiant ar spalvinant figūras, kuria aplikacijas, ornamentus, šventinę atributiką ir įvairius daiktus, kuriais galima papuošti aplinką. Serviruoja stalą.</p> <p>Lygina daiktus ir daiktų grupes pridėdamas vieną prie kito. Deda daiktus į eiles didėjančia ir mažėjančia tvarka. Naudoja sąlyginį matą (trečią daiktą) daiktų dydžiams palyginti (pvz. matuoti pėdomis, žingsniais). Kaupia tvermės dėsniumi suvokti reikalingą patyrimą (pvz. plastilino gabaliukui suteikti vis kitą formą).</p> <p>Kartu su suaugusiuoju skaito knygeles, rašo laiškus iš kairės į dešinę, iš viršaus į apačią. Paprašytas paima priešais save esantį daiktą, palenda po stalą, įropoja į</p>
--	---	--

	<p>erdvinius daikto santykius su savimi: priešais mane, už manęs, šalia manęs, mano kairėje ir pan.</p> <p>Pradedu suvokti praeitį, dabartį, ateitį. Skiria sąvokas šiandien, vakar, rytoj</p>	<p>kalniuką, užlipa ant suoliuko. Žaidžia judrius žaidimus, kuriuose vartoja vietą ir padėtį nusakančius įvairius žodžius (pvz. žaidimas „Lobio ieškojimas“).</p> <p>Stebi laiko tėkmės požymius. Žino dienos ir nakties kaitą, skiria paros dalis. Pasakoja, ką veikė vakar, kalbasi apie tai, kas bus rytoj. Žaidžia žaidimus, padedančius suvokti laiko trukmę (pvz. auklėtojai skaičiuojant garsiai iki 10, vaikai turi sustoti į ratą).</p>
Tyrinėjimas	<p>Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas ir jo paskirties (pvz., ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti).</p> <p>Domisi medžiagomis, iš kurių padaryti daiktai, ir jų savybėmis. Suvokia medžiagos, iš kurios padarytas daiktas, pasirinkimo tikslingumą (pvz., kodėl mašinos korpusas iš metalo, o padangos iš gumos).</p> <p>Paaiškina, kad su nežinomais daiktais ir medžiagomis reikia elgtis atsargiai, stengiasi taip daryti.</p> <p>Išskiria akivaizdžius daiktų, medžiagų, gyvūnų, augalų bruožus, savybes, kalbėdami apie tai kartais susieja skirtingus pastebėjimus</p>	<p>Stebi ir apibūdina daiktų, medžiagų, savybes ir bruožus. Samprotauja apie daiktų naudojimą, bando paaiškinti, kokios jų savybės padaro juos tinkamus.</p> <p>Dalyvauja bandymuose, stebi, pats bando, pvz., sumaišo medžiagas, stebi jų savybes, aptaria gautus duomenis, pažymi rezultatus lentelėje. Skatinamas paaiškina savo pasirinkimą ir logiškai jį pagrindžia. Siūloma tinkamų knygų, paveikslų, plakatų, kuriais jis galėtų remtis, pagrįsdamas savo požiūrį.</p> <p>Paaiškina kitiems apie galimus padarinius su nežinomais daiktais ir medžiagomis (jie gali sulūžti, sudužti, išsipilti, išsyrėti ir t.t.)</p> <p>Apibūdina daiktus, gyvūnus, augalus pagal akivaizdžius bruožus. Paaiškina, kuo jam ypatingas koks nors augalas ar gyvūnas. Tariausi, kalbasi, siūlo idėjas aplinkos tyrinėjimui.</p>
Problemų sprendimas	<p>Retsykais pats ieško sunkumų, kliūčių, aktyviai bando įveikti sutiktus sunkumus.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, mokosi iš nepavykusių veiksmų, poelgių.</p> <p>Nepasisekus samprotauja, ką galima daryti toliau, kitaip arba prašo suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Imasi kurti darbelį, bet nėra tikras, ar jam pavyks. Nepavykus bando dar keletą kartų. Džiaugiasi giriamas už pastangas, paieškas. Skatinamas drąsiai bando, eksperimentuoja, tariasi su kitais.</p> <p>Susipykęs su draugu, po kurio laiko bando išspręsti nesutarimą – pasiūlo savo atsineštą žaislą, pakviečia žaisti, leidžia pasirinkti norimą vaidmenį.</p> <p>Kalbasi, tariasi su draugais ir suaugusiais, ką galima daryti nepasisekusioje situacijoje. Kartu su suaugusiuoju bando geriau suprasti kiekvieno pasiūlyto sprendimo pasekmes. Klausosi skaitomų kūrinių apie įvairių žmonių ketinimus, poelgius, jų pastangas, drąsą.</p>
Mokėjimas mokytis	<p>Norėdamas ką nors išmolti, pasako, ko nežino ar dėl ko abejoja.</p>	<p>Tyrinėja daiktui ar daiktų grupei būdingus požymius ir juos įvardija. Skirsto daiktus pagal paskirtį: vartojamas maistui, skirtas</p>

	<p>Drąsiai spėja, bando, klysta ir taiso klaidas, klauso, ką sako kiti, pasitiksina.</p> <p>Aptaria padarytus darbus, planuoja, ką darys toliau, spėlioja, kas atsitiks, jeigu...</p>	<p>darbui ir pan. Sudaro daiktų grupes pagal pasirinktą ar nurodytą požymį. Tyrinėja pojūčiais ir atpažįsta medžiagą iš kurios pagamintas daiktas: medinis, keraminis, odinis, lininis, plastmasinis, geležinis ir t.t. Bando perprasti nuoseklumo ryšius: paros dalių kaita, buities darbų ritualai, kalendorinių švenčių pasikartojimas, augalo, gyvūno, žmogaus augimo (vystymosi) stadijų kaita. Pratinasi „užrašyti“ stebėjimo, tyrinėjimo rezultatus simboliais, paveikslėliais; sudaro planą, žemėlapi, „rašo“ savo gyvenimo istoriją. Domėjimasis aplinkiniu pasauliu nuolat didėja. Auklėtojos paskatintas nebijo suklysti ką nors darant, iškelia klausimus, problemas, galvoja, kaip rasti atsakymą ar sprendimą (Pvz., kaip iš aplinkinių daiktų pastatyti namą, kaip iš plastilino nulipdyti norimą daiktą).</p> <p>Suaugusiems ir kitiems vaikams aiškina, ką norėjo padaryti, ką padarė, ką darys toliau.</p>
6 žingsnis		
<p>Aplinkos pažinimas</p>	<p>Pastebi aiškiai matomus skirtumus ir panašumus tarp gyvūnų ir augalų. Samprotauja apie tai, kur gyvena, kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai.</p> <p>Moka prižiūrėti kambarinius augalus, daržoves, stebi jų augimą.</p> <p>Papasakoja apie naminių gyvūnų naudą žmonėms ir augalų naudojimą maistui.</p> <p>Pradedą suprasti Žemės, Saulės,</p>	<p>Skirsto gyvūnus ir augalus pagal aiškiai matomus išorinius požymius (pvz., kūno dangą, galūnių, snapo, lapų, žiedų, kamienų formą, spalvą). Kalba apie tai, kur gyvena laukiniai ir naminiai gyvūnai (tvartas, miškas, zoologijos sodas, vanduo). Nurodo keletą gyvūnų, kurie minta tik augalais ir keletą – kurie minta kitais gyvūnais ir vadinami plėšrūnais. Pažįsta gamtinę ir socialinę aplinką, stebi artimiausius objektus, t. y. kraštovaizdžius, augalus, gyvūnus, statinius, paminklus ir kt. Keliauja pėsčiomis ir autobusais.</p> <p>Eksperimentuoja, stebi, augina augalus, moka juos prižiūrėti, stebi jų augimą, dalinasi išpūdžiais. Užrašo augalų pavadinimus. Atlieka nesudėtingus bandymus, pvz., daigina sėklas.</p> <p>Moka nusakyti daikto pagaminimo seką (pvz., iš avių gaunama vilna, verpiami siūlai, mezgamos pirštinės). Ruošia daržovių, vaisių salotas. Nusako, iš ko ir kaip pagaminama duona, pieno produktai. Klausinėja apie dangaus kūnus, ieško</p>

	<p>Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.</p> <p>Pasako tėvų profesijas, įvardija savo giminaičius, žino savo namų adresą.</p> <p>Pasako savo šalies ir sostinės pavadinimą.</p> <p>Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos. Domisi, kokie daiktai buvo naudojami seniau, kaip jie pasikeitė.</p> <p>Papasakoja apie tradicines šventes.</p> <p>Pradedą jausti prieraišumą prie artimiausios gamtinės aplinkos, dalyvauja ją prižiūrint ir puošiant, suvokia savo vietą</p>	<p>informacijos apie juos knygoje, internete. Tyrinėja žemėlapius, gaublį. Paaiškina, kad Saulė apšviečia ir šildo Žemę; samprotauja, kuo skiriasi planetos nuo žvaigždžių.</p> <p>Pasakoja, kur dirba tėveliai, apie giminę, šeimos šventes. Klausinėja tėvelių, klausosi pasakojimų, žiūri televizijos laidas, žaidžia vaidmeninius žaidimus. Aiškinasi, kam reikalingas adresas, užrašo numerius ant nupieštų namų. Aiškinasi kaip saugiau vienur ar kitur nukeliauti. Randa žemėlapyje gimtąjį miestą, kur gyvena seneliai, pusseserė ar pusbroliis. Susipažįsta su giminės medžiu. Vyksta į ekskursijas į tėvelių darbovietes, tėveliai pasakoja apie savo profesijas. Domisi darbo tradicijomis. Kartu su tėveliais dalyvauja darželio organizuojamuose renginiuose.</p> <p>Parodo žemėlapyje Lietuvą, Vilnių, savo miestą Šilutę, pažįsta Lietuvos vėliavą, herbą, himną. Žino grupėje kampelį su Lietuvos atributika.</p> <p>Dalyvauja pažintinėje ekskursijoje po darželio patalpas, susipažįsta su virtuve, skalbykla ir ten dirbančiais žmonėmis, jų profesijomis. Pažįsta ir pavadina skalbimo mašiną, viryklę. Darželyje dirbančios skalbėja ir virėjos papasakoja apie darbą skalbykloje ir virtuvėje. Domisi darbo tradicijomis. Noriai išbando senovinius daiktus (pvz., lygina kočėlu, muša sviestą ir kt.). Moka palyginti ir įvardyti dabartinės buities technikos pranašumus. Lankosi muziejuose: Hugo Šojaus dvare ir kraštotyros muziejuje Šilutėje, Rambyno nacionaliniame parke, Ventės rago ornitologinėje stotyje.</p> <p>Žino tradicines šventes, noriai joms ruošiasi. Naudoja vaizdo įrašus apie Respublikoje švenčiamas tradicines šventes (pvz., Užgavėnės Rumšiškėse, žirgų lenktynės Dusetose ir kt.) fotoalbumus apie gamtą. Žiūri nuotraukas, kalbasi apie tai, ką juose pamatė.</p> <p>Tvarkingai ir saugiai elgiasi gamtoje. Sodina medelius, vaiskrūmius, stebi jų augimą, dalyvauja ekologiniuose projektuose, organizuojamose išvykose,</p>
--	---	---

	<p>joje, pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės objektus (upę, kalvą, mišką ir pan.), gyvūnus ir augalus.</p> <p>Rodo pagarbą gyvajai ir negyvajai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.</p>	<p>tvarko aplinką, rūpinasi augalais ir gyvūnais. Stebi įvairius gamtos reiškinius, atlieka užduotėles (stebi žvaigždes žiemą ryte einant į darželį ir pasakoja). Stebi orų kaitą, klausinėja, klausosi gamtos garsų, dainų. Piešia, dainuoja, mena mįsles, inscenizuoja.</p> <p>Rūšiuoja atliekas, žino šiukšlių konteinerių spalvas, skiria, kokios atliekos į kuri metamos. Kalbasi apie atliekų panaudojimo galimybes ir daro įvairius darbelius iš jų. Žaidžia stalo žaidimus, loto.</p>
<p>Skaičiavimas ir matavimas</p>	<p>Skaičiavimas</p> <p>Susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Palygina mažai daiktų turinčias grupes pagal kiekį. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis.</p> <p>Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas su 2–3 pasikartojančiais elementais.</p> <p>Matavimas</p> <p>Skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą arba spalvą.</p> <p>Matuodamas atstumą, ilgį, tūrį, masę, naudojami vienu ar keliais sąlyginiais matais (savo pėda, sprindžiu, trečiu daiktu). Atranda, kad į skirtingos formos daiktus galima sutalpinti tą patį skystų ar burių medžiagų</p>	<p>Skaičiavimas</p> <p>Tampa žingeidus, smalsus. Pasirenka jam įdomius ir suprantamus stalo žaidimus, dalomąją medžiagą, veiklą, kad lavintų savo mąstymo ir skaičiavimo įgūdžius. Suskaičiuoja kiek daiktų yra vienoje ir dviejose daiktų grupėse, kiek jų liks, jei kelis paimsime. Formuojasi svarbius tolimesnius matematikos mokymuisi vaizdinius. Aiškina kitiems vaikams savo mintis, idėjas apie atliekamus skaičiavimus. Objektų kiekį nuo 0 iki 10 susieja su atitinkamu skaičiaus simboliu. Kalbėdamas geriau pajunta skirtumą tarp to, ką jis mato, ir to, ką jis sako.</p> <p>Kuo įvairesnėse aplinkose pastebi įvairius sekų sudarymo būdus ir imasi kuo įvairesnės veiklos, kuriose išbando matytus ir paties sugalvotus sekų įsidarymo būdus. Randa garsų, judesių, spalvų ir kt. sekoje pasikartojančius elementus ir pratęsia seką dviem-trim elementais. Piešia smulkius ornamentus iš kairės į dešinę.</p> <p>Matavimas</p> <p>Ieško aplinkoje daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių pažįstamas, matytas geometrines figūras. Atrenka vienodas „Lego“ detales. Randa daiktą, kuris dydžiu, forma arba spalva skiriasi nuo kitų padėtų ir pavaizduotų daiktų.</p> <p>Pasiūlo būdą atstumui išmatuoti. Matuoja pėdomis, sprindžiais, piršto storiu, lazdele ir pan. Imasi veiklos formuojančios supratimą apie tvermės dėsnį (pvz. sudaryti sąlygas eksperimentuojant atrasti, kad toks pat medžiagos ar produkto kiekis gali būti supakuotas</p>

	<p>(vandens, smėlio ir kt.) kiekį. Lygindamas dydžius, vartoja jų skirtumo didumą pabrėžiančius žodžius (šiek tiek didesnis, truputį mažesnis, didžiausias, mažiausias ir kt.)</p> <p>Apibūdina daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų ar vienas kito atžvilgiu, sakydamas: į kairę – į dešinę, aukščiau – žemiau, virš – po; šalia, greta, viduryje, tarp, priešais, prie, prieš, paskui, šalia vienas kito, už, prieš, tarp, viduje, išorėje ir kt.</p> <p>Žino, jog gamtoje esama įvairios trukmės pasikartojančių ciklų (kartojasi savaitės dienos, metų laikai ir pan.).</p>	<p>skirtingų formų pakuotėse). Atranda, kad skirtingos formos daiktai gali būti tos pačios spalvos ar masės. Žaidžia žaidimus, kuriuose dalyvaudamas įgyja supratimą apie ilgio, tūrio, masės matavimo priemones ir būdus. Formuoja ir plečia žodyną, reikalingą dalinantis idėjoms apie daiktų dydžio santykius („šiek tiek didesnis“, „truputį mažesnis“, „didžiausias, mažiausias“ ir kt.).</p> <p>Pasirenka veiklą, kurioje dalyvaudamas plečia žodyną, reikalingą judėjimo kryptį, daiktų vietai nusakyti. Keičia judėjimo kryptį pagal žodinį nurodymą arba simbolius (pvz. randa kelią kai maršrutas žymimas rodyklėmis). Sudaro maršruto planą. Savo paties atžvilgiu apibūdina daiktų vietą erdvėje, orientuojasi popieriaus lape.</p> <p>Žaidžia žaidimus smėlio laikrodžiu, žadintuvu. Suvokia ką galima padaryti per minutę, 10 minučių, dieną, savaitę. Žino savaitės trukmę, jos dienų pavadinimus ir seką. Kalba apie metų laikų kaitą pagal pokyčius gamtoje, įvairiu metų laiku atliekamus darbus. Atranda, kad laiką galima matuoti ir kitais būdais (pvz. „saulės laikrodžiai“ ir „gamtos laikrodžiai“).</p>
<p>Tyrinėjimas</p>	<p>Domisi aplinka, mėgsta stebėti, kaip auga augalai, kaip elgiasi gyvūnai, noriai atlieka paprastus bandymus, tyrinėja, iš kokių medžiagų padaryti daiktai, kur jie naudojami.</p> <p>Samprotauja apie tai, ką atrado, sužinojo, kelia tolesnius klausimus, siūlo idėjas, ką dar galima būtų tyrinėti.</p> <p>Domisi, kaip seniau gyveno žmonės, kaip žmonės gyvena kitose šalyse.</p>	<p>Stebi ir komentuoja reiškinius, vykstančius gamtoje ir aplinkoje. Tyrinėja savo grupėje ar namuose turimų kambarinių augalų ar augintinių poreikius, jų gyvenimo būdą, įpročius, daro išvadą, jas pažymi stebėjimų lentelėje. Klausosi pasakojimų apie gamtą, nustato iš kokių medžiagų padaryti daiktai (mediniai, stikliniai, plastmasiniai, šiaudiniai, geležiniai, moliniai ir kt.).</p> <p>Atlieka nesudėtingus bandymus (pvz., stebi, kaip tirpsta ledas, dega žvakė, plaukia ar skęsta įvairūs daiktai, magnetas traukia metalinius daiktus). Stebimo objekto pasikeitimus fiksuoja lentelėje.</p> <p>Lankosi muziejuje, susipažįsta su senelių, tėvų žaidimais, žaislais, rūbais, senovinėmis knygomis, buities daiktais, šeimos relikvijomis. Apžiūri šeimos nuotraukas, filmuotą medžiagą, varto albumus, klausosi pasakojimų. Sugrįžę iš</p>

	<p>Aktyviai tyrinédami aplinką demonstruoja vis didéjančią kūno kontrolę, tinkamai pasitelkia visus pojūčius, savo galimybėms išplėsti pasitelkia įrankius ir kitas priemones (pvz., lupą, mikroskopą)</p> <p>Su suaugusiais ar kitais vaikais aptaria nesudėtingų stebėjimų, bandymų ar konstravimo planus, numato rezultata, mokosi pavaizduoti juos nesudėtingose lentelėse, diagramose, kūrybiškai pristato savo tyrinėjimus ir kitus darbus.</p> <p>Stebėdamas fotografijas aiškinasi, kuo yra panašus į savo artimuosius, kuo skiriasi nuo jų.</p> <p>Palygina daiktus, medžiagas, gyvūnus ir augalus, atsižvelgdamas į savybes, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja</p>	<p>kitų šalių vaikai pasakoja, kaip ten gyvena žmonės.</p> <p>Domisi gamtos reiškiniais, stebi tyrinėjimų prietaisų veikimą, skatinami savarankiškai jais naudotis. Tyrinėja, manipuliuoja tikrais (ne žaisliniais) įrankiais ir prietaisais (plaktuku, telefonu, lupa, mikroskopu, kompiuteriu, plakikliu, sulčiaspaude ir t.t.).</p> <p>Savo patirtį aptaria ir išreiškia įvairiomis formomis ir būdais (lentelėmis, diagramomis, kalendoriais, modeliais, piešiniiais, eilėraščiais, dainelėmis, pristato asmenines paveikslėlių, nuotraukų, miniatiūrinių gyvūnų, modeliukų kolekcijas).</p> <p>Varto albumus, žiūri filmuotą medžiagą, įsižiūri ir atranda panašumus ir skirtumus su savo artimaisiais, pastebi pokyčius augant, keičiantis išvaizdai.</p> <p>Stebėdami aplinką, atpažįsta akivaizdžius daiktų, gyvūnų, augalų grupių panašumus ir skirtumus, apibendrina informaciją, juos tikslingai grupuoja ir klasifikuoja pagal pasirinktus požymius (naminiai, laukiniai, vandens gyvūnai, šiltųjų kraštų augalai ir gyvūnai, gėlės, medžiai, paukščiai ir pan.).</p>
<p>Problemų sprendimas</p>	<p>Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė.</p> <p>Ieško tinkamų sprendimų, pradeda numatyti priimtų sprendimų pasekmes, tariasi su kitais ir atsižvelgia į jų nuomonę, siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų.</p> <p>Nepasisekus bando kelis kartus, ieškodamas vis kitos išeities, arba prašo kito vaiko ar suaugusiojo pagalbos.</p>	<p>Numatydamas pasekmes, į žaidimą nenori priimti vaiko, kuris dažnai sugriauna kitų statinius arba elgiasi ne pagal žaidimo taisykles. Bando atsakyti į atvirusius klausimus „Kas atsitiko, kaip tu jautiesi, kaip jaučiasi kiti?“.</p> <p>Sprendžia pedagogo pasiūlytas ar veikloje vaikams iškilusias problemines situacijas, kurias įveikti turėtų jie patys. Išvardija kelias savo grupei būdingas problemas. Pasako, kaip jausis kitas vaikas, jei kas nors suplėšys jo piešinį. Žino ir pasako kelis būdus, kaip galima elgtis, kai niekas su tavimi nedraugauja.</p> <p>Jei kas nesiseka, prašo draugų ar suaugusiųjų pagalbos, ieško išeities savarankiškai. Lankosi renginiuose, klausosi skaitomų kūrinėlių, žiūri filmukus, varto knygeles, žurnalus, po to aptaria grupėje veikėjų poelgius, įvertina jų veiksmų teisingumą. Problemų sprendimo būdų mokosi šeimoje, grupėje, ieško knygoje, informacinėse</p>

<p>Mokėjimas mokytis</p>	<p>Kalba apie tai, ką norėtų išmokti, ką darys, kad išmoktų, numato, ką veiks toliau, kai išmoks. Laiko save tikru mokiniu, atradėju.</p> <p>Drąsiai ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeldamas ir sprenddamas problemas. Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose, pvz., enciklopedijose, žinyuose. Siūlo ir jungia idėjas bei strategijas joms įgyvendinti.</p> <p>Pasako, ką jau išmoko, ko dar mokosi, paaiškina, kaip mokėsi, kaip mokysis toliau.</p>	<p>priemonėse.</p> <p>Žaidžia įvairius žaidimus ir kartu mokosi tyrinėti daiktus, medžiagas, jų savybes ir kitų dalykų, stebi kitus vaikus ir suaugusius, klausinėja, sprendžia problemas. Naudoja imitaciniams žaidimams tinkamas priemones (pvz., spausdinimo mašinėlė ar kompiuterio klaviatūra, skaičiuotuvus, šluotas, stiklinės, tuščios kartono dėžės ir kt.).</p> <p>Varto knygeles, enciklopedijas, žiūri nuotraukas, paveikslus, fotografuoja, filmuoja. Apmąsto, diskutuoja, vertina savo ir kitų veiklą bei rezultatus. Taiko įvairius informacijos paieškos metodus: knygų „skaitymas“, aplinkos tyrinėjimas, klausinėjimas, IKT naudojimas, internetas. Sprendžia galvosūkius. Klausosi skaitomų informacinių tekstų. Klausinėja suaugusiųjų ir bendraamžių, ieško atsakymų į rūpimus klausimus.</p> <p>Kalbasi, aptaria, ginčijasi, įrodinėja ne tik apie tai, ką jau išmoko ar mokysis, bet ir apie tai, kaip jie mokosi, kaip dar galima mokytis.</p>
---------------------------------	---	--

Ugdymo metodai ir būdai

Ikimokyklinio ugdymo programos turinio įgyvendinimui kuriama visiems vaikams draugiška, atvira, dialogiška, emociškai saugi aplinka. Visas kasdienis vaikų gyvenimas pripažįstamas kaip neatsiejama ugdymo turinio dalis. Jis pritaikytas vaikui, įdomus, turiningas, grindžiamas pozityviu bendravimu ir bendradarbiavimu, padedantis vaikui augti. Vaikas ugdomi bet kuriuo dienos metu – žaisdamas, dalyvaudamas ikimokyklinio ugdymo auklėtojo inicijuotoje ar organizuojamoje veikloje, atlikdamas buitines darbus (dengdamas stalą, tvarkydamas žaislus ir kt.). Draugiškai priimamas ir pripažįstamas kiekvienas vaikas – įvairių gebėjimų, tautybės, iš skirtingo socialinio statuso šeimų ir kt.

Naudojamos vaikų ugdymo ir ugdymosi strategijos.

Patirtinis ugdymas. Ikimokyklinio amžiaus vaikai geriausiai ugdomi patys būdami aktyvūs – tyrinėdami visais pojūčiais, darydami, bandydami ir eksperimentuodami, stebėdami savo veiksmų pasekmes, diskutuodami, sprenddami problemas, dalydamiesi išvykų patirtimi ir kt., t. y. įgydami įvairios patirties patys aktyviai veikdami, dalyvaudami, kurdami kartu su kitais vaikais ir suaugusiais. Patirtinis ugdymasis yra vaiko ir ikimokyklinio ugdymo auklėtojo, vaiko ir vaiko, vaiko ir aplinkos sąveikos rezultatas.

Praturtinantis ugdymas, leidžiantis vaikui daryti maksimalią pažangą pagal jo galimybes. Vaikų ugdymos(is) turtinimo, sustiprinimo ir išplėtojimo kryptys: bendravimas ir sąveika su artimiausia socialinė aplinka, išvažiuojamieji edukaciniai renginiai (išvykos, ekskursijos į parodas, muziejus ir kt.), pastovus ugdymas ne darželio bazėje, kviestinių meno kolektyvų, atskirų menininkų pasirodymai, dalyvavimas edukacinėse programose, lankymasis tėvų darbovietėse, bendradarbiavimas su socialiniais partneriais, ryšių su kitomis ugdymo institucijomis plėtojimas.

Terapinis ugdymas. Taikomi atsipalaidavimo būdai, žaidimų, smėlio, piešimo ant vandens, šviesos ir garsų terapijos metodai, padedama išmokti įveikti sunkumus, spręsti problemas.

Terapinio ugdymo metu pažadinamos vaiko emocijos, jos išreiškiamos, įvardijamos, verbalizuojamos, išvedama iš tam tikros emocinės būsenos, mažinama įtampa, nerimas, agresija, plečiama emocijų skalė, susivokiama savo išgyvenimuose, pajaučiami kito žmogaus jausmai, jų išraiškos galimybės., skatinimas vaiką išreikšti ir suvokti save, stiprinti savęs vertinimą. Pedagogas turi galimybę išvelgti ir pamatyti vaiko raidos problemas, kurias čia pat galima koreaguoti, švelninti.

Kuriamos kiekvieno vaiko individualumą atitinkančios ugdymo ir ugdymosi situacijos bei aplinkos, t.y. siekiama suprasti vaikus, atpažinti jų poreikius, personalizuoti jų ugdymąsi.

Sudaromos galimybės pačiam vaikui susikurti, keisti, pertvarkyti aplinką. Skatinama vaikus įsirengti žaidimų vietas, pernešant žaislus ir daiktus iš vienos erdvės į kitą, savo kūrybiniais darbais papuošti aplinką, ugdymo įstaigos teritorijoje auginti ir tyrinėti daržoves, gėles.

Sudaromos vaikų ugdymosi situacijos, kupinų žaislų, nuotykių, atradimų. Sudaromos galimybės vaikų grupei virsti parduotuve, mišku, vaikų kelione per Lietuvą, vaikai planšetiniu kompiuteriu ar skaitmeniniu fotoaparatu gali fotografuoti, filmuoti savo išvykas į gamtą, edukacinius centrus ir kt.

Sukuriamos situacijos, kurios skatintų vaikus spręsti problemas, tyrinėti ir kritiškai mąstyti. Vaikai skatinami diskutuoti apie pamatytas realaus gyvenimo problemines situacijas, matytus filmus, skaitytas knygeles, kurti susitarimus dėl gyvenimo grupėje kartu, tyrinėti darželio teritorijos aplinką ir kt.

Skatinamos vaikų veiklos grupelėmis. Kuriamos situacijos, kurios skatintų vaikus dalytis veiklos sumanymais, mintimis, mokantis susitarti, ką nors daryti drauge, padėti vienas kitam, kurti ir įgyvendinti bendrus projektus.

Sudaromos galimybės patiems vaikams ieškoti informacijos. Vaikai kviečiami ieškoti informacijos enciklopedijose, vaikų žodynuose ir kitose knygose, planšetiniuose kompiuteriuose, žiūrėdami ugdomuosius filmukus ir kt.

Sudaromos sąlygos žaisti su šiuolaikinio vaiko poreikius atitinkančiais žaislais. Šalia jau įprastų žaislų, tokių kaip mašinėlės, lėlės, minkšti žaislai, stalo žaidimai, dėlionės, ikimokyklinio ugdymo grupėse yra kompiuterių, fotoaparatai, interaktyviosios lentos, skaitmeninės knygos ir kt.

Ugdymo priemonės parenkamos taip, kad atitiktų vaikų amžių, individualius gebėjimus ir padėtų tenkinti svarbiausius poreikius (emocinius, judėjimo, pažinimo, bendravimo), skatintų vaiko savarankiškumą ir aktyvumą, tenkintų norą žaisti ir bendrauti su kitais; pažintų aplinką, tyrinėtu, eksperimentuotų, atrastų; sudarytų sąlygas saviraiškai ir kūrybiškumui. Ugdymo procese kartu su įprastais tradiciniais žaislais, naudojami ir žaislai bei žaidimai, būtini šiuolaikinio vaiko ugdymuisi: Tai yra:

žaislai, kurių gamyba pagrįsta naujomis elektroninėmis technologijomis ir naujomis žaidimo su jais galimybėmis;

animacinių filmų veikėjai, kurių veiksmas, elgsena pagrįsti naujomis technologijomis, – bakuganai, digimonai, benai tenai, transformeriai, betmenai, pokemonai, bibleidai ir kt.;

žaislai, sukurti remiantis šiuolaikinio gyvenimo aktualijomis ir originaliais sprendimais, pvz., šiukšlių rūšiavimo idėjos sklaidai skirti žaislai – šiukšliukai konteineriuose;

knygos su garso ir vaizdo signalais bei mechaniniais įtaisais – elektroniniu pieštuku palietus atsakymui skirtą vietą, užsidega žalia (teisingas atsakymas) arba raudona (neteisingas atsakymas) švieselė, paspaudus raidę ar paveikslėlį, pasigirsta atitinkamas garsas ir kt.;

šiuolaikiniai spaudos leidiniai-žaidimai; žaislų kolekcijos, gyvūnų ir žmonių figūrėlės, puponautai, kepsai;

lėlės su šiuolaikinį žmonių gyvenimą atspindinčiais priedais;

kompiuteriai ir kompiuteriniai žaislai;

modernios technikos žaislai – fotoaparatai, telefonai, mikrofoni, buitinės technikos modeliai, transporto priemonės ir kt.;

modernūs konstruktoriai, funkcionali statybinė medžiaga ir ją papildančios detalės.

Pedagogai, atsižvelgdami į kiekvieno vaiko unikalumą bei poreikius, užtikrinant saugią, ugdymąsi skatinančią aplinką, dialogišką sąveiką grindžiamą tikslingą ugdymą ir spontanišką vaiko ugdymąsi, apjungiančią pedagogų, tėvų ir vaikų pastangas siekiant bendro tikslo, renkasi ugdymo metodus ir būdus, atitinkančius minėtas į vaiką orientuoto ugdymo tendencijas, jausdami asmeninę atsakomybę už jų taikymo rezultatus. Taip pat jie savo nuožiūra gali pasirinkti ir taikyti „Lauko pedagogikos idėjas, M. Montesori, R. Štainerio, F. Frebelio, O. Debrolų, Z. Pježe, R. Emilia ugdymo filosofijų pedagogines idėjas

V SKYRIUS

UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Pasiekimų ir pažangos vertinimas yra neatskiriama ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo proceso dalis. Jų ugdymosi stebėjimas, pasiekimų ir pažangos vertinimas bei apmąstymas ikimokyklinio ugdymo auklėtojų padeda:

- pažinti kiekvieną vaiką, atpažinti jo turimus pasiekimus skirtingose ugdymosi srityse, nustatyti individualų ugdymosi tempą, išsiaiškinti ugdymosi poreikius;

- numatyti tolesnio vaiko ugdymosi rezultatus, atsižvelgiant į jo ugdymosi poreikius, pasiekimus bei daromą pažangą, atrinkti tinkamesnį ugdymo turinį, būdus, priemones, aplinką ir kt.;
- numatyti, kaip ugdymas bus individualizuojamas, pritaikomas kiekvienam vaikui pagal jo interesus, polinkius, lūkesčius, galimybes, turimą patirtį;

- nuolat stebėti, ko ir kaip vaikas mokosi, ko išmoko, kokius sunkumus patyrė, kaip juos įveikė ir į tai atsižvelgiant koreguoti ugdymo procesą;

- nustatyti, ar vaikų ugdymo organizavimas buvo veiksmingas, ar vaikui (vaikų grupei) pavyko pasiekti iki tam tikro laikotarpio numatytų ugdymosi rezultatų;

- atrinkti ir pateikti tėvams aktualią informaciją apie jų vaikų ugdymąsi, motyvuojančią juos aktyviau įsitraukti į vaikų ugdymą įstaigoje;

- pateikti objektyvią informaciją apie vaiko ar vaikų grupės ugdymąsi kitiems specialistams bei įstaigos administracijai.

Taikomi vaiko pasiekimų vertinimo tipai: diagnostinis, formuojamasis ir apibendrinamasis. Diagnostinis ir formuojamasis vertinimas naudojami vaikų ugdymosi procese, siekiant gauti grįžtamąją informaciją apie vaikų pasiekimus bei pažangą ir ugdymo proceso kokybę. Apibendrinamasis vertinimas – baigus programos dalį ar visą programą.

Pasiekimų vertinimas yra tęstinis procesas, apimantis nuolatinį vaiko stebėjimą ir pedagoginį dokumentavimą.

Vertinimas vyksta nuolat:

- mokslo metų pradžioje arba per mėnesį nuo vaiko atvykimo į įstaigą vaiko pasiekimai sužymimi vaiko pasiekimų diagramoje pagal pasiekimų žingsnius;

- mokslo metų pabaigoje pateikiama informacija apie vaiko stipriąsias puses, ugdymosi poreikius ir tolesnio ugdymo gaires;

- specialiųjų poreikių vaikai taip pat vertinami mokslo metų I pusmečio pabaigoje, įvertinus vaiko pažangą ir išsiaiškinus sritis, kuriose vaiko pasiekimai yra akivaizdžiai matomi ir kuriose jie nežymūs;

- mokslo metų eigoje pasiekimas fiksuojamas bet kuriuo metu, pažymint datą, kada įgytas gebėjimas, kai ikimokyklinio ugdymo auklėtojas pastebi naujai atsiradusį ar patobulėjusį vaiko gebėjimą, kurį įrodo keli jo veiklos ir jos rezultatų pavyzdžiai.

Pedagoginis dokumentavimas - įrodymų apie vaiko savijautą, ugdymąsi ir pasiekimus rinkimas bei refleksija. Pedagoginis dokumentavimas vyksta: užrašant vaiko samprotavimus, pasikalbėjimus su kitais vaikais, pokalbius su pedagogu; surenkant vaikų darbus (piešinius, aplikacijas, rašymo, skaičiavimo pavyzdžius) ar darbų nuotraukas; aprašant vaiko dalyvavimo individualioje veikloje, mažos grupelės veikloje, visos grupės veikloje ypatumus; aprašant vaiko elgesio įprastinėse ir netikėtose situacijose, įprastoje ar pasikeitusioje aplinkoje ypatumus.

Svarbiausi vaiko pasiekimus atskleidžiantys įrodymai kaupiami vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimo aplanke, kurio paskirtis – padėti ikimokyklinio ugdymo auklėtojams ir kitiems ugdytojams atpažinti jų ugdymosi pasiekimus ir poreikius, tikslingai rengti įstaigos ikimokyklinio ugdymo programą, įgyvendinti ugdymo turinį, pritaikant jį kiekvienam vaikui ir vaikų grupei, stebėti vaikų pažangą ir tikslingai ugdyti kiekvieną vaiką. Pasiekimų aprašą sudaro 18 vaiko ugdymosi pasiekimų sričių, išskirtų siekiant visuminio vaiko asmenybės ugdymosi ir atsižvelgiant į vaiko raidos bei ugdymosi ypatumus. Kiekvienoje iš šių sričių pateikiamos esminės nuostatos ir gebėjimai, kuriuos vaikas turėtų įgyti iki šešerių metų, ir kurie sudaro pamatą sėkmingai kompetencijų – socialinės, sveikatos, pažinimo, komunikavimo, meninės – plėtoje priešmokykliniame ugdyme. Kiekvienas vaikas pažangos link juda savo tempu, todėl Pasiekimų aprašas natūraliai taikomas skirtingų poreikių (taip pat ir turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių) vaikams.

Vaikų pasiekimų vertinimo procese dalyvauja ikimokyklinio ugdymo auklėtojai, muzikos mokytojas, švietimo pagalbos specialistai, tėvai, vadovai.

Apie ikimokyklinio ugdymo auklėtojo pastebėtus vaikų įgytus pasiekimus tėvai informuojami:

nuolat, atvedus ar pasiimant vaiką, ar pagal poreikį;

mokslo metų pradžioje su tėvais išsiaiškinami jų lūkesčiai dėl vaiko ugdymosi pasiekimų, supažindinami su vaikų amžiaus pasiekimais, susitariama, ko bus siekiama artimiausiu laikotarpiu;

mokslo metų pabaigoje tėvai informuojami apie tai, ar vaikas pasiekė mokslo metams numatytų ugdymosi rezultatų, pateikiama informacija apie vaiko stipriąsias puses, ugdymosi poreikius ir tolesnio ugdymo gaires;

informacija specialiųjų poreikių vaikų tėvams apie pusės metų laikotarpio vaiko pasiekimus pateikiama individualių susitikimų metu.

Tėvai informuojami tik apie jų vaiko pasiekimus, nelyginant su kitų vaikų pasiekimais.

VI SKYRIUS NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACINIAI ŠALTINIAI

- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. (Žin., 1991, NR. 23-5993; 2003, Nr. 63 – 2853; 2011, Nr. 38-1804).
- Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymas. (Žin., 1998, Nr. 115-3228).
- Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995-07-06 Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983.
- Lietuvos Respublikos Seimo 2013-12-23 nutarimas Nr. XII-745 „Dėl valstybinės švietimo 2013-2022 strategijos patvirtinimo“ (Žin., 2013-12-30, Nr. 140-7095)
- Lietuvos Respublikos Seimo 2003-05-20 nutarimas . Nr. IX-1569 „Dėl vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“ (Žin., 2003-05-30, Nr. 52-2316)
- „Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti“. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
- „Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos“. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2015 m.
- „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas“. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, 2014 m.
- Neifachas S. Ikimokyklinio ugdymo programos užtikrinimas: turinio konkretizavimas, tikslų ir uždavinių įgyvendinimas, atitikties nustatymas. Vilnius: UAB Ciklonas, 2008.
- D.Szarkowicz „Stebėjimas ir refleksija vaikystėje“, 2011
- „Gyvenimo įgūdžių ugdymas. Ikimokyklinis amžius“, Vilnius, 2004
- „Sveikatą stiprinančių mokyklų veiklos vertinimo rodikliai ir jų taikymas ikimokyklinio ugdymo mokyklose. Metodinės rekomendacijos“, Vilnius, 2011
- Žukauskienė R. Raidos psichologija, 1996.
- Katinienė A., Vaičienė A. Muzika vaikų darželyje, 2001.
- Kaffemanienė I., Ivoškuvienė R. Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės I, II dalis, 2003.
- Garšvienė A. Neišplėtotos kalbos ugdymas, 2000.
- Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-12-21 įsakymas Nr. V-1308 „Dėl geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“ (TAR, 2015-12-21, Nr. 20048)
- Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams, 2011. Prieiga internete: http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=8746&p_k=1